

בשבת¹ וביום טוב אומרים. (בהושענא רבא אין אומרים פסוקי דזמרה של שבת):

יט ^{3 2} לַמְנַצַּח מְזִמּוֹר לְדָוִד:

⁴ הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד-אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הַרְקִיעַ:

יֹזֵם לְיוֹם יַבִּיעַ אָמַר וּלְיֵלָה לְלַיְלָה יַחֲוֶה-דַּעַת:

אֵין-אָמַר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם:

בְּכָל-הָאָרֶץ ו יֵצֵא קוֹם וּבִקְצֵה תַבַּל מְלִיָּהֶם לְשִׁמְשׁ שָׁם-אֶהֱל בָּהֶם:

והוא כְּחָתָן יֵצֵא מִחַפְּתוֹ יְשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֶרֶח:

מְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם ו מוֹצֵאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל-קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מִחַפְּתוֹ:

1

בראש השנה וביום כפור שרים פסוקי דזמרה בניגון שבת.

2

כתב אבודרהם 'ואחר כך מוסיפין י"ב מזמורים על שאר ימי שבוע וכו', והטעם שמוסיפין מזמורים אלו בשבת, כדי להכיר בין שבת לחול, ויתקיים הפסוק שאומר 'בני ובין בני ישראל אות היא לעולם', וגם בימים טובים נהגו לאומרים, שגם הם נקראו שבתון ומקראי קודש. מקדשים אותם על הכוס כמו בשבת'. אין אומרים כולם בסדר שהם כתובים בתהלים רק סמכו דמעשה בראשית יחד ודמתן תורה יחד, והקדימו 'משמים מספרים', וכו', והוא הראשון המספר ממעשה בראשית' [לבוש]

3

אמר רב פהנא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי, מאי דכתיב: "למנצח מזמור לדוד"? זמרו למי שנוצחין אותו ושמת. (גמ' פסחים קיט.)

4

דרש בר קפרא, גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב: 'אף-ידלי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים' (ישעיה מח: יג) ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב: 'מכון לשבתך פעלת ד' מקדש אדני-י כוננו ידיך' (שמות טו: יז) . . . מיתבי, 'השמים מספרים כבוד-אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע': הכי קאמר, מעשה צדיקים מי מגיד? הרקיע, וימאי ניהו? מטר. (גמ' כתובות ה.)

תֹּרֶת יִי תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ עֲדוּת יִי נֶאֱמָנָה מְחַכֶּמֶת פִּתִּי:

⁵ פִּלְקוּדֵי יִי יִשְׂרָיִם מְשַׁמְחֵי-לֵב מִצֹּת יִי בְּרָה מְאִירַת עֵינָיִם:

יִרְאֵת יִי וְ שְׁהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד מְשַׁפְּטֵי-יִי אֶמֶת צְדָקוֹ יַחֲדוּ:

הִנְחֶמְדִּים מְזֻהָב וּמְפֹז רַב וּמְתוֹקִים מְדֻבָּשׁ וְנֹפֶת צוּפִים:

גַּם-עֲבֹדָךְ נִזְהָר בָּהֶם בְּשִׁמּוֹם עֵקֶב רַב:

שְׂגִיאוֹת מִי-יִבִּין מִנְּסֻתָרוֹת נִקְנִי:

גַּם מִזֹּדִים וְ חֲשָׁךְ עֲבֹדָךְ אֶל-יְמִשְׁלוֹ-בִּי אֲזוּ אֵיִתָּם וְנִקִּיתִי מִפֶּשַׁע רַב:

יִהְיוּ לְרִצּוֹן וְ אִמְרֵי-פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יִי צוּרִי וְגֹאֲלִי:

⁶ לְדוֹד בְּשִׁנּוֹתָו אֶת-טַעְמוֹ לְפָנַי אֲבִימֶלֶךְ וַיִּגְרָשָׁהוּ וַיִּלְךְ:

אֲבָרְכָה אֶת-יִי בְּכָל-עֵת תָּמִיד תִּהְלֶתוּ בְּפִי:

בְּיַי תִּתְהַלֵּל נֶפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וַיִּשְׁמַחוּ:

5 אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי, רַבִּי יוֹנָתָן רַמִּי, פְּתִיב "פִּלְקוּדֵי ד' יִשְׂרָיִם מְשַׁמְחֵי-לֵב" וּכְתִיב "אִמְרַת ד' צְרוּפָה" (תְּהִלִּים יח: לג). זָכָה מְשַׁמְחֶתוֹ, לֹא זָכָה, צוּרְפָתוֹ. . . . "יִרְאֵת ד' וְ שְׁהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד" אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, זֶה הַלּוּמֵד תּוֹרָה בְּטִהְרָה. מֵאִי הִיא? נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאִחֵר כְּפֹ לּוּמֵד תּוֹרָה. "עֲדוּת ד' נֶאֱמָנָה" אָמַר רַבִּי חֲזִינָא בַּר אֲבָא, נֶאֱמָנָה לְהַעֲיֵד בְּלוּמֶדֶיהָ. (גמ' יומא עב:)

6 יוֹסַמְכוּ אַחֲרָיו [אַחַר יְהוֹשֻׁעַסִּים] יְלֻדוֹד בְּשִׁנּוֹתָו, וְגוֹי מִפְּנֵי שְׂאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה הִיא בִּשְׁבַת, וּזְכוּת הַשְּׁבַת נִיצַל, וְהוּא רֵאשׁוֹן בְּתִהְלִים הַמְּדַבֵּר מֵעֵין שְׁבַת, אַחַר יְהוֹשֻׁעַסִּים. [לבוש]

גִּדְלוּ לַיְיָ אֶתִּי וּנְרוּמָמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו:

דְּרַשְׁתִּי אֶת־יְיָ וְעַנְנֵי וּמַכָּל־מְגֹרֹתַי הַצִּילֵנִי:

הַבִּיטוּ אֵלָיו וּנְהַרְוּ וּפְנֵיהֶם אֶל־יַחְפְּרוּ:

זֶה עָנִי קָרָא וַיְיָ שָׁמַע וּמַכָּל־צְרוּתָיו הוֹשִׁיעֵו:

חָנָה מִלֶּאדָּ־יְיָ סָבִיב לִירְאָיו וַיַּחֲלֹצֵם:

טַעֲמוּ וּרְאוּ כִי־טוֹב יְיָ אֲשֶׁר־יִהְיֶה יַחְסֶה־בּוֹ:

יִרְאוּ אֶת־יְיָ קֹדְשֵׁיו כִּי־אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו:

כַּפִּירִים רָשׁוּ וְרַעְבוּ וְדַרְשֵׁי יְיָ לֹא־יַחְסְרוּ כָּל־טוֹב:

לְכוּ־בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאֵת יְיָ אֶלְמֹדְכֶם:

⁷ מִי־הָאִישׁ הַחֲפֵץ חַיִּים אֶהֱב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב:

נִצֵּר לְשׁוֹנֵךְ מִרַע וְשִׁפְתֶיךָ מִדְּבַר מִרְמָה:

7 מכרזו רבי אלכסנדר, מאן בעי חיי? מאן בעי חיי? כנוף ואתו כולי עלמא לגביה, אמרי ליה הב לן חיי! אמר לחו, 'מי-האיש החפץ חיים גוי' ניצר לשונך מרע גוי יסור מרע ועשה-טוב גוי. שְׁמָא יֹאמֵר אָדָם, נִצְרַתִּי לְשׁוֹנֵי מִרַע וְשִׁפְתֵי מִדְּבַר מִרְמָה, [אלד] וְאֶתְגַּרָה בְּשִׁינָה. תלמוד לומר, יסור מרע ועשה-טוב אין טוב אלא תורה, שנאמר: 'כי לקח טוב נתתי לכם' (תורתיו אל-תעזבו: (משלי ד: ב) (גמ' עבודה זרה יט:)

סִיּוֹר מִרַע וְעִשָּׂה-טוֹב ⁸ בִּקְשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפָּהוּ:

עֵינַי יי אֶל-צְדִיקִים וְאֶזְנִי אֶל-שׁוֹעֲתִים:

פָּנַי יי בַּעֲשֵׂי רַע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זָכָרָם:

אֶצְעָקוּ וַיִּי שָׁמַע וּמִכָּל-צָרוֹתָם הִצִּילָם:

קָרוֹב יי לְנִשְׁבְּרֵי-לֵב וְאֶת-דֹּכְאֵי-רוּחַ יוֹשִׁיעַ:

רַבּוֹת רַעוֹת צְדִיק וּמִכָּלֶם יִצִּילֵנוּ יי:

שֹׁמֵר כָּל-עֲצַמֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבְּרָה:

תְּמוֹתַת רָשָׁע רַעָה וְשֹׁנְאֵי צְדִיק יִאֲשָׁמוּ:

פִּדְהָ יי נַפְשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יִאֲשָׁמוּ כָּל-הַחֲסִים בּוֹ:

⁹ תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי ¹⁰ מִעֶזְרֹן אֶתָּה הִיִּיתָ לָנוּ בְּדָר וְדָר:

בְּטָרָם ו הָרִים יִלְדוּ וְתַחֲלֹל אֶרֶץ וְתִבֵּל וּמִעוֹלָם עַד-עוֹלָם אֶתָּה אֵל:

8 אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֶתְנָא רְדִיפָה רְדִיפָה, כְּתִיב הָכָא 'בִּקְשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפָּהוּ וְכִתִּיב הֵתָם יְרַדְף צְדִיקָה וְחִסָּד יִמְצָא חַיִּים צְדִיקָה וְכָבוֹד:' (מִשְׁלֵי כ"א: כ"א) (גמ' יבמות קט:)

9 'וְאַחֲרָיו [אַחַר יְלֻדוֹד בְּשִׁנּוֹתָיו] סָמְכוּ 'תִּפְלֶה לְמֹשֶׁה וְכוּ', וּמִדְבַר גִּי'כ מִמַּעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית 'בְּטָרָם הָרִים יִלְדוּ.' [לבוש]:

10 דָּרַשׁ רַבָּא, מֵאֵי דְכְּתִיב: 'ד' מִעֶזְרֹן אֶתָּה הִיִּיתָ לָנוּ' אֵלּוּ בְּתֵי כְּנַסִּיּוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת. (גמ' מגילה כט.)

תָּשֵׁב אָנוּשׁ עַד-דָּבָא וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְנֵי-אָדָם:

כִּי אֶלֶף שָׁנִים בָּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה:

וְרַמַּתָּם שָׁנָה יִהְיוּ בַּבֶּקֶר כַּחֲצִיר זֶחֶלֶף:

בַּבֶּקֶר יִצִּיץ וְחֶלֶף לְעָרֵב יְמוּלֵל וַיִּבֶשׁ:

כִּי-כָלִינוּ בְּאֶפֶד וּבַחֲמַתָּךְ נִבְהַלְנוּ:

שֵׁת עֲזַנְתִּינוּ לְנִגְדֶּךָ עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ:

כִּי כָל-יְמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ כְּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ-הֶקְהָה:

יְמֵי שָׁנוֹתֵינוּ וּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֶת וּ שְׁמוֹנִים שָׁנָה

וְרַהֲבָם עָמַל וְאֹזֶן כִּי-גִזּוּ חָיִשׁ וְנִעְפָּה:

מִי-יֹדַע עַז אֶפֶד וּכִירְאֶתְךָ עִבְרַתְךָ:

לְמִנּוֹת יְמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנִבָּא לְבָב חֲכָמָה:

שׁוּבָה יְיָ עַד-מָתֵי וְהִנָּחֵם עַל-עֲבֹדֶיךָ:

שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר חֲסִדְךָ וְנִרְנַנָּה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל-יְמֵינוּ:

שְׁמַחְנוּ כִּימֹת עֲנִיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:

יִרְאֶה אֶל-עַבְדֶּיךָ פְּעֻלָּתְךָ וְהַדְרִיךְ עַל-בְּנֵיהֶם:

וַיְהִי וְנָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כִּוְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ

כִּוְנָהוּ:

צא ¹¹ ¹² יֹשֵׁב בְּסֹתֵר עֲלִיּוֹן בְּצֵל שָׁדַי יִתְלוֹנֵן:

אָמַר לִי מַחְסֵי וּמְצוּדֹתַי אֱלֹהֵי אֲבֹתַי-בְּנִי:

כִּי הוּא יִצְיִלְךָ מִפֶּחַח יְקוּשׁ מִדְּבַר הַיּוֹת:

בְּאֲבָרְתוֹ וַיִּסֹּךְ לְךָ וְתַחַת-כַּנְּפָיו תִּחְסֶה צְנָה וְסַחֲרָה אֲמָתוֹ:

לֹא-תִירָא מִפֶּחַח לַיְלָה מִחֵץ יַעֲוֹף יוֹמָם:

מִדְּבַר בָּאֵפֶל יִהְלֶךְ מִקֶּטֶב יִשׁוּד צְהָרִים:

יִפֹּל מִצִּדְךָ וְאֶלֶף וּרְבֻבָה מִימִינְךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ:

רַק בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֵט וְשִׁלְמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה:

11 ומזמור י'ושב בסתר עליון שהוא סמוך לו אחריו [אחר 'תפלה למשה] מיד בתהלים וכו', והוא שיר של פגעים, קבעו אחריו, ואומרים אותו בשבת, להנצל מן המזיקין המצויין בליל שבת, כדאיתא בערבי פסחים'. [לבוש]:

12 (יש אומרים) שיר של פגעים, ויש אומרים שיר של נגעים. מאן דאמר דנגעים, דכתיב: 'וַיִּגַע לֹא-יִקְרַב בְּאֵהָלְךָ:', ומאן דאמר פגעים, 'יִפֹּל מִצִּדְךָ וְאֶלֶף'. **נושיר של פגעים**. יושב בסתר עליון ולפי שאמרו משה בהקמת המשכן דכתיב (שמות ט) ויברך אותם משה ומה ברכן יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ד' אלדינו עלינו והכי איתא בתורת כהנים הוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה עד סוף מזמור לתודה: **פגעים** מזיקין שפוגעין בבני אדם להזיק: [רש"י שם] (גמ' שבעות טו)

כִּי-אַתָּה יי מחסי עליון שמת מעונך:

לֹא-תִאֲנַח אֵלַיךָ רָעָה וְנִגַע לֹא-יִקְרַב בְּאַהֲלֶיךָ:

כִּי מִלֵּאכְיוֹ יִצְוֶה-לְךָ לְשִׁמְרוֹךְ בְּכָל-דְּרָכֶיךָ:

עַל-כַּפַּיִם יִשְׁאַוְנֶךָ פֶּן-תִּגָּף בְּאַבֵּן רִגְלֶךָ:

עַל-שַׁחַל וּפְתָן תִּדְרֹךְ תִּרְמָס כְּפִיר וְתַנִּין:

כִּי בִי חֲשַׁק וְאַפְלִטָהוּ אֲשַׁגְּבֶהוּ כִּי-יִדַע שָׁמַי:

יִקְרֵאֵנִי וְיִאֲעֲנֶהוּ עֲמוֹ-אֲנֹכִי בְּצָרָה אֲחַלְצֶהוּ וְאֶכְבְּדֶהוּ:

אֲרֹךְ יָמִים אֲשַׁבִּיעֶהוּ וְאַרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי:

¹³ (אֲרֹךְ יָמִים אֲשַׁבִּיעֶהוּ וְאַרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי):

קלה ¹⁴ הִלְלוּ יְהוָה הִלְלוּ אֶת-שֵׁם יְיָ הִלְלוּ עַבְדֵי יְיָ:

שְׁעֵמָדִים בְּבַיִת יְיָ בְּחִצְרוֹת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ:

הִלְלוּ-יְהוָה כִּי-טוֹב יְיָ זָמְרוּ לְשִׁמּוֹ כִּי נָעִים:

13 Later generations established the מנהג of repeating the last פסוק during שחרית.

בסדורים ישנים לא מופיעה כפילת הפסוק בפסוקי דזמרא, אלא רק במוצאי שבת (וכמ"ש בטור סי' רצ"ה, ועיי גם בשבלי הלקט סי' קכ"ט ובמטה משה סי' תצ"ז). (סידור אזור אליהו)

14 ו'אחריו [אחר י'ושב בסתרין], יהללו יה הלו את שם ד'. וכו', והוא מדבר במתן תורה, דכתיב בו כי יעקב בחר לו יה' וגו', שהוא עיי מתן תורה, וגם כתיב בו כל אשר חפץ עשה י"י עשה בשמים ובארץ וגו', שהוא ממעשה בראשיתו. [לבוש]:

כִּי־י עֵקֶב בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ:

כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל יְיָ וְאֲדַנֶּינּוּ מִכָּל־אֱלֹהִים:

כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ יְיָ עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל־תְּהוֹמוֹת:

מוֹצֵא־רוּחַ

מֵעֵלָה נְשָׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמֹטֵר עָשָׂה

מֵאוֹצְרוֹתָיו:

וְשִׁהֲבָה בְכוֹרֵי מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה:

שָׁלַח וְאוֹתוֹת וּמִפְתִּים בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם בְּפִרְעֹה וּבְכָל־עַבְדָּיו:

וְשִׁהֲבָה גוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים:

לְסִיחֹן וּמֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְלַעֲזֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן וְלִכָּל מַמְלָכוֹת כְּנָעַן:

וְנָתַן אֶרֶצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ זְכָרְךָ לְדֹר־וָדֹר:

כִּי־יָדִין יְיָ עַמּוֹ וְעַל עַבְדָּיו יִתְנַחֵם:

עֲצֵבֵי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יַדֵּי אָדָם:

פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ:

אֲזַנִּים לָהֶם וְלֹא יֶאֱזִינוּ אֶף אֵין-יִשְׁרוּחַ בְּפִיהֶם:

כְּמוֹתֵם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר-בִּטַּח בְּהֶם:

בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרַכּוּ אֶת-יְיָ בֵּית אֶהְרֹן בְּרַכּוּ אֶת-יְיָ:

בֵּית הַלְוִי בְּרַכּוּ אֶת-יְיָ יִרְאִי יְיָ בְּרַכּוּ אֶת-יְיָ:

בְּרוּךְ יְיָ וּמְצִיּוֹן שְׁכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ-יָהּ:

נהגו לישוב גם באמירת ¹⁵ ¹⁶ הלל הגדול

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

קלו ¹⁷ הודו לְיְיָ כִּי-טוֹב

כִּי לְעוֹלָם

הוֹדוּ לְאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים

חֲסִדּוֹ:

הָאֲדָנִים

לְאֲדָנִי

הוֹדוּ

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

כִּי לְעוֹלָם

לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדּוֹ

15 What is רבי יוחנן explains that because the מזמור develops from one great idea to another and as it reaches its peak it praises God “Who provides bread for all flesh”. We praise God for His unlimited strength, for his role in history, for His great miracles, and for His awesomeness, and yet we consider His attention to each individual as the quality most deserving of praise. רבי יהושע בן לוי explains the title הלל הגדול as based on its twenty six verses, which correspond to the twenty six generations of humanity before God gave the Torah – when we were granted the ability to earn existence – when the world existed entirely on God’s abundant mercy. The מהר”ל explains that it is not coincidental that the numerical value of God’s Ineffable Name – which represents His Unlimited Mercy – is twenty six.

16 הודו, זה הוא הלל הגדול, והלל של ראש חודש ויום טוב הוא הלל המצרי. גמי ברכות דף ד' וניו ופסחים קי"ח.

17 בפסח נאמר הלל הגדול - בניגון 'אדיר הוא'. (מכון מורשת אשכנז)

חֲסֵדוֹ:

לְעֵשָׂה הַשָּׁמַיִם בְּתַבּוּנָה כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל-הַמַּיִם •• כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

לְעֵשָׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

אֶת-הַשָּׁמַשׁ לְמַמְשֵׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

אֶת-הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשֵׁלוֹת בַּלַּיְלָה כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

לְמַכָּה מִצָּרִים בְּבְכוּרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכֶם כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְוֹעַ נְטוּיָה •• כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

לְגֹזֵר יַם-סוּף לְגֹזְרִים כִּי לְעוֹלָם

חֲסֵדוֹ:

לְעוֹלָם	כִּי		וְהָעֶבֶר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי		וְנָעַר פְּרָעָה וַחִילוֹ בַיַּם-סוּף חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי	••	לְמוֹלִיךְ עָמוֹ בַּמִּדְבָּר חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי		לְמַכָּה מְלָכִים גְּדֹלִים חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי		וַיִּהְיֶה מְלָכִים אֲדִירִים חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי	••	לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי		וַיִּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי		וַנִּתֵּן אֶרֶץ לְנַחֲלָה חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי	••	וַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ חֲסֵדוֹ:
לְעוֹלָם	כִּי		שִׁבְשֵׁפְלָנוּ זָכַר-לָנוּ

חסדו:

וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ •• כִּי לְעוֹלָם

חסדו:

נָתַן לַחֵם לְכָל-בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם

חסדו:

הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם כִּי לְעוֹלָם

חסדו:

לג 18 19 רַנְּנוּ צְדִיקִים בֵּינֵי לְיִשְׂרָאֵל נְאֻמָּה תְהִלָּה:

הוֹדוּ לַיהוָה בְּכַנּוֹר בְּנֶבֶל עֲשׂוֹר וּמְרוֹ-לוֹ:

שִׁירוּ-לוֹ שִׁיר חֲדָשׁ הֵיטִיבוּ נֶגֶן בְּתִרוּעָה:

כִּי-יִשְׂרָאֵל דִּבֶּר-יְיָ וְכָל-מַעֲשָׂהוּ בְּאִמּוֹנָה:

אֲהַב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְיָ מְלֵאָה הָאָרֶץ:

בְּדַבַּר יְיָ שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פָּיו כָּל-צְבָאִים:

18 ויאומרים אחריו [אחר מזמור קל"ו] מזמור ירננו צדיקים בי"י וגו', אעפ"י שהוא בסי' ל"ג, מפני שהוא נופל אחרי יהלל הגדול שירננו הצדיקים בי"י, על רוב חסדיו, והודו לי"י בכנור וגו' על כל החסדים שעשה עמנו, והזכיר אחריו בדבר ד' שמים נעשו וגו', שהוא מעין מעשה בראשית. [לבוש]

19 דרש רב חיינא בר פפא, מאי דכתיב, ירננו צדיקים בדי' לישירים נאומה תהלה: "אל תקרי נאומה תהלה אלא נוח תהלה, זה משה ודוד, שלא שלטו שונאיהם במעשיהם. דוד דכתיב יטבעו בארץ שעריה' (איכה ב: ט). משה דאמר מר, נגנו אהל מועד, קרשיו קרסיו, ובריחיו ועמודיו, ואדניו. היכא? אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל.

כַּנֶּס כַּנֶּד מִי הַיָּם נִתֵּן בְּאוֹצְרוֹת תְּהוֹמוֹת:

יִירָאוּ מִי כָּל-הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יִגֹּדּוּ כָּל-יֹשְׁבֵי תְּבֵל:

כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא-צֹוֶה וַיַּעֲמֵד:

יְיָ הִפְיִיר עֲצַת-גּוֹיִם הִנְיָא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים:

עֲצַת יְיָ לְעוֹלָם תַּעֲמֵד מַחְשְׁבוֹת לְבוֹ לְדָר וְדָר:

אֲשֶׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר-יְיָ אֱלֹהֵיו הָעָם וּבָחַר לְנַחֲלָה לּוֹ:

מִשְׁמַיִם הִבִּיט יְיָ רָאָה אֶת-כָּל-בְּנֵי הָאָדָם:

מִמְּכוֹן-שְׁבֹתוֹ הִשְׁגִּיחַ אֵל כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:

הִיִּצֵר יָחַד לִבָּם הִמְבִּין אֵל-כָּל-מַעֲשֵׂיהֶם:

אֵין-הַמֶּלֶךְ נוֹשֵׁעַ בְּרַב-חַיִל גְּבוּר לֹא-יִנְצֵל בְּרַב-כֹּחַ:

שֶׁקֶר הַסּוֹס לַתְּשׁוּעָה וּבְרַב חַיִּלוֹ לֹא יִמְלֹט:

הִנֵּה עֵין יְיָ אֵל-יִרְאֵיו לְמִיחֲלִים לְחַסְדּוֹ:

לְהַצִּיל מִמּוֹת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בְּרַעַב:

גַּפְשָׁנוּ חִכְתָּה לֵי עֲזָרְנוּ וּמִגִּנְנוּ הוּא:

כִּי-בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קִדְשׁוֹ בְּטַחְנוּ:

יְהִי-חֶסֶדְךָ יי עלינו כְּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ:

צב ²⁰ מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת:

טוֹב לְהַדוֹת לַיי וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ:

לְהַגִּיד בַּבֶּקֶר חֶסֶדְךָ וְאֱמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת:

עָלִי-עֲשׂוֹר וְעָלִי-נָבֵל עָלִי הַגִּזּוֹן בְּכַנּוֹר:

כִּי שִׂמְחַתְנִי יי בַּפְּעֵלְךָ בְּמַעֲשֵׂי יְדִיךָ אֲרַנֵּן:

מִה-גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ יי מְאֹד עֲמָקוֹ מִחֲשַׁבְתֶּיךָ:

אִישׁ-בָּעַר לֹא יִדַּע וְכֹסִיל לֹא-יָבִין אֶת-זֹאת:

בַּפֶּרֶחַ רִשְׁעִים וּכְמוֹ עֵשֶׂב וַיִּצְיָצוּ כָּל-פְּעֵלֵי אֲוֶן לְהַשְׁמַדֵם עַד־עֵד:

וְאַתָּה מְרוֹם לְעֵלָם יי:

כִּי הִנֵּה אֵיבִיךָ יי כִּי-הִנֵּה אֵיבִיךָ יֵאבְדוּ וְיִתְפָּרְדוּ כָּל-פְּעֵלֵי אֲוֶן:

וְתָרַם כְּרָאִים קִרְנֵי בְּלָתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן:

²⁰יסומכין אחריו 'מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות ליי וגוי, שהוא גי"כ הודאה לשי"ת על החסדים, דכתיב 'להגיד בבוקר חסדך' וגוי, והרי כולם שייכים למזמור 'הלל הגדול', שהוא עיקר ההודאות לו ית', על כל זה'. [לבוש]:

וּתְבַט עֵינַי בְּשׁוּרֵי בְקָמִים עָלַי מְרַעִים תִּשְׁמַעֲנָה אֲזִנִּי:

צָדִיק כִּתְמָר יִפְרַח כְּאֶרֶז בַּלְבָּנוֹן יִשְׁגָּה:

שְׁתוּלִים בְּבֵית יי בְּחִצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ:

עוֹד יְנוּבּוֹן בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ:

לְהַגִּיד כִּי-יֵשֶׁר יי צוּרֵי וְלֹא-עֲלֹתָה עוֹלֹתָה בּוֹ:

21 יי מֶלֶךְ גָּאוֹת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יי עֵז הַתְּאֹזֵר אֶף-תִּכּוֹן תִּבְל בַּל-תִּמּוֹט: צג

נִכּוֹן כִּסְאָךָ מֵאֵז מְעוֹלָם אָתָּה:

נִשְׂאוּ נְהָרוֹת ו יי נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דְּכִיָּם:

מִקְלוֹת ו מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי-יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם יי:

עֲדוֹתֶיךָ ו נֶאֱמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נֶאֱוָה-קֹדֶשׁ יי לְאֶרֶץ יָמִים:

קד:לא * יְהִי כְבוֹד יי לְעוֹלָם יִשְׁמַח יי בְּמַעֲשָׂיו:

קיג:בד יְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד-עוֹלָם:

21 וואחריו מזמור יי"י מלך גאות לבשי וגוי, שהוא סמוך לימזמור שיר ליום השבת, וגוי, והוא נדרש על כניסת השבת, סיים הקב"ה מלאכתו, ונתעטף בתפארת לבושו, וישב על כסא קדשו וגוי, אשר על זה נתייסד י'לאל אשר שבת, כו'. [לבוש]:

מִמְזֶרֶחַ-שֶׁמֶשׁ עַד-מְבוֹאוֹ מְהִלֵּל שֵׁם יי:

רַם עַל-כָּל-גּוֹיִם ו יי עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:

קלה:יג יי שֶׁמֶךָ לְעוֹלָם יי זְכָרְךָ לְדֶרֶךְ-וָדָר:

קגי:ט יי בְּשָׁמַיִם הַכִּיִן כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּכֹל מַשְׁלָה:

ד"ה א' טז:לא * יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם יי מֶלֶךְ:

י:טז יי מֶלֶךְ צג:א יי מֶלֶךְ שְׁמוֹת טו:יח יי ו יִמְלֹךְ לְעַלְמֵי וָעֶד:

תהלים י:טז יי מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד אֲבָדוּ גּוֹיִם מֵאֶרֶץ:

לגי:י יי הַפִּיר עֲצַת-גּוֹיִם הִנְיָא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים:

משלי יט:כא רַבּוֹת מַחְשְׁבוֹת בְּלֵב-אִישׁ וְעֲצַת יי הִיא תִקּוּם:

תהלים לג:יא עֲצַת יי לְעוֹלָם תִּעֲמַד מַחְשְׁבוֹת לְבוֹ לְדֶרֶךְ וָדָר:

לג:ט כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא-צְוָה וַיַּעֲמֵד:

קלב:יג כִּי-בָחַר יי בְּצִיּוֹן אֹהֶה לְמוֹשָׁב לּוֹ:

קלה:ד כִּי-יַעֲקֹב בָּחַר לּוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ:

צד:יד כִּי ו לֹא-יִטֵּשׁ יי עַמּוֹ וְנִחַלְתּוֹ לֹא יַעֲזֹב:

ע:חל וְהוּא רַחוּם ו יִכַּפֵּר עֲוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהַרְבֵּה לְהַשִּׁיב אָפּוֹ וְלֹא יִזְעִיר

כָּל-חַמְתּוֹ:

כ:י * יי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲגֵנוּ בְיוֹם-קְרָאֵנוּ:

פ:ד ה אֲשֶׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְלִלוּךָ סְלָה:

קמ:טו אֲשֶׁרֵי הָעַם שָׁכְבָה לּוֹ אֲשֶׁרֵי הָעַם שִׁי אֱלֹהִיו:

קמה תְּהִלָּה לְדָוִד

א רֹמְמֶךָ אֱלוֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאַבְרָכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

ב כָּל-יּוֹם אַבְרָכְךָ וְאַהֲלִלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

ג דוֹל יי וּמְהִלֵּל מְאֹד וְלִגְדֹלְתוֹ אֵין חֶקֶר:

ד זר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרַתֶיךָ יִגִּידוּ:

ה דר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וּדְבָרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה:

ו עֲזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְדוּלוֹתֶיךָ וּגְדֹלְתֶיךָ אֶסְפְּרָנָה:

ז כָּר רַב-טוֹבֶיךָ יִבְיְעוּ וְצַדִּיקְתֶּךָ יִרְנָנוּ:

ח נֶזֶן וְרַחוּם יי אֶרְךָ אֲפִים וּגְדֹל-חֶסֶד:

ט וּבִי לְכָל יְרַחֲמֵנוּ עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו:

י וְדוּף יי כָּל-מַעֲשֵׂיךָ וְחַסִּידֶיךָ יִבְרַכּוּכָה:

כ בּוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרַתְךָ יִדְבְּרוּ:

ל הוֹדִיעַ לְבִנֵי הָאָדָם גְּבוּרַתְךָ וְכִבוֹד הַדָּר מַלְכוּתְךָ:

מ לְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל-עֲלָמִים וּמַמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל-דָּוָר וְדָר:

ס וּמַךְ יי לְכָל-הַנְּפֹלִים וְזוֹקֵף לְכָל-הַכְּפוּפִים:

ע יְנִי-כָל אֱלֹהִיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן-לָהֶם אֶת-אֲכֻלָּם בְּעֵתוֹ:

22 פ וְתַח אֶת-יְדֶיךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל-חַי רִצּוֹן:

צ דִּיק יי בְּכָל-דְּרָכָיו וְחַסִּיד בְּכָל-מַעֲשָׂיו:

ק רֹב יי לְכָל-קִרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת:

ר צוֹן-יִרְאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת-שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וַיּוֹשִׁיעֵם:

ש וּמַר יי אֶת-כָּל-אֲהַבָּיו וְאֶת כָּל-הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד:

ת הִלַּת יי יִדְבֹר פִּי וַיְבָרֵךְ כָּל-בָּשָׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

צריך לכוון בפסוק 'פֹּתַח אֶת-יְדֶיךָ', ואם לא כיוון צריך לחזור [שו"ע נא, ז].
בכל אמירת 'אשרי' בעל תפלה מרים קולו בנעימה בפסוק 'פֹּתַח אֶת-יְדֶיךָ' - כי הקול מעורר את הכוונה.

קטו:יחן וְאֶנְחֵנוּ | נְבָרְךָ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד-עוֹלָם הִלְלוּ יְהוָה:

קמו הִלְלוּ-יְהוָה הִלְלִי נַפְשִׁי אֶת-יְיָ:

אֶהְלֵלָה יְיָ בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְעוֹדֵי:

אֶל-תְּבַטְחוּ בַנְּדִיבִים בְּבֶן-אָדָם | שְׂאִין לוֹ תְשׁוּעָה:

תֵצֵא רוּחוֹ יֵשֵׁב לְאֲדָמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אֲבָדוּ עֲשֵׂתֶנְתִּיו:

* אֲשֶׁרִי שָׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׁבְרוּ עַל-יְיָ אֱלֹהֵיו:

עֲשֵׂה | שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת-הַיָּם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּם הַשְׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם:

עֲשֵׂה מִשְׁפָּט | לְ עֲשׂוּקִים נָתַן לֶחֶם לְרַעֲבִים יְיָ מִתִּיר אֲסוּרִים:

יְיָ | פִּקַּח עוֹרִים יְיָ זָקַף כְּפוּפִים יְיָ אָהַב צַדִּיקִים:

יְיָ | שְׁמֵר אֶת-גְּדִים יִתּוֹם וְאֶלְמָנָה יַעֲזֹב וְדָרַךְ רַשְׁעִים יַעֲזֹב:

יִמְלֹךְ יְיָ | לְעוֹלָם אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן לְדָר וְדָר הִלְלוּ-יְהוָה:

קמז הִלְלוּ יְהוָה | כִּי-טוֹב זָמְרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי-נָעִים נֶאֱוָה תְהִלָּה:

בוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְיָ נְדַחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּם:

הֲרַפָּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמַחֲפֵשׁ לְעַצְבוֹתָם:

מוֹנֶה מִסֵּפֶר לְכּוֹכְבֵים לְכֹלֶם שְׁמוֹת יִקְרָא:

גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב-כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסֵּפֶר:

מְעוֹדֵד עֲנָנִים יי מִשְׁפִּיל רְשָׁעִים עַד־אָרֶץ:

עָנּוּ לֵי בְּתוֹדָה זָמְרוּ לְאֱלֹהֵינוּ בְּכַנּוֹר:

הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם וּ בְּעֵבִים הַמְכִין לְאָרֶץ מָטֵר הַמְצַמֵּיחַ הַרִים חֲצִיר:

נוֹתֵן לְבַהֲמָה לַחֲמָה לְבָנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ:

לֹא בְּגִבּוֹרֶת הַסּוּם יִחַפֵּץ לֹא-בְשׂוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה:

רוֹצֶה יי אֶת-יִרְאַיוֹ אֶת-הַמִּיחֲלִים לְחַסְדּוֹ:

* שְׁבֹתֵי יְרוּשָׁלַם ו אֶת-יֵי הַלְלֵי אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן:

כִּי-חֹזֵק בְּרִיחֵי שְׁעָרֶיךָ בְּרֹךְ בְּנֵיךָ בְּקִרְבֶּךָ:

הַשֵּׁם-גְּבוּרָתְךָ שָׁלוֹם חֵלֵב חֲטִיִּם יִשְׁבִּיעֶךָ:

הַשְׁלַח אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד-מְהֵרָה יִרוּץ דְּבָרוֹ:

הַנֹּתֵן שֶׁלֵג כְּצֶמֶר כְּפֹר כְּאֶפֶר יִפְזֹר:

משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמד:

ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו-מים:

מגיד דברו דבריו לי עקב חקיו ומשפטיו לישראל:

לא עשה כן ו לכל-גוי ומשפטים בל-ידעום הללו-יה:

קמח הללו יה ו הללו את-יי מן-השמים הללוהו במרומים:

הללוהו כל-מלאכיו הללוהו כל-צבאו:

הללוהו שמש וירח הללוהו כל-כוכבי אור:

הללוהו שמי השמים והמים אשר ו מעל השמים:

יהללו את-שם יי כי הוא צנה ונבראו:

ויעמידם לעד לעולם חק-נתן ולא יעבור:

הללו את-יי מן-הארץ תנינים וכל-תהמות:

אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עשה דברו:

ההרים וכל-גבעות עץ פרי וכל-ארזים:

החיה וכל-בהמה רמש וצפור כנף:

מְלִכֵי-אֶרֶץ וְכָל-לְאָמִים שְׂרִים וְכָל-שֹׁפְטֵי אֶרֶץ:

בְּחֹרִים וְגַם-בְּתוֹלוֹת זְקֵנִים עִם-נְעָרִים:

יְהַלְלוּ אֶת-שֵׁם יְיָ כִּי-נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ הוֹדוֹ עַל-אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

וַיֵּרָם קֶרֶן וְלַעֲמוֹ תִּהְיֶה לְכָל-חֲסִידָיו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קֶרְבוֹ הַלְלוּ-יְיָ:

קמט הַלְלוּ יְיָ וְשִׁירוּ לֵי שִׁיר חֲדָשׁ תִּהְיֶה בְּקֶהֱל חֲסִידִים:

יִשְׂמַח-יִשְׂרָאֵל בְּעֲשָׂיו בְּנֵי-צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָם:

יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְּמַחֹל בְּתַף וְכִנּוֹר יִזְמְרוּ-לוֹ:

כִּי-רוֹצֶה יְיָ בְּעַמּוֹ יִפְאַר עֲנוּיִם בִּישׁוּעָה:

יַעֲלֶזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יִרְנְנוּ עַל-מִשְׁכַּבּוֹתָם:

רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם: ²³*

לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם תוֹכַחַת בְּלְאָמִים:

לְאָסֵר מְלִכֵיהֶם בְּזִקִים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בְרוֹזֵל:

לַעֲשׂוֹת בָּהֶם וּמִשְׁפָּט כָּתוּב הֵדָר הוּא לְכָל-חֲסִידָיו הַלְלוּ-יְיָ:

23 On the occasion of a ברית מילה the תפלה בעל raises his voice when singing בגרונם until נאמן ואמן to a special נאמן ואמן.

מכאן עד 'ויברך דויד' אומר הבעל תפלה את הפסוקים כולם בקול רם.

בשבת אומר הבעל תפלה פסוקים אלו בניגון מיוחד לשבת.

קנ הַלְלוּ יְהוָה הַלְלוּ-אֵל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקיעַ עֲזוֹ:

הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרַתּוֹ הַלְלוּהוּ כְּרַב גְּדִלוֹ:

הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בַּנְּבִיל וּכְנֹר:

הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמְחֹל הַלְלוּהוּ בַּמְנִים וְעֶגְב:

הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי-שֹׁמֵעַ הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:

כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶה יְהוָה הַלְלוּ-יְהוָה:²⁴

כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶה יְהוָה הַלְלוּ-יְהוָה:

פס:נג בְּרוּךְ יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

קלה:כא בְּרוּךְ יי וּמְצִיּוֹן שֶׁבֶן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ-יְהוָה:

עב:יח-ט בְּרוּךְ ו יי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ:

וּבְרוּךְ ו שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמְלֵא כְבוֹדוֹ אֶת-כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן:

24 אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה בֶּן אֶלְעָזָר, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דָּיו לְעוֹלָם שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁתֵי אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: 'כָּל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶה יְהוָה הַלְלוּ-יְהוָה' (גמ' עירובין יח:)

ואחר שאמרו הקהל עד 'אמן ואמן', אומר הבעל תפלה בקול 'כל הנשמה' עד 'אמן ואמן'.
יש לעמוד מכאן ועד 'וצבא השמים' לך משתחוים ושוב ליישתבחי (מגן אברהם ש"ע נ"א סי' ז).

ד"ה א' כ"ט:ריג

קהל²⁵ וַיְבָרֶךְ דָּוִד אֶת־יְיָ לְעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִד
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד־עוֹלָם:
לָךְ יְיָ הַגְדָּלָה וְהַגְבוּרָה וְהַתְפָּאֶרֶת וְהַנְּצַח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ
לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל וְלְרֹאשׁ:
וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבְיַדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה
וּבְיַדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל:
וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תְּפָאֶרְתְּךָ:

נחמיה ט:ריא

אַתָּה־הוּא יְיָ לְבַדְּךָ אַתָּה עֹשֵׂת אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צְבָאָם
הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־
וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ מִשְׁתַּחֲוִים:²⁶

25 It is an ancient custom to stand for 'ויברך דויד', until 'לשם תפארתך'. The מהרי"ל would rise a little while reciting וְיָבִרְכְךָ הוּא דִּי לְבַדְּךָ.

26 אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, בּוֹאוּ וְנַחְזִיק טוֹבָה לְאַבוֹתֵינוּ שֶׁהוֹדִיעוּנוּ מְקוֹם תְּפִלָּה, דְּכָתִיב: 'וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ מִשְׁתַּחֲוִים':

(גמ' בבא בתרא כה.)

אֶת־הוּא יי הַאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחֶרֶת בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים

וְשִׁמְתָּ שְׁמוֹ אֲבִרְהָם:²⁷

וּמִצָּאתָ אֶת־לִבְבוֹ נֹאמֵן לְפָנַיִךְ

אין מפסיקים בין אמירת 'נאמן לפניך' לאמירת 'וכרות עמו הברית',
אלא בשחרית של ברית מילה שמנגנים פסוקים אלה באמירת סירוגין מיוחדת של המוהל והסנדק.

מוהל וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי

סנדק הַחֲתִי הָאֹמְרִי וְהַפְּרֹזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְּרָגְשִׁי לָתֵת לְזֶרְעוֹ

מוהל וְתָקַם אֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי צָדִיק אָתָּה:

סנדק וַתֵּרָא אֶת־עַנְיִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וְאֶת־זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל־יַם־סוּף:

מוהל וְתַתֵּן אֹתָת וּמִפְתֵּימַי בְּפָרְעָה וּבְכָל־עַבְדָּיו וּבְכָל־עַם אֶרֶצוֹ

סנדק כִּי יִדְעֶתָ כִּי הִזִּידוּ עָלֶיךָם וַתַּעַשׂ־לָךְ שֵׁם כְּהִיּוֹם הַזֶּה:

מוהל וְהָיָה בְּקַעַת לְפָנֶיךָם וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ־הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה

סנדק וְאֶת־רֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בַּמַּצּוֹלֹת כְּמוֹ־אֶבֶן בְּמַיִם עֲזִים:

שירת הים נהגו לאמרה בניגון טעמי המקרא

שמות יד:ל-לא

מוהל וַיֹּשַׁע יי בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם

27 The 'שמו אברהם' to stand until מנהג cites דברי קהלת 27

סנדק וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־מַצְרַיִם מֵת עַל־שֹׁפֶת הַיָּם:

מוהל וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמַצְרַיִם וַיֵּרָאוּ הָעַם אֶת־יְיָ

סנדק וַיֵּאֱמִינוּ בַּיְיָ וּבַמֶּשֶׁה עַבְדּוֹ:

בשבת שירה (וביום ז' של פסח) מנגנין ה'שירה' בפסוקי דזמרה, וגם בקריאתה בס"ת. (כח יהודה)

טו:א-יח מוהל ²⁸ אִזְ יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִי וַיֵּאמְרוּ

לֵאמֹר סנדק ²⁹ אֲשִׁירָה לִי כִי־גָאָה גָאָה סוּס

וּרְכָבוֹ רָמָה בָּיָם: מוהל עָזִי וְזַמְרַת יְיָ וַיְהִי־לִי

לִישׁוּעָה סנדק ³⁰ וְזֶה אֵלֵי וְאֵנֹהוּ אֱלֹהֵי

אָבִי וְאַרְמְמָנָהוּ: מוהל יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה יְיָ

שְׁמוֹ: סנדק מְרַכְבֶּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יֵרָה בָּיָם וּמִבְחָר

28 אומרים בלחש חוץ מפסוקים ד' איש מלחמה וגוי, ימינך וגוי, מי כמכה וגוי, עד יעבר וגוי, שאומר בקול.

29 תנו רבנן, בו ביום דרש רבי עקיבא, בשעה שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? כגדול המקרא את הלל, והו עונין אחריו ראשי פרקים, משה אמר 'אשירה לד' והו אומרים 'אשירה לד' משה אמר 'כי-גאה גאה' והו אומרים 'אשירה לד'. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, כקטן המקרא את הלל, והו עונין אחריו כל מה שהוא אומר, משה אמר 'אשירה לד' והו אומרים 'אשירה לד' משה אמר 'כי-גאה גאה' והו אומרים 'כי-גאה גאה'. רבי נחמיה אומר כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת, שהוא פותח תחילה והו עונין אחריו. במאי קמיפלגי? רבי עקיבא סבר 'לאמר' אמילתא קמיתא, ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי סבר 'לאמר' אכל מילתא ומילתא, ורבי נחמיה סבר 'ויאמרו' דאמור פולחו בהדי הדדי, 'לאמר' דפתח משה ברישא. (גמ' סוטה ל:)

30 תניא ז'ה א-לי וְאֵנֹהוּ, התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה ושופר נאה, ציצית נאה ספר תורה נאה, וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה בלבלר אומן, וכורכו בשיראין נאין. אבא שאול אומר, וְאֵנֹהוּ הני דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום. (גמ' שבת קלג:)

שְׁלֹשִׁי טַבְעוֹ בַּיַּם-סוּף: מוהל תְּהַמֵּת יְכַסִּימוּ יַרְדּוֹ בַּמְּצוּלָת כְּמוֹ-

אַבְן: סנדק יְמִינֶךָ יֵלֵךְ נֶאֱדָרִי בְּכַח יְמִינֶךָ

יֵי תִרְעֵץ אוֹיֵב: מוהל וּבְרַב גְּאוּנֶךָ תִּתְהַרֵם

קָמִיד תְּשַׁלַּח חֲרֹנֶךָ יֶאֱכַלְמוּ בְּקֶשׁ: סנדק וּבְרוּחַ

אֶפֶיךָ נִעְרַמוּ מֵיָם נֶצְבוּ כְּמוֹ-גֵד

נְזֻלִים קִפְאוּ תְהַמֵּת בְּלֵב-יָם: מוהל אָמַר

אוֹיֵב אֶרְדֶּךָ אֲשִׁיג אַחֲלֶק שָׁלַל סנדק תִּמְלֵאֲמוּ

נִפְשֵׁי אָרִיק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יָדַי: מוהל נֶשְׁפָּת

בְּרוּיַחֶךָ כִּסְמוּ יָם צָלְלוּ כְּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם

אֲדִירִים: סנדק מִי-כְּמִכָּה בָּאֵלֶם יֵלֵךְ מִי

כְּמִכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תְהַלֵּת עֲשֵׂה

פְּלֵא: מוהל נְטִיתָ יְמִינֶךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: סנדק נְחִיתָ

בְּחֶסֶדְךָ עִם-זֶו גְּאָלָתָ בְּחֶסֶדְךָ עִם-זֶו גְּאָלָתָ

קֹדֶשְׁךָ: סנדק שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל

אֲחֻז יִשְׁבִי פְלֶשֶׁת: מוהל אֲזוּ נִבְהָלוּ אֱלוֹפֵי

אָדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו

כל ישבי כנען: סנדק תפל עליהם אימתה

ופחד בגדל זרועה ידמו כאבן מוהל עד-

יעבר עמך יי עד-יעבר עם-ון

קנית: סנדק תבאמו ותשעמו בקר נחלתך מקון

לשבתך פעלת יי מוהל מקדש אדני בוננו

ידיך: סנדק יי ו ימלך לעלם ועד: מוהל יי ו

ימלך לעלם ועד: בסוף שירת הים כופלים את הפסוק יד' ימלוך לעולם ועד'

(אין אומרים יד' מלכותיה וגומר, כי בא סוס וגומר) וממשיכים כי לדי המלוכה.

תהלים כב:כט כי לי המלוכה ומשל בגזים:

עובדיה א:כא³¹ ועלו מושעים בקר ציון לשפט את-הר עשו והיתה לי המלוכה:

זכריה יד:ט והיה יי למלך על-כל-הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:

מסיימים:

ובתורתך כתוב לאמר דברים ו:ד שמע ישראל יי אלהינו יי ו אחד:

מינשמתני עד יאלא אתהי אומר החזן הכל בקול ובנעימה :

31 בשבת חנוכה אומרים ועלו מושעים בקר ציון - ניגון המאורה שני זיתים'. (מכון מורשת אשכנז)

32 נְשַׁמַּת כָּל-חַי תִּבְרַךְ אֶת-שִׁמְךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל-בֶּשָׂר תִּפְאֵר וּתְרוֹמֶם
זְכָרְךָ מְלַכְנוּ תָּמִיד מִן-הָעוֹלָם וְעַד-הָעוֹלָם אֶתָּה אֵל וּמַבְלַעְדֶיךָ אֵין לָנוּ מִלֶּךְ
גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ פּוֹדָה וּמַצִּיל וּמְפָרֵס וּמְרַחֵם בְּכָל-עֵת צָרָה וְצוּקָה אֵין לָנוּ מִלֶּךְ
אֵלָא אֶתָּה -

אֱלֹהֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים אֱלֹהֵי כָּל-בְּרִיּוֹת אֲדוֹן כָּל-תּוֹלְדוֹת
הַמְהַלֵּל בְּרַב הַתְּשַׁבְּחוֹת הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים: וַיִּי לֹא-יָנוּם
וְלֹא-יִישָׁן: הַמְעוֹרֵר יְשָׁנִים וְהַמְקִיץ רְדוּמִים וְהַמְשִׁיחַ אֱלֹמִים וְהַמְתִּיר ו
אֲסוּרִים וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים לֵךְ לְבַדְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים:
אֵלוֹ פִּינוּ מְלֵא שִׁירָה בְּיָם וּלְשׁוֹנָנוּ כְּהַמּוֹן גְּלִיו וְשִׁפְתוֹתֵינוּ כְּמֶרְחָבֵי
רִקְיָע וְעֵינֵינוּ כְּשֶׁמֶשׁ וּכְיָרֵחַ וַיְדִינוּ כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם וְרַגְלֵינוּ כְּאַיִלוֹת אֵין אָנוּ
מִסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לֵךְ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבָרְךָ אֶת-שִׁמְךָ עַל-אֶחָת
מֵאֵלֶיךָ אֵלֶיךָ אֱלֹפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שְׁעֵשִׂיתָ עִם-
אֲבוֹתֵינוּ וְעַמָּנוּ: מִמְצָרִים גְּאֻלְתָּנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית וְעַבְדִּים פְּדִיתָנוּ: בְּרַעַב

32 ומצאתי בפירוש ישן סביב לסדור כ"י משנת קס"ז והוא כמנהג טריו"ש וז"ל "שמעתי מר' יהודה בר יעקב שרי שמעון בן כיפא יסד נשמת עד מי ידמה לך" עכ"ל. ובפירוש אחר מצאתי בזה"ל שמעון בן כפה וי"א שמעון בן שטח יסד את נשמת ורמז שמו בו למפרע דהיינו ש' שוכן עד מ' מי ידמה ע' עד הנה עזרונו ו' ואילו פינו נ' נשמת" עכ"ל. (סידור עבודת ישראל) [סידור ר' שבתי סופר גרס ו'אילו' בעקבות סידורי ספרד]

זָנַתָּנוּ וּבִשְׁבַע כָּל־פְּלִתָּנוּ מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ וּמִדָּבָר מִלְטָתָנוּ וּמִחֲלָיִם רָעִים
וּנְאֻמָּנִים דָּלִיתָנוּ: עַד-הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא-עֲזָבוּנוּ

חֲסִדֶיךָ: אֶל-תִּטְשֵׁנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְנֶצַח: עַל-כֵּן אֲבָרִים שִׁפְלַגְתָּ בָּנוּ וְרוּחַ

וּנְשָׁמָה שִׁנְפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שָׁמַתָּ בְּפִינוּ הֵן הֵם יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ

וַיִּפְאָרוּ וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת-שִׁמְךָ מִלְּכָנוּ: כִּי כָל-פֶּה לְךָ יוֹדֶה

וְכָל-לִשׁוֹן לְךָ תִּשָּׁבַע וְכָל-בֶּרֶךְ לְךָ תִּכְרַע וְכָל-קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה וְכָל-

לְבָבוֹת יִירָאוּךָ וְכָל-קֶרֶב וְכָל־זוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב: תְּהִלִּים לַיהוָה: ³³ כָּל

עֲצַמְתִּי וְתֹאמְרֵנָּה יְיָ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מִחֲזֶק מַמְנֵנוּ וְעָנִי וְאֲבִיוֹן מִגְּזֹלוֹ:

מִי יִדְמֶה-לְךָ וּמִי יִשׁוּה-לְךָ וּמִי יַעֲרֶךְ-לְךָ: הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא

בְּרֵאשִׁית יְדִיט אֵל עֲלִיוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וְאָרֶץ: נְהַלְלֶךָ וּנְשַׁבְּחֶךָ וּנְפָאֲרֶךָ וּנְבָרְךָ אֶת-שֵׁם

קְדוֹשְׁךָ כְּאֲמֹר: תְּהִלִּים קג:א לְדָוִד וּבְרַכִּי גַפְשִׁי אֶת-יְיָ וְכָל-קֶרְבִּי אֶת-שֵׁם קְדוֹשׁוֹ:

בשבעות מתחיל 'האלי' בשכות ושמניני עצרת מתחיל 'הגדולי' (בשבת חוה"מ מתחיל בשוכן עד)

הָאֵל בְּתַעֲצוּמוֹת עֲזָרְךָ: הַגָּדוֹל בְּכְבוֹד שִׁמְךָ:

בפסח וגם בשבת חול המועד מתחיל 'הגבורי' בראש השנה וביום כפור מתחיל 'המלכי'

³³ כָּל עֲצַמְוֹתֵי הַמִּילָה כָּל בַּקְמָץ וְלֹא בַקְמָץ קָטָן. (רא"ש)

הַגְּבוֹר לְנֶצַח וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיהָ: הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב (34 ר"ה ויו"כ יושב) עַל-כֶּסֶא

רַם וְנִשְׂא:

בשבת ובחול המועד סכות מתחיל ישוכן עדי.

35 שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ:

וְכָתוּב: לַגֵּא רַנְּנוּ צְדִיקִים בֵּי לְיִשְׂרָאֵל נְאֻם תְּהִלָּה:

לראש השנה וליום כפור

לכל השנה

(מתחילין 'המלך יושבי ולא 'היושבי. כי היושב משמע הרגיל לישב. אבל יושב פירושו יושב עכשיו. (נוהג כצאן יוסף 34)

35 In worshippers were expected to oren silently. When a pious eastern European came and raised his voice in prayer, it was not uncommon for elderly members to turn around and recite, "Wir haben schon einen Chasen" [We already have a Cantor].

³⁶בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל:

וּבְדַבְרֵי צִדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ:

וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם:

וּבִקְרִיבָה קְדוֹשִׁים תִּתְקַדֵּשׁ:

בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְרַם וְמִן:

וּבְדַבְרֵי צִדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ:

וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדֵּשׁ:

וּבִקְרִיבָה קְדוֹשִׁים תִּתְהַלֵּל:

³⁷ וּבְמִקְהֵלוֹת (נ"א וּבְמִקְהֵלוֹת) רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרָנָה יִתְפָּאֵר
 שְׁמֶךָ מִלְּפָנָי בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר: שָׁפֵן חוֹבֵת כָּל-הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ
 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדִּיר לְבָרֵךְ לְעֲלֹה
 וּלְקַלֵּם עַל כָּל-דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת-דָּוִד בֶּן-יִשָּׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחְךָ:

יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מִלְּפָנָי הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי
 לָךְ נָאָה יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וְשַׁבְּחָה הֵלֵל וְזִמְרָה
 עֲזָ וּמְמִשְׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְהִלָּה וְתַפְאֶרֶת קִדְשָׁה וּמְלֻכוֹת
 בְּרֻכּוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד-עוֹלָם: ³⁸ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בְּתַשְׁבְּחוֹת
³⁹ אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנְּפִלְאוֹת הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל חַי הָעוֹלָמִים:

in Europe. נוסח ספרד by עשרת ימי תשובה was initially only inserted here during שיר המעלות ממעמקים.
 It is a מנהג אריז"ל, which was not accepted by אשכנזים across Europe,
 although many Eastern European אשכנזים eventually adopted its recital.

חזן כורע וְתִגְדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ יוֹקֵף שְׁמִיָּה רַבָּא (קהל אָמֵן) בְּעֲלָמָא דְּבָרָא כְרַעוּתָהּ

וְיִמְלִיךְ מְלֻכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל

בְּעֲגָלָא וּבְזִמְן קָרִיב - וְאִמְרוּ חֲזוּ כוֹרַע אָמֵן: (קהל אָמֵן)

יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא מְבָרֵךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא וּבְנִשְׁמָה אַחֲרַת מוֹסִיפִים גַּם אִם עוֹמְדִים

בתפלה

³⁷ Most ancient manuscripts were written without vowels (ניקוד). The common pronunciation is 'ובמקהלות'.

³⁸ בסכות מ'בא"י א-ל מלך' עד סוף ברכת 'ישתבח' עם קדיש נאמרת בניגון סכות, שמיני עצרת, ואחרון של פסח, וב' שבעות - בניגון 'מתנת יד'. בשמחת תורה נאמר בניגון הקפות שמחת תורה, בשבעות בניגון תחילת 'אקדמות' וממשיך בה עד סוף החצי קדיש.

³⁹ בפסח מ'א-ל ההודאות' אומר החזן בניגון 'אדיר הוא' וממשיך בה עד סוף החצי קדיש.

במקום שאין רשאים להפסיק בו 'תְּבַרְךָ

חזן כורע 'תְּבַרְךָ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא

וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמִיהַ דְּקֹדֶשׁא חזן כורע בְּרִיךְ הוּא הציבור אומר עמו (ולא
לאחריו).

לְעֵלָא⁴⁰ בראש השנה ויום כפור מוסיפים וְלְעֵלָא) מְכַל-בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא

וְנַחֲמָתָא

דְּאֲמִירָן בְּעֵלְמָא - חזן כורע וְאֲמָרוּ אָמֵן: (קהל אָמֵן)

קריאת שמע וברכותיה לשבת וליום טוב

באמירת 'ברכו' החזן אומר: 'ברוך יי המבורך לעולם ועדי' יחד עם הציבור,
ולא אחריו, כמו בעניית קדושה וכיוצא בו. וכן המנהג ב'ברכו' של העולים לתורה.

40 בתפלות ראש השנה (חוץ ממנחה ראש השנה) ויום כפור כופלים 'לעילא ולעילא' רק בקדישים מיוחדים שנתקנו

לאמירת החזן, אך בכל קדיש יתום אין כופלים. בשאר ימי התשובה, מלבד יום כפור, אין כופלים 'לעילא' כלל.

המנהג המקובל היום לכפול מקורו בלבוש סי' תקפ"ב והובא במ"א ובמט"א, אבל בסדורים ישנים ליתא (ומצאנוהו רק בפירוש לסידור ר' הירץ משנת ש"כ). ואפילו בסידור רש"ס - תלמיד הלבוש - לא הובא מנהג זה. (סידור אזור אליהו)

בעוד החזן אומר 'ברכו' אומר הקהל בלחש :
וְתִבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם
וְיִתְנַשֵּׂא שְׁמוֹ שֶׁל־מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן
וְהוּא אַחֲרוֹן וּמְבַלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים
תְּהִלִּים ס:ה סָלוּ לְרֹכֵב בְּעֶרְבוֹת בְּיָה
שְׁמוֹ וְעֲלֶזוּ לְפָנָיו: וְשְׁמוֹ מְרוֹמָם עַל־
כָּל־בְּרָכָה וְתִהְיֶה:

41 ברמ"א או"ח סי' נ"ז סעיף א' הביא דברי הטור :
"נהגו שהשייץ מאריך ב'ברכו' והקהל אומרים
"יתברך וישתבח' וכו', בעוד שהוא מאריך
ב'ברכו'". במקומות בהם אין מאריך השייץ בניגון
'ברכו', בטלה אמירה זו, כעצת המשנה ברורה
שם ס"ק ה', שאם אין החזן מאריך מוטב
לשתוק. אמנם במסורת הנגינה של קהילת אשכנז
החזן מאריך בניגון כל אמירת 'ברכו' הן בחול הן
בשבת והן במועדים.

אֶת־יְיָ

כשמנגן החזן השם יאמר הקהל :
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

הַמְּבָרָךְ:

כשמנגן החזן 'המברך' יאמר הקהל :
קִיגַב יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרָךְ מִעַתָּה וְעַד־
עוֹלָם:

קהל וחזן יחדיו :

בְּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

חזן אומר בקול רם את ראש ברכת יוצר עד 'את הכל' :
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

ישעיה מה: יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת־הַכֹּל:

בשבתות ובחגים אומרים יוצר פותחים בחרוז זה, וחזן אומר בקול רם בהמשך לתחילת ברכת יוצר: ^{42 43}

אוֹר עוֹלָם בְּאוֹצֵר חַיִּים אוֹרוֹת מְאֹפֵל אָמַר וַיְהִי:

ביום טוב שחל בחול אומרים 'המאיר לארץ' (עמ' 151).

⁴⁴משבת הגדול עד ימי הסליחות אומרים 'הכל יודוך' לסירוגין,

42 It is common on special occasions, that only a יוצר and a זולת are recited. For example, on the זולת (יוצר, מאורה, זולת), however, שבת חנוכה (שבתות ארבע פרשיות (יוצר, זולת), זולת the מאורה being said instead of an אופן.

43 שבת ברית מילה, שבת ראש חודש, ראש השנה, יום כפור, סכות, ושבת חול המועד, שמיני עצרת, שבת בראשית, שבת הראשונה והשניה של חנוכה, ארבע פרשיות והפסקות הראשונה והשניה, שבת הגדול, פסח, ושבת חול המועד, שבועות, שבת נחמו, שבת תשובה.

44 In the winter הכל יודוך and א-ל אדון are recited silently, while in the summer הכל יודוך and א-ל אדון is recited responsively קהל and חזן.

פסוק אחד חזן אומר בקול רם ובפסוק שאחריו משמיע הקהל את קולו, וחוזר חלילה.

חזן: הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יִשְׁבְּחוּךָ וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קְדוֹשׁ כִּיִּי:

קהל: הַכֹּל יְרוֹמְמוּךָ סֵלָה יוֹצֵר הַכֹּל: הָאֵל הַפּוֹתֵחַ בְּכָל-יוֹם דְּלֹתוֹת שַׁעְרֵי

מִזְרַח

חזן: וּבֹקֵעַ חֲלוֹנֵי רִקְיַע מוֹצִיא חֶמְדָּה מִמְּקוֹמָהּ וּלְבָנָה מִמְּכוֹן שְׂבִתָּהּ

קהל: וּמֵאִיר לְעוֹלָם כָּלוּ וּלְיוֹשְׁבָיו שִׁבְרָא בְּמִדַּת רַחֲמִים:

חזן: הַמֵּאִיר לְאֶרֶץ וְלְדָרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים

וּבִטְוֵבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל-יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית:

קהל: הַמְּלַךְ הַמְּרוֹמֵם לְבָדוֹ מְאֹד הַמְּשַׁבַּח וְהַמְּפָאֵר וְהַמְּתַנַּשֵּׂא מִימּוֹת עוֹלָם:

חזן: אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים רַחֵם עָלֵינוּ אֲדוֹן עֲזָנוּ

צוּר מִשְׁגָּבֵנוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מִשְׁגָּב בַּעֲדָנוּ:

קהל: אֵין כְּעֶרְכְּךָ וְאֵין זוּלָתְךָ אָפֶס בְּלֹתְךָ וּמִי דוֹמָה-לְךָ:

חזן: אֵין כְּעֶרְכְּךָ יי אֱלֹהֵינוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין זוּלָתְךָ מְלַכְנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם

הַבָּא:

קהל: אָפֶס בְּלִתְדָּךְ גּוֹאֲלֵנוּ לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ וְאִין דּוֹמָה-לָךְ מוֹשִׁיעֵנוּ לְתַחִית

הַמֵּתִים:

משבת הגדול עד ימי הסליחות נהגו להמשיך ולומר גם את הפיוט 'א-ל אדון' לסירוגין בין חזן וקהל, ויש נוהגים לנגן 'א-ל אדון' בנעימה בכל שבתות השנה. כשיש חתן וכן כשבאה יולדת לבית הכנסת מנגן החזן לכבודם 'שמחים בצאתם' עד סוף הפיוט בניגון מיוחד. חתן שבשבת שאחרי האירוסין ובשבת שאחרי הנישואין (ולא בשבת שלפני הנישואין).

חזן: ⁴⁵ אֵל אֲדוֹן עַל כָּל-הַמַּעֲשִׂים בְּרוּךְ וּמְבָרֵךְ בְּפִי כָל-נִשְׁמָה:

קהל: גָּדְלוּ וְטוֹבוּ מְלֵא עוֹלָם דַּעַת וְתְבוּנָה סוֹבְבִים אוֹתוֹ:

חזן: הַמִּתְגַּאֵה עַל-חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְנִהְדָּר בְּכְבוֹד עַל-הַמְרַכְּבָה:

קהל: זְכוֹת וּמִישׁוֹר לִפְנֵי כְסָאוֹ חֶסֶד וְרַחֲמִים לִפְנֵי כְבוֹדוֹ:

חזן: טוֹבִים מְאֹדוֹת שְׁבָרָא אֱלֹהֵינוּ יִצְרָם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׁפִּיל:

קהל: כָּח וּגְבוּרָה נָתַן בָּהֶם לְהַיּוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תַּבַּל:

חזן: מְלֵאִים זֵיו וּמְפִיקִים נְגֵה נָאָה זֵיוֹם בְּכָל-הָעוֹלָם: \ \

45 כתב הכל בו, מיוחד באלפא ביתא, ובראשונה עשר תבות נגד עשרת הדברות, ובאחרונה י"ב תבות נגד י"ב מזלות, בשארן תשעה אמצעיים שבכל אחד ח' תבות שהן בכללן ע"ב נגד שם המפורש, ויחד הם כ"ב אותיות נגד שם בן כ"ב עכ"ל. . . . ודע כי כל חרוז מתחלק לבי חלקים וכל חלק מתחיל באות מסדר אלפ"א בית"א. (סידור עבודת ישראל)

קחל: שְׁמַחִים בְּצִאתָם וְשָׁשִׁים בְּבוֹאָם עוֹשִׁים בְּאִמָּה רְצוֹן קוֹנֵהם:

חזון: פֶּאֶר וְכְבוֹד נוֹתְנִים לְשִׁמוֹ צְהֵלָה וְרִנָּה לְזִכָּר מַלְכוּתוֹ:

בחורף החזון מתחיל מיקרא לשמשי בקול:

קחל: קָרָא לְשֵׁמֶשׁ וַיִּזְרַח-אוֹר רָאָה וְהִתְקִין צוּרַת הַלְבָנָה:

חזון: שָׁבַח נוֹתְנִים-לוֹ כָּל-צְבָא מְרוֹם

תַּפְאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפָנִים וְחִיּוֹת הַקִּדְשׁ -

חזון: לְאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מְכַל-הַמַּעֲשִׂים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי נִתְעַלָּה וַיֵּשֶׁב עַל-כִּסֵּא

כְּבוֹדוֹ תַּפְאֶרֶת עֲטָה לְיוֹם הַמְּנוּחָה עֲנַג קָרָא לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי: זֶה שָׁבַח

שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבוּ שָׁבַת אֵל מְכַל-מְלֹאכֶתוֹ:

קחל: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבַּח וְאוֹמֵר: תְּהִלִּים צב:א-ב מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי: טוֹב

לְהַדוֹת לֵי לְפִיכֶךָ יִפְאָרוּ וַיִּבְרְכוּ לְאֵל כָּל-יִצְוֵרָיו: שָׁבַח יְקָר וּגְדֻלָּה יִתְּנוּ

לְאֵל מֶלֶךְ יוֹצֵר כָּל הַמְּנַחֵל מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתוֹ בְּיוֹם שְׁבִיעִי

קִדְשׁ:

חזו: שְׁמַךְ יי אֱלֹהֵינוּ יִתְקַדֵּשׁ וְזִכְרְךָ מְלִכְנוּ יִתְפָּאֵר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ

מִתַּחַת: תַּתְּבַרַךְ מוֹשִׁיעֵנו עַל-שִׁבְחַ מַעֲשֵׂה יְדִיךָ וְעַל-מְאֹרֵי אֹר שְׁעָשִׂית

יְפָאֲרוּךְ סְלָה:

ביום טוב שחל בחול אומרים יהמאיר לארץ.

המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים ובטובו מחדש בכל-יום תמיד מעשה בראשית: קד-כד
מה-רבנו מעשיך ו יי כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינה: המלך המרום לבדו מאז
המשבח והמפאר והמתנשא מימות עולם: אלהי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו אדון עגנו
צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו: אל ברוך גדול דעה הכין ופעל זקרי חמה טוב יצר
כבוד לשמו מאורות נתן סביבות עזו פנות צבאו קדושים רוממי שדי תמיד
מספרים כבוד-אל וקדשתו: תתברך יי אלהינו על-שבח מעשי ידיך ועל-מאורי אור שעשית
יְפָאֲרוּךְ סְלָה:

ביום טוב מנגנים מתתברך צורינו עד סוף ביראה בניגון היום. בשבת חזון מנגן קצת בניגון קינות.

חזו: תתברך צורנו מלכנו וגואלנו בורא קדושים: ישתבח שמך-לעד מלכנו
יוצר משרתים ואשר משרתיו כלם עומדים ברום עולם ומשמיעים
ביראה יחד בקול דברי אלהים חיים ומלך עולם: כלם אהובים כלם
ברורים כלם גבורים וכלם עשים באימה וביראה רצון קונתם: וכלם
פותחים את-פיהם בקדשה ובטהרה בשירה ובזמרה ומברכים ומשבחים
ומפארים ומעריצים ומקדישים וממליכים -

קהל את-שם האל המלך הגדול הגבור והנורא קדוש הוא:

חזו: וְכֹלֵם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה מְזֶה וְנוֹתְנִים רְשׁוֹת זֶה לְזֶה

לְהַקְדִישׁ לְיוֹצֵרֵם בְּנִחַת רוּחַ בְּשִׁפָּה בְרוּרָה וּבְנִעִימָה קְדֻשָּׁה כָּלֵם כְּאֶחָד

עוֹנִים וְאוֹמְרִים בְּיְרָאָה -

קהל ישעיהו:ג⁴⁶ קְדוֹשׁ וְקְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יִי עֲבָאוֹת מְלֵא כָּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

46וי"א שהיחיד מדגלה - (נראה דנתפשט מזה שעושין תנועה בגופן כשאומרים קדוש וברוך ויוצר מיושב וכן בקדושה דסדרא שדינה כמו קדושה שביוצר כמ"ש בסי' קל"ב בהגה וכמ"ש הבי"י פה בשם הזוהר), וכן הסכים שו"ת רדב"ז סי' י' וכתב שכך מן השמים השיבו בחלום למקובל אחד, ועמ"ש סי' תקס"ה. ועיין ספ"י ממסכת סופרים דמשמע ל"י כ"א שהיחיד אומרה. ובסי' כ"ו [בשו"ת רדב"ז] שעושין לה הידור. ונ"ל שיפה עושים דמגביהים גופן קצת באמירה, ועשו"ת רמ"ע ק"ב. (מקור חיים סימן נ"ט, ג')

47 בשבתות ובחגים כשאומרים אופן אומרים

48 בראש השנה
ויהחיות' במקום 'והאופנים' מלבד
ויום הכיפורים:

חַיֵּינוּ וְהַחַיִּוֹת יִשְׁוֹרְרוּ וְכַרְבִּים יִפְאָרוּ

וְשָׂרְפִים יִלְנוּ

וְאֲרָאִים יִבְרְכוּ פָּנֵי כָּל-חַיָּה

וְאוֹפֵן וְכָרוֹב . . .

47 שבת ראש חודש, ראש השנה,
יום כפור, סכות, שמחת תורה, שבת בראשית,
הימים הראשונים של פסח, ושבת חול המועד,
שבועות, שבת נחמו, שבת תשובה, שבת
ברית מילה.

48 מנהג ק"ק פפד"מ שא"א יהחיות ישוררו. וני"ל
המנהיג הטעם מפני שא"א שירה עד שישראל
אמרו תחלה. ובראש השנה א"א שירה מפני
שהוא יום הדין שמטעם זה א"א הלל. אבל גבי
אופנים כתיב 'ברעש גדול' (שהוא לשון
הפסוק דיחזקאל) ובראש השנה דוקא צריך לומר
'ברעש גדול' מפני אימת הדין. (נוהג כצאן יוסף)

לְעַמַּת שְׂרָפִים לְעַמַּתָּם מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים: קהל יחזקאל ג'יב בְּרוּךְ כְּבוֹד־יְיָ

מִמְקוֹמוֹ:

לְאֵל בְּרוּךְ נְעִימוֹת יִתְּנוּ: לְמַלְךְ אֵל חַי וְקַיִם זְמִירוֹת יֹאמְרוּ וְתִשְׁבְּחוּת
יִשְׁמִיעוּ: כִּי הוּא לְבָדוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת עֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּעַל מַלְחָמוֹת זֹרַע
צְדָקוֹת מְצַמֵּיחַ יְשׁוּעוֹת בּוֹרָא רְפוּאוֹת נוֹרָא תְהִלּוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת:
הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל-יוֹם תָּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית: כְּאֲמוֹר: תְהִלִּים קלו'ז לְעֹשֶׂה
אוֹרִים גְּדֻלִּים כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ: ⁴⁹בשבת א' דחנוכה אומרים כאן הפיוט 'מאורה' ⁵⁰אור חדש
על-ציון תאיר וְנִזְכָּה כְּלָנוּ מִהֲרָה לְאוּרוֹ: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הַמְּאוּרוֹת:

[ע"י שמואל] קהל אֶהְבֶּה רַבָּה אֶהְבַּתְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חֲמֵלָה גְדוֹלָה וְיִתְרָה חֲמֵלָתָּ
עָלֵינוּ: אָבִינוּ מְלַכְנוּ בְּעֵבוֹר אָבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ בָךְ וְתִלְמַדְסָם חֲקֵי חַיִּים
כֵּן תִּחַנְּנוּ (וְתִלְמַדְנוּ): אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן הַמְּרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלַבְנוּ
לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל לִשְׁמַע לְלַמַּד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת-כָּל-
דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאֶהְבָּה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְדַבֵּק לִבְנוּ בְּתוֹרַתְךָ
וְיַחַד לְבַבְנוּ לְאֶהְבָּה וּלְיִרְאָה אֶת-שְׁמֶךָ וְלֹא-נִבּוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי בְשֵׁם

⁴⁹בשבת חנוכה 'מאורה' בניגון 'שני זיתים', חתימת הברכה מ'אור חדש' נאמרת בניגון 'כי א-ל שומרנו' של שבת חנוכה.

⁵⁰בהושענא רבה אומרים 'אור חדש' עד 'לאורו' וכן 'והביאנו' עד 'וליחדך באהבה' אומר החזן בניגון ימים נוראים, סיום הברכה - בניגון חול.

קִדְשׁ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּטַחְנוּ נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעַתְּךָ: ⁵¹ וְהִבִּיאֵנוּ לְשָׁלוֹם
מֵאַרְבַּע פְּנֵי הָאָרֶץ וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ: כִּי אֵל פּוֹעֵל-יְשׁוּעוֹת
אַתָּה וּבָנוּ בְּחֵרֶת מְכַל-עַם וְלִשׁוֹן: וְקִרְבָּתֵנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֵלָה בְּאַמֶּת בשבת
לפני שבועות ולפני ט' באב אומרים כאן הפיוט 'אהבה' להודות לך וליחדך באהבה: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

עונים 'אמן' על ברכת אהבה של חזן.

להשלמת רמ"ח תיבות בק"ש מקדימים לה אמירת 'אל מלך נאמן' הן ביחיד והן בציבור. ויש משלימים את
חשבון רמ"ח בעניית 'אמן' על ברכת אהבת עולם של חזן, שיאמן' הוא נוטריקון 'אל מלך נאמן'.

לכתחילה צריך לקרוא את ק"ש כולה בטעמי המקרא כולל הפסוק הראשון שהוא עיקר הקריאה על פי
הפסוקים. קריאת שמע בנגינת טעמי המקרא, אם מורגל בהם, ובנגינת טעמי המקרא הקדומה של בני אשכנז בפרט,
היא הדרך המובחרת לקיים את המצוה דאורייתא של קריאת שמע פעמיים בכל יום.

על פי הפסוקים והמדקדקים צריך להקפיד בכל התפלה - וביותר בק"ש דאורייתא - על ביטויי המילים בלשון
הקודש מדוקדקת. הגיית החולם הנכונה היא זו של בני אשכנז, ובדורות שלפנינו הבדילו בני אשכנז גם בין ח"ת
לכ"ף (שריד לכך נותר בהגיית בני הונגריה) ובין עי"ן לאל"ף (שריד לכך נותר בהגיית בני הולנד). הרי"ש
האשכנזית הנכונה היא לשונית. לפי פוסקי אשכנז צריך להקפיד על דין הגמרא להאריך בדלי"ת של 'אחד' (בהרעדת
הלשון קלושה מאחורי השיניים העליונות הקדמיות). רבים הם המדקדקים בזמן ק"ש לפי על השיטות, ואשרי הם
אלה שמתאמצים להדר גם בעצם ק"ש שתיעשה לפי מסורת חז"ל.

אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן

דברים ו:ד

The ציציות מנהג is to hold the two front פוסקים; ספר המנהגים לרבינו אייזיק טירנא, ים של in the left hand, as mentioned by the following ערוך השלחן and שלמה, מגן אברהם, שלחן ערוך הרב, קיצור שלחן ערוך פוסקי אשכנז. This was echoed by (מנהגי וורמיישא, ר' אהרן פולד [מנהגי פרנקפורט]), חות יאיר (although he held all four ציציות, כמנהג האריז"ל).

52 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בלחש 53 בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

דברים ו:ה-ט 54 וְאַהֲבַתְּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ: 55 וְשָׁנַנְתָּם לְבְנֶיךָ
וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתָּם
לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ:

דברים יא:יג-כא וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם
הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעִבְדוֹ בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: וּנְתַתִּי
מִטֶּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּת דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ: וּנְתַתִּי
עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ: הִשְׁמַרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם
וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף-יְיָ בְּכֶם וְעָצַר
אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת-יְבוּלָהּ וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה
מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם: וְשָׁמַתֶּם אֶת-דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל-לִבְבְּכֶם
וְעַל-נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל-יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:

52 תנו רבנו, כיצד היו כורךין את שמע? אומרים שמע ישראל ד' אלדינו ד' אחד, ולא היו מפסיקין, דברי רבי מאיר.
רבי יהודה אומר, מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

53 ונאנו מאי טעמא אמרינו ליה (ברוך שם...)? כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, ויקרא יעקב
אל-בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קצ המיו, ונסתלקה ממנו שכנינה, אמר שמא
חס ושלוש יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו, שמע
ישראל ד' אלדינו ד' אחד, אמרו כשם שאין בלבד אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח
יעקב אבינו ואמר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

אמרי רבנו היכי נעביד נאמרוהו? לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו? אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו
בחשאי... אמר רבי אבהו, התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם, מפני תרעומת המינין, ובגהרדעא דליכא מינו
עד השתא אמרי לה בחשאי. (גמ' פסחים נו.)

54 וְאַהֲבַתְּ. אותיות האבות. בְּכָל-לִבְבְּךָ כאברהם שנאמר בו (נחמיה ט:ח) 'וימצאת את-לבבו [נאמן לפניך]. בְּכָל-
נַפְשְׁךָ כיצחק שמסר נפשו להקב"ה. וּבְכָל-מְאֹדְךָ כיעקב דכתיב ביה (בראשית כח:כב) 'וכל אשר תתן-לי עֵשֶׂר
אֲעֹשְׂרֶנּוּ לָךְ: (ספרי לב): (בעל הטורים)

55 תנו רבנו, 'ושננתם', שיהו דברי תורה מיוחדים בפיך, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור
לו מיד, שנאמר: 'אמר לחכמה אחתי אתי (משלי ז:ד) ואומר: 'קשרם על-אזבעתיך כתבם על-לוח לבך':
(שם: ג) (גמ' קדושין ל:)

וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת-בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשַׁבְּתָהּ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתּוֹךָ בַּדֶּרֶךְ
 וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ⁵⁶ הָרַב הַקּוּרָא שְׁמַע בְּטַעֲמִים
 מְרִים קוּלוּ מִלְּמַעַן יִרְבוּ עַד יְאֻמְתִּי לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יי לְאַבְתֵּיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל-הָאָרֶץ:
 בַּמְדַּבֵּר טו:לד-מא וַיֹּאמֶר יי אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
⁵⁷ וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל-כַּנְּפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדִרְתָּם וְנָתַנּוּ עַל-צִיצִית הַכַּנָּף פֶּתִיל
 תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית ⁵⁸ וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת יי
 וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אֹתָם זָנִים
 אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי וְהֵייתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:

אומרו הקהל עם הרב הפסוק האחרון וכן החזן.

אֲנִי יי אֵלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

לְהִיזֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יי אֵלֹהֵיכֶם:

חזן מרים קולו במילה 'אמתי ואינו כופל יד' אלדיכם אמתי. לפיכך חזן אומר פרשת ציצית
 עם הרב כדי שיסמוך 'אמתי ליד' אלדיכם, ולא יצטרך להמתין עליו ולהפסיק בין המלים הללו.

עין בשרשי מנהג אשכנז חלק ג' שמסביר את זה.

⁵⁷ וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית. אמר הקב"ה אני רוצה שתהיו מעוטפים כמלאכים לבוש הבדים (ראה מדרש תהלים צ: טז)
 וכאשר ראיתם אותי מעוטף (ראה פסיקתא רבתי פט"ו). לכן צוה בתכלת שדומה לרקיע ולכסא בכבוד
 (ראה מנחות מג:). (בעל הטורים)

58

originated from the time of the תלמוד and therefore
 are kissed only while reciting the words 'וראיתם אותו'.

The מנהג of holding the
 is considered a דגמרא. The

חודש אייר עד שבת שלפני שבועות ובשבתות
שבין י"ז תמוז לתשעה באב:

אָמֶת וַיִּצִיב וַנְכוֹן וְקִים וַיִּשָּׂר וַנְּאָמֵן
וְטוֹב וַיִּפֶּה הַדָּבָר הַזֶּה עַל אֲבוֹתֵינוּ
וְעַלֵינוּ עַל-בְּנֵינוּ וְעַל-דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל
כָּל-דּוֹרוֹת וְזָרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

עַל-הָרָאשׁוֹנִים וְעַל-הָאֲחֵרוֹנִים
לְעוֹלָם וָעֶד חֵק וְלֹא יַעֲבוֹר: אָמֶת
שְׂאֵתָה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֵתָה הוּא
מִלְכֵנוּ מִלְךְ אֲבוֹתֵינוּ אֵתָה לְמַעַן
שְׂמֵךְ מֵהָר לְגֵאֲלָנוּ כְּגֵאֲלַת אֵת-
אֲבוֹתֵינוּ: אָמֶת מֵעוֹלָם שְׂמֵךְ הַגְּדוֹל וְ
עַלֵנוּ נִקְרָא בְּאֵהָבָה אֵין אֱלֹהִים
עוֹד וּזְלַתְךָ:

וְנִחְמְדִים לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים:
עַל-אֲבוֹתֵינוּ וְעַלֵנוּ עַל-בְּנֵינוּ
וְעַל-דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל-דּוֹרוֹת זָרַע
יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ:

עַל-הָרָאשׁוֹנִים וְעַל-הָאֲחֵרוֹנִים
דָּבָר טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וָעֶד אָמֶת
וְאִמוּנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוֹר: אָמֶת
שְׂאֵתָה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ מִלְכֵנוּ מִלְךְ אֲבוֹתֵינוּ
גּוֹאֲלָנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ יוֹצֵרְנוּ צוֹר
יְשׁוּעָתָנוּ פּוֹדְנוּ וּמְצִילָנוּ
מֵעוֹלָם שְׂמֵךְ אֵין אֱלֹהִים עוֹד
זוּלַתְךָ:

60 59 אומרים בשבתות שאומרים זולת חוץ מראש

because the entire portion as such describes the reign of God as King of the Universe. Moreover, it is pointed out that the fifteen expressions of homage in this paragraph should recall the fifteen instances in which the word וּכְפַר, implying forgiveness and pardon, occurs in the portion of the תורה dealing with יום כפור (ויקרא פרק טו), and that the six repetitions of the word אמת there are an allusion to the Creation of the world which was completed on ראש השנה ... This portion of the service should remain unaltered on the ימים נוראים. [The World of Prayer Volume II pg. 185]

59

When a זולת is recited on certain שבתות and אמת ויצִיב a shorter form of טובים and על-הראשונים, which was the ancient text is likewise said. According to the מהרי"ל

the מנהג (דיני הימים שבין פסח לשבועות ג) is to recite the longer version of אמת ויצִיב when reciting the זולתות between a) ראש and b) between שבועות and חודש אייר and תשעה באב and שבעה עשר בתמוז.

60

[A] should not be added to the passage ראש השנה אמת ויצִיב on ...

עֲזַרְתָּ אֲבוֹתֵינוּ אֶתְּהָ הוּא מַעֲוֹלָם מִגֵּן וּמוֹשְׁיָע לְבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל־דֹּר
 וְדֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךְ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקַתְךָ עַד־אֲפָסֵי אֶרֶץ: אֲשֶׁר־י אִישׁ
 שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרַתְךָ וּדְבָרְךָ יִשִּׁים עַל־לְבוֹ: אֲמַת אֶתְּהָ הוּא אָדוֹן
 לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבִים: אֲמַת אֶתְּהָ הוּא רֵאשׁוֹן וְאֶתְּהָ הוּא אַחֲרוֹן
 וּמַבְלַעְדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשְׁיָע: 62 מִמִּצְרַיִם גָּאֵלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ: כָּל־בְּכוֹרֵיהֶם הִרְגָתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאֵלְתָּ וַיִּסְּסוּךָ בְּקַעֲתָ
 וַיִּזְדִּים טַבַּעֲתָ וַיְדִידִים הִעֲבַרְתָּ תַהֲלִים קוֹיָא וַיִּכְסּוּ־מַיִם צָרִיְהֶם אַחַד מֵהֶם לֹא
 נֹתַר: עַל־זֹאת שִׁבְחוּ אֱהוּבִים וְרוֹמְמוּ אֵל וְנָתַנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת
 וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי־וְקַיִם רַם־וְנִשְׂא גָדוֹל וְנוֹרָא
 מִשְׁפִּיל גָּאִים וּמַגְבִּיָּה שְׁפָלִים מוֹצִיא אֲסִירִים וּפּוֹדָה עֲנּוּיִם וְעוֹזֵר דְּלִים
 וְעוֹנָה לְעַמּוֹ בְּעַת שׁוֹעֵם אֱלִיו:

תְּהַלּוֹת לְאֵל עֲלִיוֹן בְּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ:

מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כָּלָם:

61 שבת ברית מילה, שבת ראש חודש, סכות, שבת חול המועד, שמיני עצרת, שבת בראשית, שבת ראשונה של חנוכה, ארבע פרשיות [שקלים, זכור, פרה, חודש], שבת הגדול, פסח, שבת חול המועד, שבתות שבין ראש חודש אייר לשבועות, שבועות, שבתות שבין המצרים, שבת נחמו, שבת תשובה.
 62 On sings the section beginning with a special ניגון ממצרים גאלתנו.

קהל שמות טו:יא מי־כמכה באלם יי מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה

פלא:

חזן שירה חדשה שבחו גאולים לשמך על־שפת הים

יחד כלם הזרו והמליכו ואמרו:

קהל טו:יח יי ו ימלך לעלם ועד:

בימים הראשונים של פסח ושבת חול המועד אומרים גאולה ביצור ישראל.

ישראל

חזן צור

קומה בעזרת ישראל

ופדה כנאמך יהודה וישראל:

ברוך אתה יי גאל ישראל:

אומרים גם את זה בקול רם עד אות האחרונה.

בשלוש רגלים ובימים נוראים אומרים כאן שמונה עשרה,
של שלש רגלים (עמ' 662), של ראש השנה (עמ' 203), של יום כפור (עמ' 813).

עמידה של שחרית לשבת

בשבתות אין אומרים לא את קדיש הפתח ולא ברכוי, לא בשחרית ולא במנחה.

תהלים נא:טו אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

כורע בְּרוּךְ מִשְׁתַּחֲוֶה אֶתְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי
יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן גּוֹמֵל חַסְדִּים
טוֹבִים וְקָנָה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ
בְּאַהֲבָה:

בשבת שובה [אבל בחזרת השי"ץ אין הקהל אומר 'זכרנו לחיים']:

זָכַרְנוּ לְחַיִּים מְלֶךְ חַפֵּץ בְּחַיִּים וְכִתְּבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים:

מְלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמְגַן: כורע בְּרוּךְ מִשְׁתַּחֲוֶה אֶתְּךָ יְיָ מְגַן אַבְרָהָם:

אֶתְּךָ גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֶּה מֵתִים אֶתְּךָ רַב לְהוֹשִׁיעַ:

ממוסף של שמיני עצרת עד שחרית של יום ראשון של פסח מוסיפים :

מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא

חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֲמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרָי: מִי כְמוֹךָ בְּעַל

גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמָה-לָךְ מְלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמְצַמִּיחַ יְשׁוּעָה:

בשבת שובה [אבל בחזרת השי"ץ אין הקהל אומר ימי כמודין]:

מִי כְמוֹד אֵב הַרְחָמִים זֹכֵר יְצוּרֵיוֹ לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמַן אֶתְּהָ לְהַחֲיוֹת מֵתִים: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֶּה הַמֵּתִים:

in the סידורי רודלהיים, they are marked as sections exclusively recited by the חזן.

קהל וחזן יחדיו קָדוֹשׁ וְקָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֵא כָּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

חזן אַז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אֲדִיר וְחֹזק מְשֻׁמְעִים קוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעַמַּת שְׂרָפִים לְעַמָּתָם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ: קהל וחזן יחדיו יחזקאל ג'יב בְּרוּךְ כְּבוֹד-יְיָ מִמְּקוֹמוֹ:

חזן מִמְּקוֹמָךְ מְלַכְנּוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלֹךְ עָלֵינוּ כִּי מְחִפִּים אֲנַחְנוּ לָךְ: מָתִי תִמְלֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקִרְוֹב בְּיָמֵינוּ לְעֹלָם וָעֶד תִּשְׁכֹּן: תִּתְגַּדֵּל וְתִתְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם עִירָךְ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֹצֵחַ נְצָחִים: וְעֵינֵינוּ תִרְאֶינָה מְלֻכּוֹתָךְ כַּדָּבָר הָאָמּוֹר בְּשִׁירֵי עֶזְרָה עַל-יְדֵי דָוִד מְשֻׁיחַ צְדָקָךְ:

קהל וחזן יחדיו תהלים קמו"י יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הִלְלוּ-יָהּ:

חזן לְדוֹר וָדוֹר נִגִּיד גְּדֻלָּתְךָ וּלְנֹצֵחַ נְצָחִים קִדְשֶׁתְךָ נְקֻדֵּי־שׁ וְשִׁבְחֶךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יִמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד כִּי אֵל מְלֹךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בשבת שובה : הַמְּלֹךְ) הַקָּדוֹשׁ:

65 66 יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמִתְנַת חֶלְקוֹ כִּי עֶבֶד נְאֻמָּן קָרָאתָ לוֹ: כָּלִיל תִּפְאֶרֶת בְּרֵאשׁוֹ נָתַתָּ בְּעַמּוֹדוֹ לְפָנֶיךָ עַל-הַר סִינַי וְשָׁנֵי לַחַת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ: שְׁמוֹת לַא:טו וְשִׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשַּׁבָּת

65 וואס תאמר מפני מה אנו משנין תפילתנו בשבת בלילה ויוצר ומוסף ומנחה, ואין אנו מתפללין בתפילה אחת כמו ביום טוב שאנו מתפללין אתה בחרתנו בכל תפילה ותפילה. ושמעתי מנרבוני אחד שכנגד ג' שבתות תיקנו חכמים אילו התפילות, אתה קדשת כנגד שבת בראשית, שהקב"ה קדשו ומקודש ובא הששת ימי בראשית. ישמח משה, כנגד שבת סיני, שהתורה ניתנה בשבת בהשכמה, כדאמרינן פ' ר' עקיבא מכדי בין מר ובין מר תורה בשבת ניתנה. ובתכנת שבת אין לתמוה, שכל תפילת המוספין אנו משנין מתפילת ערבית שחרית ומנחה. ובתפילת אתה אחד כנגד שבת שלעתיד לבא, שנא' (זכריה יד: ט) ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד. וגם ישראל גוי אחד, שנא' (ישעיה ס: כא) ועמד כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. (מחזור ויטרי)

לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרְתָם בְּרִית עוֹלָם: ⁶⁷ בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹת הוּא
לְעֹלָם כִּי־שִׁשַּׁת יָמִים עָשָׂה יי אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת
וַיִּנְפֹּשׁ:

וְלֹא נָתַתּוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאָרְצוֹת וְלֹא הִנְחַלְתּוּ מַלְכָּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים
וְגַם בְּמִנוּחָתוֹ ⁶⁸ לֹא יִשְׁכְּנוּ עַרְלִים: כִּי לְיִשְׂרָאֵל עִמָּךְ נָתַתּוּ בְּאַהֲבָה לְזָרַע
יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בְּחַרְתָּ: עִם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻלָּם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְעַנְּגוּ מִטוֹבָךְ
וּבְשִׁבְעֵי רְצִיתָ בּוֹ וְקִדְּשָׁתוּ חֻמְדַּת יָמִים אֹתוֹ קָרָאתָ זִכָּר לְמַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רָצָה בְּמִנוּחָתָנוּ קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתַן חֶלְקֵנוּ
בְּתוֹרָתְךָ שִׁבְעֵנוּ מִטוֹבָךְ וְשִׁמְחָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ וְטַהַר לִבָּנוּ לְעַבְדְּךָ בְּאֵמֶת:
וְהִנְחִילָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן שַׁבַּת קִדְּשָׁךְ ⁶⁹ וַיִּשְׁמְחוּ בְךָ
יִשְׂרָאֵל אֱהָבֵי שְׁמֶךָ: בְּרוּךְ אַתָּה יי מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

⁶⁷אמר רבי שמעון בן יוחאי, כל מצוות שנתנו להם הקדוש ברוך הוא לישראל, נתנו להם בפרהסיא, חוץ משבת שנתנו להם בצנעא, שנאמר: 'ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם'. . . אמר שמעון בן לקיש, נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר: 'שבת וינפש'. כיון ששבת ווי אבדה נפש. (גמ' ביצה טז.)

⁶⁸ In the uncensored יד of the רוקח, the נוסח is 'לא ישכנו ערלים'. Due to the influence of the censors, the text was changed in some סידורים to 'רשעים'.

⁶⁹לפי נוסח פולין אומרים: 'וינוחו בו ישראל מקדשי שמך':

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם והשב העבודה לדביר ביתך: ⁷⁰
ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ותהי לרצון תמיד
עבודת ישראל עמך:

בראש חודש ובחול המועד אומרים ⁷¹ "יעלה ויבא".

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו
ופקדוננו וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן־דוד עבדך וזכרון ירושלים עיר קדשך
וזכרון כל־עמך בית ישראל לפניך לפליטה ולטובה ולחן ולחסד ולרחמים ולחיים
ולשלום ביום

לראש חודש : ראש החודש הזה | לפסח : חג המצות הזה | לסכות : חג הסוכות הזה
וזכרנו יי אלהינו בו לטובה (קהל אמן) ופקדנו בו לברכה (קהל אמן) והושיענו בו לחיים
(קהל אמן) ובדבר ישועה ורחמים חוס וחנונו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עינינו
כי אל מלך חנון ורחום אתה:

70 One could read the phrase either באהבה תקבל ברצון . or ואשי ישראל ותפלתם מהרה .
therefore according to מנהג פפד"מ , one pauses both before and after the word 'מהרה'.

71 ואיתה במחזור ויטרי, ראש חודש שחל בשבת אין מזכיר של שבת ביעלה ויבא לפי שאינו בא אלא
בשביל ראש חודש. (מהרי"ל) וכ"פ המשנה ברורה ס"ק טו בשם הרבה אחרונים ושכן המנהג. אולם דעת הבי"י
בשם ונהגו העולם והרמ"א סעי' ג שמזכירין שבת ביעלא ויבא.

וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֶךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמַּחֲזִיר שְׂכִינָתוֹ

לְצִיּוֹן:

החזן צריך לומר 'מודים' בקול רם כדי שהציבור כורע מודים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָה הוּא

זוקף יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

לְעוֹלָם וָעֶד: צוּר חַיֵּינוּ מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ

אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר: נוֹדָה לָךְ

וְנִסְפָּר תְּהַלְתֶּךָ עַל-חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים

בְּיָדְךָ וְעַל-נַשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ

וְעַל-נַסְיָךְ שְׂבָכָל-יוֹם עַמָּנוּ

וְעַל-נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׂבָכָל-

עַת עָרַב וּבָקֵר וְצִהָרִים: הַטוֹב כִּי

לֹא-כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְּרַחֵם כִּי לֹא-

תָּמוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קוִינֵנוּ לָךְ:

ישמעו.

מודים דרבנן

כורע מודים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָה הוּא

זוקף יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

אֱלֹהֵי כָל-בָּשָׂר יוֹצֵרנוּ יוֹצֵר

בְּרֵאשִׁית: בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ

הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל שְׁהַחֲיִיתָנוּ

וְקִיַּמְתָּנוּ בֵּן תַּחֲיֵנוּ וְתַקִּימָנוּ

וְתַאֲסֵף גְּלוּתֵנוּ לַחֲצֵרוֹת קִדְשֶׁךָ

לְשִׁמְר חֲקֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ

וְלַעֲבֹדְךָ בְּלִבְבֵּי שָׁלֵם עַל שְׂאָנוּ

מודים לָךְ: כורעים מעט כשאומרים המילה

בְּרוּךְ זוקף אַל הַהוֹדָאוֹת:

בחנוכה אומרים כאן 'על הנסים' :

עַל הַנְּסִים וְעַל הַפְּרָקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמְּלַחְמוֹת

שְׁעֵשִׁית לְאַבוֹתֵינוּ בַיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה:

בַּיָּמִי מִתְתַּיְהוּ בֶן יוֹחָנָן כִּהֵן גְּדוֹל חֲשֵׁמוֹנִי וּבְנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה
עַל-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחַם תּוֹרְתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מִחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ: וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעַת צָרָתָם רַבַּת אֶת רִיבָם וְנָתַתְּ אֶת דֵּינָם נִקְמַתְּ אֶת
נִקְמַתָם: מִסִּרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים וְרַבִּים בְּיַד מְעֻשִׁים וְטַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים
וְרָשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְזוּדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תּוֹרְתֶךָ: וְלִךְ עֲשִׂיתָ שֵׁם גְּדוֹל וְקָדוֹשׁ
בְּעוֹלָמְךָ וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה וּפְרָקָן כְּהִיּוֹם הַזֶּה: וְאַחַר כֵּן בָּאוּ
בְנֵיךָ לְדַבֵּר בֵּיתֶךָ וּפְנּוּ אֶת הַיְכָלְךָ וְטִהְרוּ אֶת מִקְדָּשְׁךָ וְהִדְלִיקוּ נְרוֹת
בְּחִצְרוֹת קִדְשֶׁךָ וְקִבְּעוּ שְׁמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶיךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל:

וְעַל-כֵּלָם יִתְבָּרַךְ וַיִּתְרוֹמַם שִׁמְךָ מִלִּפְנֵינוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

בשבת שובה: וכתוב לחיים טובים בני בריתך: (קהל אמן)

[בחזרת הש"ץ הקהל עונה רק 'אמני על אמירה וכתוב לחיים', שאין הקהל חוזר על אמירה זו]:

וְכָל-הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֵלָה וַיְהִלְלוּ אֶת-שִׁמְךָ בְּאַמַּת הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעֲזָרָתָנוּ

סֵלָה:

כורע בְּרוּךְ מִשְׁתַּחֲוֶה אֶתָּה זֹקֵף יְיָ הַשׁוֹב שִׁמְךָ וְלִךְ נֹאֵה לְהוֹדוֹת:

בחזרת השי"ץ אומר החזן :

בארץ ישראל הכהנים מברכים את הקהל (עמי' 772).

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּרַכְנוּ בְּבִרְכַּהּ הַמְּשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל-יְדֵי מֹשֶׁה

עֲבֹדָה

הָאֲמוּרָה מִפִּי אֶהְרֶן וּבְנָיו כַּהֲנִים עִם קְדוֹשֶׁךָ כְּאֲמֹר:

במדבר ו:כד-כו ⁷² וַיְבָרְכֵךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֵךָ: כו יהי רצון יְיָ וַיִּבְרַכְךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֵךָ: כו יהי רצון

יֵשׂא יְיָ וּפָנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: כו יהי רצון

שֵׁים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָה חֵן וְחֶסֶד וּרְחֻמִּים עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ:

בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ כְּלָנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנִיךָ כִּי בְאוֹר פְּנִיךָ נְתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וְצַדִּיקָה וּבִרְכָה וּרְחֻמִּים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם: וְטוֹב

בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עֵת וּבְכָל-שָׁעָה בְּשָׁלוֹמְךָ

”בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם וּפְרֻנְסָה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ

טוֹבָה נִזְכָּר וְנִכְתָּב לְפָנֶיךָ אָנוּ וְכָל-

הַמְּבָרָךְ אֶת-עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם:”

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם:

בשבת שובה : [בחזרת השי"ץ הקהל מקדים אמירת

’בספר... לפני החזן]:

אֱלֹהֵי נֹצֵר לְשׁוֹנֵי מָרַע וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מִרְמָה וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תוֹדִים וְנַפְשֵׁי

72 וַיְבָרְכֵךָ. בזכות אברהם דכתיב ביה (בראשית כד: א) וְהָיָה בְרַךְ אֶת-אַבְרָהָם בְּכָל, ושלשה תיבות בפסוק כנגד ג' ברכות שנאמרו בו, וַאֲבָרְכֵךָ (בראשית יב: ב) וְהָיָה בְרַכָּה (שם) וְאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ (שם פסוק ג'): יְאָר. כנגד יצחק שראה בעקידה ומת (ראה פרקי דר"א פל"ב) והאיר הקב"ה את עיניו והחייהו, כדאיתא בפרקי רבי אליעזר (פל"א): יֵשׂא. כנגד יעקב דכתיב ביה 'וַיִּשְׂא' יַעֲקֹב רַגְלָיו (בראשית כט: א) וכתוב ביה (שם כח: כא) וְשִׁבְתִּי 'בְּשָׁלוֹם': (בעל הטורים)

כְּעֶפֶר לְכֹל תִּהְיֶה: פָּתַח לְבִי בְּתוֹרֹתֶיךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֶּף נַפְשִׁי: וְכָל-
הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הֲפֹר עֲצָתָם וְקַלְקַל מַחְשְׁבוֹתָם: עֲשֵׂה לְמַעַן
שְׁמֶיךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יִמְיֶנְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן תוֹרֹתֶיךָ: תהלים ס:ז
לְמַעַן יַחַלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יִמְיֶנְךָ וּעֲנֵנוּ וְעֲנֵנִי: יט:טו יִהְיוּ לְרָצוֹן וְאִמְרֵי-פִי
וְהִגִּינוּ לְבִי לְפָנֶיךָ יי צוּרֵי וְגֵאֲלֵי: פוסע לאחריו ג' פסיעות ואומר : עֲשֵׂה שְׁלוֹם
בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

זוקף לאט ואומר :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיבֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמֵהֲרָה בְּיָמֵינוּ
וְתֵן חֲלֻקְנוּ בְּתוֹרֹתֶיךָ: וְשֵׁם נֶעְבְּדְךָ בִּירְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמָנִיּוֹת:
מלאכי ג:ד וְעַרְבָה לִי מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמָנִיּוֹת:

ועומד במקום שכלו פסיעותיו עד כדי הלוך ד' אמות, ובצבור עד שיגיע החזן לקדושה.
החזן חוזר ומתפלל בקול ואומר מתחלה 'אדני שפתי תפתחי בלחש.
בראש חודש וחנוכה וחול המועד אומרים מיד הלל אחר גמר התפלה קודם קדיש. (עמי 452).

במדבר יד:יז וְעַתָּה יִגְדַל-נָא כַּח אֲדֹנָי כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

תהלים כה:ו זְכַר-רַחֲמֶיךָ יי וְחֶסֶדֶיךָ כִּי מַעוֹלָם הָמָּה:

חזן כורע יתגדל ויתקדש זוקף שְׁמִיָה רַבָּא (קהל אָמֵן): בְּעֶלְמָא דְבְּרָא כְרַעוּתָהּ
וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיִזְמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן

קָרִיב: וְאָמְרוּ חִזוֹן כוֹרַע אָמֵן: (קהל אָמֵן)

יְהֵא שְׁמִיָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַי וְעָלְמֵי אֲרַמְיָא וּבְנִשְׁמָה אַחֲרַת מוֹסִיפִים יִתְבָּרַךְ

חזן כורע וְיִתְבַּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא

וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמִיהַ דְּקֹדֶשׁא חזן כורע בְּרִיךְ הוּא הַצִּיּוֹר אוֹמֵר עִמּוֹ (ולא

לאחריו).

לְעֵלָא (בראש השנה ויום כפור מוסיפים וְלְעֵלָא) מְכַל-בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנִחְמָתָא

וְדַאמִירָן בְּעֵלְמָא: חזן כורע וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל אָמֵן)

קהל: קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרַצוֹן אֶת תְּפִלָּתֵנוּ:

תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתֵהוֹן וּבְעוֹתֵהוֹן דְּכָל-יִשְׂרָאֵל קִדְּם אָבוּהוֹן דִּי בְּשִׁמְיָא: וְאָמְרוּ אָמֵן:

(קהל אָמֵן)

תהלים קיג:ב קהל: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבָרַךְ מְעַתָּה וְעַד-עוֹלָם:

יְהִי אֱלֹהֵי רַבָּא מִן-שְׁמֵי אֲרִיִּים וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל

אָמֵן)

קכא:ב קהל: עֲזָרֵי מַעַם יְיָ עֲשֵׂה שְׁמֵים וְאֲרִיִּים:

חזן פוסע לאחריו בנחת שלש פסיעות בכריעה אחת

פונה לשמאלו ואומר עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו פונה לימינו ואומר הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ

ושוחה לפניו ואומר וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל אָמֵן)

In some congregations, שחרית עמידה is recited after the מזמור שיר ליום השבת, However, according to the שיר הכבוד and שיר היחוד (after מוסף Year 1818, pg. 76) it is said after דברי קהלת (מנהגי פפד"מ

: בשבת וביום טוב קצת ק"ק אומרים לפני הוצאת ספר תורה מן ההיכל

תהלים פו:ח^{74 73} אין-כמוך באלהים ו אדני ואין כמעשיך:

קמה:יג מלכותך מלכות כל-עלמים וממשלתך בכל-דור ודר:

יטז יי מלך צג:א יי מלך שמות טו:יח יי ו מלך לעלם ועד:

תהלים כט:יא יי עז לעמו יתן יי ו יברך את-עמו בשלום:

אב הרחמים נא:כ היטיבה ברצונך את-ציון תבנה חומות ירושלים:

כי בך לבד בטחנו מלך אל רם ונשא אדון עולמים:

הוצאת ספר התורה וברכותיה

בהוצאת ספר תורה בשבת וביום טוב חולקים כבוד גדול לתורה,
מדקדקים באופן ההוצאה, ואומרים את כל הפוסקים בשירה מסודרת.

במדבר י:לה⁷⁵ ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ו יי ויפצו איביך וינסו

משנאיך מפניך:

ישעיה ב:ג כי מציון תצא תורה ודבר-יי מירושלים:

ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדשתו:

⁷⁶ תפילה משערי ציון לאמר בשעת הוצאת ספר תורה.

73 The ancient שבת הגדול was, for the to רב speak before קריאת התורה twice a year on שבת הגדול and שבת בר מצוה, שבת מברכים and שבת מברכים began speaking every רבנים, In the modern era, שבת שובה, שבת שובה, and then this was done prior to מוסף.

אחר קדיש יתקבל, לפני הוצאת ספר תורה, הרב דורש (מתעטף בטלית גדול מפני כבוד הציבור) דרשת שבת שובה או דרשת שבת הגדול מענייני פסח. את דרשתו פותח באגדה, ממשיך בהלכה ומשלים באגדה, הוא מסיים במלים : יובא לציון גואל במהרה בימינו אמן. אחר הדרשה אומרים קדיש דרבנן.

74 מנהג אשכנז etc. were not recited in אחד אלדינו אב הרחמים, שמע ישראל and כמון (with the exception of the קייק פיורדא (Fürth)). The recital of these פסוקים originated in נוסח אוסטרייך (Austria) as did other French מנהגים, which became the basis of מנהג פולין (Poland). These פסוקים are chanted in Golders Green Beth Hamedrash (Munks) in Golders Green, London. (שרשי מנהג אשכנז).

שמות לד:ו-ז י"ג ו י"ל אל רחום וחנון ארך אפים ורב-חסד ואמת:

נצח חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאָה ונקה ג"פ
המתרגשות לבא לעולם: תהלים לבי

exclusively on דברי קהלת (דברי קהלת pg. 163 and pg. 178, and Japhet's Sheet Music, pg. 107). ("הם מלהזכיר י"ג מדות רבש"ע ואני תפלתי וגו' ברגלים בעת הוצאת ספר תורה" page 322 דברי קהלת. Additionally, in Japhet's book, pages 85-86 there is no mention of the מדות י"ג on טוב י"ג).

תהלים יט:טו יִהְיוּ לְרֵצוֹן וְאִמְרֵי־פִי וְהִגִּינוּ לִבִּי לִפְנֵיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי:

ט:יד וְאֲנִי תִפְלַת־לִי וְיְיָ עֵת רֵצוֹן אֱלֹהִים בְּרַב־חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאֵמֶת יִשְׁעֶךָ: ג"פ

78 ברוב קהילות אשכנז, לא נהגו לומר בציבור את התפלה "ברוך שמייה" בעת הוצאת ספר תורה, לא בשבת ולא בחול:

המוציא ספר תורה נוטלו ביד ימין וחזן מקבלו בבי ידיו ומחזירו לימין ועומד כשפניו על הקהל.

: במקצת קהילות אשכנז אומר החזן ישמע ישראל ואחריו הקהל

החזן אומר בקול רם

דברים ו:ד שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ וְאֶחָד:

אֶחָד אֱלֹהֵינוּ גָדוֹל אֲדוֹנָנוּ קְדוֹשׁ (בראש השנה ויום כפור ויש אומרים בהושענא רבא: 79 וְנֹרָא)

שְׁמוֹ:

החזן אומר בקול רם ובנעימה גדלו:

תהלים לד:ד 80 גְּדֹלוּ לִי וְאֶתִי וְנִרְוַמְמָה שְׁמוֹ וְיַחְדּוֹ:

78

78 were fundamentally opposed to institutionalizing the recitation of בריך שמייה. They attempted to conceal the דברי קבלה and זוהר from the masses. The fact that it has become widespread among most Jewish communities lends no proof to its propriety. (חיד"א) The precise text is itself subject to controversy. The following is a list of arguments raised against reciting it: 1) בריך שמייה was not recited by our ancestors or by the רמ"א nor the שלחן ערוך, as it was not included in the מסורת חז"ל or the גאונים. Neither the רמ"א nor the שלחן ערוך makes any mention of this 2. (תפילה.) Some object to the expression 'ולא על בר אלהין סמיכנא' which on its face, may sound as lending credence to Christianity or Sabbateanism. (נודע ביהודה, חות יאיר,) 3 דסגידנא קמיה ומקמיה' (קיצור שלי"ה, כתר שם טוב) One must ensure not to misinterpret the phrase 'ולא על בר אלהין סמיכנא' to mean that we bow before something other than הקדוש ברוך הוא. (גאונים, ריא"ז ספר 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא' (הנצחון, כנסת הגדולה) 4 Not everyone is worthy of honestly stating, 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא' (עבד השם) is the phrase that the תורה ascribes to משה. To use that description about ourselves as this (חפץ חיים) 5 Reciting this on שבת maybe forbidden, since on that day הלכה forbids praying for one's personal needs, (מאורי אור, תורת שבת) and according to דברי קבלה, it is inappropriate to recite it on weekdays, and possibly even on ראש חודש and רבא, חיד"א, and יום טוב. (כתבי האר"י, אל"י רבא, חיד"א, and ראש חודש) ("Shorshei Minhag Ashkenaz" p. 90) (קרלין, בן איש חי

79

79 Most likely ונורא was added on ימים 'ימים נוראים because they are נוראים.

כ"ה בכל ש"י בכל שבת ויו"ט (וכסתימת מס' סופרים סרע"ג ועוד). ובסידורים מאוחרים צויינה המילה 'ונורא' לימים נוראים בלבד, וכבר העיר ע"ז בא"ר ס"י קלי"ד ס"ק ד'. (סידור אזור אליהו)

80

80 The חזן faces the congregation while reciting 'גדלו לדי אתי' (which makes much more sense considering the first word of the פסוק).

ומגביה החזן הספר בידו למעלה והולך ופונה דרך ימינו ועולה עמו למגדל שקורין שם. וכל מי שספר תורה עובר לפניו חייב לעמוד מפניו ולחבקו בשתי ידיו אם אפשר לו ולנשקו. וכל הפוגע בספר תורה צריך ללוותו עד האלמעמער, ובדרך הליכתו אומרים: והולך החזן ופונה דרך ימינו ועולה עם הספר תורה לאלמעמער שקורין שם, ובדרך הליכתו אומר הקהל בנעימה:

ד"ה א' כט:יא לְיְיָ הַגְדֵּלָהּ וְהַגְבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצִיחַ וְהַהוֹד כִּי-כֹל בַּשָּׁמַיִם

וּבְאָרֶץ

לְיְיָ הַמַּמְלָכָה⁸¹ וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכֹל וְלְרֹאשׁ:

תהלים צ:ה רֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַדָּם רַגְלָיו קְדוֹשׁ הוּא:

רֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קְדָשׁוֹ כִּי-קְדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ: צ:ט

שירת⁸² 'על הכל' הונהגה בימים קבועים בהם הזמן מאפשר את האריכות בה. יש קהילות שנהגו לשוררו

רק בשמחת תורה, יש שנהגו לשוררו גם בכל יום טוב שקורין בו 'מתנת יד' (מנהג פפדי"מ), יש שנהגו לשוררו בכל הימים הטובים בלא יוצא מן הכלל, ויש שנהגו לשוררו אף מידי שבת בשבתו. השירה המקובלת עד היום היא לסירוגין, פיסקה אחת מנגן החזן ופיסיקה אחת הקהל.

חזן: עַל-הַכֹּל יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא:

קהל: שְׁמוֹ שֶׁל-מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

⁸¹ וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכֹל וְלְרֹאשׁ: 'אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אפילו ריש גרוגתא, משמאי מוקמי ליה. (גמ' בבא בתרא צא:)

תפילה should not be lengthened unnecessarily. For the same reason, פסוקי דזמרה is shorter on weekdays than on שבת. Because of על הכל, טירחא דציבורא, is sung only on יום טוב when יד מתנת יד is recited. In some places, the מנהג is to sing it every שבת.

בהושענא רבה אין אומרים 'על הכל'. (מכון מורשת אשכנז)

חזו: בְּעוֹלָמוֹת שְׁבָרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא:

קהל: כְּרָצוֹנוֹ וְכְרָצוֹן יִרְאִיו וְכְרָצוֹן כָּל-בֵּית יִשְׂרָאֵל:

חזו: צוּר הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל-הַבְּרִיּוֹת אֵלֹהֵי כָּל-הַנְּפֹשׁוֹת:

קהל: הַיּוֹשֵׁב בְּמִרְחָבֵי מְרוֹם הַשָּׁמַיִם בְּשָׁמַיִם שְׁמֵי קָדָם:

חזו: קִדְשָׁתוֹ עַל-הַחַיּוֹת וְקִדְשָׁתוֹ עַל-כָּסֵא הַכְּבוֹד:

קהל: וּבִכֵּן יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ בָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעֵינֵי כָּל-חַי:

חזו: וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁיר חֲדָשׁ בְּכָתוּב:

סח:ה קהל: שִׁירוּ | לֵאלֹהֵימָם זַמְרוּ שְׁמוֹ סֵלֹו לְרֹכֵב בְּעָרְבוֹת בְּיַהּ שְׁמוֹ וְעֲלִזּוּ לְפָנָיו:

חזו: וְנִרְאֶהוּ עֵינֵינוּ בְּעֵינֵינוּ בְּשׁוּבוֹ אֶל-נְוֵהוּ בְּכָתוּב:

ישעיה נב:חקהל: כִּי עֵינֵינוּ בְּעֵינֵינוּ יִרְאוּ בְּשׁוּבֵנוּ יְיָ צִיּוֹן:

מ:ה חזו: וְנֹאמַר: וְנִגְלָה כְּבוֹד יְיָ וְרָאוּ כָּל-בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְיָ דִבֶּר:

אב הַרְחָמִים הוּא יְרַחֵם עִם עַמּוּסִים וְיִזְכֹּר בְּרִית אִיתָנִים וְיַצִּיל נַפְשׁוֹתֵינוּ

מִן-הַשָּׁעוֹת הָרָעוֹת וְיִגְעַר בְּיָצָר הָרַע מִן-הַנְּשׂוּאִים וְיַחַן עָלֵינוּ לְפִלִּיטַת

עוֹלָמִים וַיִּמְלֵא מִשְׁאָלוֹתֵינוּ בְּמִדָּה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים:

בהגיע החזן על המגדל [האלמעמער (בימה)] (שבתוך בית הכנסת הרחק מן התיבה)
מניח הספר תורה על השולחן וממשיך מלמעלה בלי הפסק :
(אין אומרים יעמוד פב"פ למי שכבר נמצא על הבימה. [קורא, גבאי וסגן, או כהן שעולה במקום לוי].)
בשבת וביום טוב שחרית (בבר מצוה ובשמחת תורה אומרים אותו בניגון מיוחד).
83 ויעזור ויגן ויושיע לכל-החוסים בו ונאמר אמן (קהל אמן):

הכל הָבו גְדֹל לֵאלֹהֵינוּ וְתָנוּ כְבוֹד לַתּוֹרָה: פֶּהֶן קָרַב

יעמד ר' פלוני בר' פלוני הפהן

כאשר אין כהן בבית הכנסת לכתחילה עולה לוי במקום כהן, כאשר הלוי שוה בחשיבותו לישראל,
ובאמירת 'ותגלה ותראה' או 'יעזור ויגן' אומרים אחר 'כהן קרב':

"אם אין פהן לוי במקום פהן קרב יעמד ר' פלוני בר' פלוני הלוי במקום פהן":

ואם יש שם ישראל מופלג מן הלוי, או שאין לוי כלל, ועולה ישראל תחת הכהן אומרים:

"אם אין פהן ישראל במקום פהן קרב יעמד ר' פלוני בר' פלוני במקום פהן":

(הבעל קריאה והגבאי והסגן אין קוראים כלל יעמודי.)

ברוך שנתן תורה לעמו ישראל בקדשותו: תהלים יט:ח-ט תורת יי תמימה

משיבת נפש עדות יי נאמנה מחכימת פתי: פקודי יי ישרים משמחי-לב

מצות יי ברה מאירת עינים: כט:יא יי עז לעמו יתן יי ו יברך את-עמו

בשלוש:

יח:לא האל תמים ורכו אמרת-יי צרופה מגן הוא לכל ו החסים-בו:

קהל וחזן יחדיו: דברים ד:ד ואתם הדבקים ביי אלהיכם חיים-כלכם היום:

83 כ' לבוש אי"ח סי' קל"ד "ואי"א על הכל רק בשבת וי"ט משום בטול מלאכה דעם וחזן אומר תגלה". ולא כ' טעם למה אומרים בשבת שחרית וי"ט 'ועזור' וכו' תחת 'ותגלה' וכו' שאומרים במנחה ובשאר ימי שקוראי בתורי? וני"ל שהשמיטו בשבת שחרית וי"ט בקשת ביאת משיח לפני הקריאה לפי שתקנוה ברכה לעצמה אחר ההפטר' 'שמחנו' וכו'. ומה שאומרי 'ותגלה' וכו' במנחת תענית אף שאומרי ברכת ההפטר' הזאת? הוא שלא להשוות תענית לשבת וי"ט. וגם נוח להם להרבות בתענית תפלות ובקשות על הגאולה. ועתה אל תתמה עוד התמהון האי בהקדמה. (דברי קהלת דף 27)

ולאחר הקריאה ינשק בציצית בפסוק שסיים וגולל את ספר התורה ומברך :
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן-לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת

וְחַיֵּי עוֹלָם נִטְעַ בְּתוֹכֵנוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

אין משליכים ממתקים על חתן או על נער בר מצוה בעלותם לתורה, ואף אין מכניסים דברי מאכל לתוך בית הכנסת הן לגדולים והן לקטנים, מלבד יין לקידוש החזן בליל שבת ולברכות ברית מילה.

בסיום כל אחד מחמשה חומשי תורה, קוראים את שתי המילים : "חֲזַק וְנַתַּחֲזַק!", אבל עולה שביעי לא יאמרנו

(המילה 'שביעי' מיותרת, ואם מזכירים יזכירו גם 'או אחרון').

כלשון המקרא ודקדוקו בשמואל ב' י:ב (ולא שלוש מילים : "חזק חזק ונתחזק").

ברכת הגומל:

ארבעה צריכים להודות את הגומל חסד בפני עשרה, מי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא, ומי שהיה יורד בים ועלה ממנו, ומי שהלך במדבר כשיגיע ליישוב ; וקוראין אותו לתורה ולאחר שקרא וברך ברכה אחרונה על קריאתה בתורה מוסיף ומברך ברכה זו :

[ע"י רב] **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם**

הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת שֶׁגָּמְלָנִי כָּל-טוֹב:

קהל: **מִי שֶׁגָּמְלָךְ כָּל-טוֹב הוּא יִגְמְלֶךָ כָּל-טוֹב סֵלָה:**

מי שבירך לעולה לתורה:

מברכים את כל עולי התורה בימי שבירך גם בקריאת התורה של חול.

והחזן מברכו : **מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת רִי פְלוֹנִי בֶּן רִי**

פְלוֹנִי ⁸⁴ **אוֹתוֹ וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר לוֹ בְּעֵבוֹר שֶׁעָלָה לְכַבּוֹד הַמָּקוֹם וְלְכַבּוֹד הַתּוֹרָה**

הטעם שאומרים בפרנקפורט בברכת מי שברך לרב ולחזן רק 'אותו ואת כל אשר לוי בלי להזכיר אשתו

(בימים שאומרים 'מי שברך של מתנת ידי' וְלִכְבוֹד הַרְגֵל) בְּשֶׁכֶר זֶה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

יְשַׁמְּרֵהוּ וְיַצִּילֵהוּ מִכָּל-צָרָה וְצוּקָה וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדָיו

בחול, ובשבת, ובשאר יום טובים	מי שברך של מתנת ידי	בראש השנה ובעשרת ימי תשובה	וְיִכְתְּבֵהוּ
וּבִבְרָכָהוּ	וְיִזְכֶּהוּ	וְיִכְתְּבֵהוּ בְּסֵפֶר	בְּסֵפֶר מַחִילָה וְסְלִיחָה
בימים שאומרים	לְעֵלוֹת לְרַגֵּל	הַחַיִּים בְּיוֹם כְּפוּר	

עַם כָּל-יִשְׂרָאֵל אָחִיו: וְנֹאמַר אָמֵן:

ואחר שבירכו החזן בימי שבירך ירד בדרך אחרת מזו שעלה בה.
אם אין לוי בבית הכנסת ימנע החזן מאמירת 'מי שבירך', אחרי עלייתו הראשונה, ואחר עלייתו השנייה יברכו בימי שבירך.

בני קהילות אשכנז המובהקות, ממשיכים לשמור על המנהג הישן, ומקפידים שחזן או הקורא בתורה יאמר הקדיש אחר הקריאה ולא אבליס.
כשיש ספר נוסף למפטיר מנחים אותו לשמאל הספר שקראו בו לפני אמירת הקדיש.
(כשיש שלשה ספרים אין מחזירים את הראשון לבימה לאמירת הקדיש)

ב'שבת מברכין' מנגנים ניגון מיוחד מ'יתברך', ובסיום חומש מנגנים את הקדיש בניגון מיוחד.
כמו כן מנגנים ניגונים מיוחדים בקדיש בימים מצויינים: ראש השנה, יום כפור, והושענא רבא - ניגון ימים נוראים.

ביום טוב וחול המועד חנוכה ופורים וארבע פרשיות - ניגון המיוחד לאותו מועד. כמו"כ יש ניגון לשבת ראש חודש, שבתות חודש ניסן, שבת ראש חודש אלול ושבת שובה, שבת חזון, שבת נחמו, ועוד.

החזן כורע וְיִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ זִיקָף שְׁמִיָּה רַבָּא (קהל אָמֵן) בְּעֵלְמָא דְבְּרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מְלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּעֵגְלָא וּבְזֶמַן קָרִיב - וְאָמְרוּ

החזן כורע אָמֵן: (קהל אָמֵן) יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא

החזן כורע וְיִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל

שְׁמִיָּה דְקַדְשָׁא הַחֲזוֹן כּוֹרַע בְּרִיךְ הוּא הַצִּיּוֹר אוֹמֵר עִמּוֹ (ולא לאחריו)

לְעֵלְמָא [בראש השנה יום כפור והושענא רבא וְלְעֵלְמָא] מִכָּל-בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא

וְנַחֲמָתָא דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא - הַחֲזוֹן כּוֹרַע וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל אָמֵן)

בניו ובנותיו, כאשר אומר בשל קהל יונשיהם ובניהם ובנותיהם? לפי שיטת הלשון בכל אחד לפי מעמדו . . . לכן אומר רק דרך כלל. ולהשוות אומר כן גם לשאר מבורכים אף אם רבים הם. אבל בשל כל הקהל, שלהם לעולם נשים ובנים ובנות, מזכירים בפרט. - דברי קהלת

מי שברך לעולה לפרשת התוכחה

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את ר' פלוני בן ר' פלוני בעבור ששלה לקריאת התוכחה וקיים בעצמו משלי ג:יא מוסר יי בני אל-תמאס ואל-תקן בתוכחתו: ואומר: וכג כ' נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: בשכר זה יקיים בו הקדוש ברוך הוא הפסוק טו:לא און שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין: וכל הקלות יתהפכו עליו לטובה ולברכה בדכתיב: דברים כג:ו ויהפך יי אלהיך לך את-הקלה לברכה כי אהבך יי אלהיך: ושמרהו ויצילהו מכל-צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל-מעשה ידיו ויברכהו עם כל-ישראל אחיו: ונאמר אמן:

While the *מי שברך* should be restricted to a *חולה מסוכן* on *שבת*, inexplicably much of Eastern European Jewry seem to be lenient regarding this practice. Traditionally, no *מי שברך* was recited for the sick on *שבת*, since *שבת* is 'היא' and we do not want to cause undue sadness, unless there is serious danger that the sick person might pass away without any proper *מי שברך* having been recited for him. The *מי שברך* for the sick is recited in a special *נוסח* after one's *עליה* whether on a weekday or on a *שבת* if the above conditions have been met. If a sick person needs a *מי שברך* and none of the *עולים* has made one for him, his *מי שברך* is recited after the end of the last *מפטיר* (עליה). A *מי שברך* is *always* accompanied by a donation (even if only a nominal) not just 'שמתפללים בעבור/בעבורה'; this *de facto* also limits the mass recitation of names and sometimes the same name many times per year. *מי שברך* is not in favor of numerous *מי שברך*'s for the sick, just as one does not recite additional *ברכות* or *קדישים*. A *מי שברך* maybe said more than once in two instances: a) if the patient took a noticeable turn for the worse *חיו*, or b) a medical procedure is being performed between now and the next *תורה*, and the procedure entails some risk or the possibly of improvement. A general *מי שברך לחולים* for all the sick at once is quite uncommon.

וַיִּשְׁלַח לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה עַל כָּל גּוֹפוֹ
וַאֲיִבָּרְיוֹ בְּתוֹךְ שָׁאֵר כָּל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל
אָמֵן:

נוסח אחר לחולה מסוכן למות בו

ביום

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק
וַיַּעֲקֹב וּמִי שֶׁרָפָא חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה מִחֲלָיו וּמְרִים הַנְּבִיאָה
מִצְרַעְתָּהּ וְהַמְתִּיק מִי מָרָה עַל-יָדֵי
מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְרָפָא מִי יָרַחוּ עַל-יָדֵי
אֱלִישָׁע הוּא יִבְרַךְ וְיִרְפָּא אֶת ר' פלוני
בן ר' פלוני עֲבוּר שְׂיִתְנוּ [בְּלִי נֶדֶר]
כָּל-הַקְּהָל הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה לְצַדִּיקָה
בְּשֹׁכֵר זֶה הַמָּקוֹם יִבְרַכְהוּ וְיִרְפְּאֵהוּ

מִרְפָּא אַרוּכָה וּתְעַלָּה בְּרַב חֶסֶד
וּחְנִינָה וְחֻמְלָה לְנַפְשׁ ר' פלוני בן
ר' פלוני לְרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ הָאֲמֻלָּה וְלֹא
תֵרַד נַפְשׁוֹ שְׂאוּלָה וְתִמְלֵא רַחֲמִים
עָלָיו לְהַחְלִימוֹ לְרַפְּאוֹתוֹ וּלְהַחְלִיפוֹ
וּלְהַחְיֹתוֹ כְּרִצּוֹן כָּל-קְרוֹבָיו וְאוֹהָבָיו
וַיֵּרְאוּ לְפָנָיו זְכוּתוֹ וְצַדִּיקוֹתָיו
וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל-חַטָּאתָיו
וַיִּכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעֲסֶךָ מֵעָלָיו
תִּשְׁלַח לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאֹת
הַנַּפֶּשׁ וְרְפוּאֹת הַגּוּף וּתְחַדֵּשׁ כְּנֶשֶׁר
נְעוּרָיו וְתִשְׁלַח לוֹ וּלְכָל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל
מִרְפָּא אַרוּכָה מִרְפָּא בְּרַכָּה מִרְפָּא
תְּרוּפָה וּתְעַלָּה מִרְפָּא חְנִינָה וְחֻמְלָה
אָמֵן:

היולדת פלונית בת פלונית עם בתה אתהאם לגדל את-בתה בטוב
הנולדת במזל טוב (ויקרא שמה ובנעימים ולהדריכה בארח מישור
בישראל...) בעבור שבעלה יתן לחפה ולמעשים טובים
[בלי גדר] בעדם... בשכר זה הקדוש ונאמר אמן:
ברוך הוא יהי בעזרן וישמרן ויזכה

מי שבירך לילד המביא ווימפל⁸⁵

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את הילד ר' פלוני בן ר' פלוני
בעבור שנדב מפה לספר תורה בשכר זה הקדוש ברוך הוא ישמרהו ויחיהו
ויכונן את לבו להיות שלם עם יי להגות בתורתו וללכת בדרכיו
ולשמר מצותיו חקתיו ומשפטיו כל הימים ויצליח בכל דרכיו וימצא חן וחסד
בעיני אלהים ואדם ויזכו אבותיו לראותו גדל לתורה לחופה ולמעשים טובים
ונאמר אמן:

לבר מצוה

85 A ווימפל (from the German, "cloth", derived from Old German, bewimfen, meaning "to cover up" or "conceal") is a long, linen sash used as a binding for the ספר תורה by German Jews. It is made from the cloth used to swaddle a baby boy as his ברית מילה, uniting the communal world of the synagogue with the individual's own life cycle. At a baby's ברית, the מוהל places a long swatch of white cloth - the ווימפל - under the pillow. Afterward, the ווימפל is beautifully decorated - it can be either painted or embroidered - with the child's name, date of birth, and the Hebrew phrase which states 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים'. There are many variations as to what takes place at the ווימפל ceremony. One common approach is to bring it to synagogue when the boy turns three and is toilet-trained. He and his father get the גלילה of עליה, and together they wrap the ווימפל around the תורה. (Variations include the child's age, the type of עליה, and the extent of the child's participation in the actual ceremony.) (שרשי מנהג) (אשכנז)

הילד מביא ווימפל והוא מושיט, ואחר כך מחזיק את עצי החיים ומקבל ברכה מהרב.

אחר שבירך נער בר מצוה ברכה אחרונה בעלייתו לתורה, לפני הימי שבירך, בא אביו אל האלמעמער (בימה),

מניח ידיו על ראשו ומברך בקול, ועונים 'אמן' על ברכתו :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר פָּטַרְנִי מֵעַנְשׁוֹ שֶׁל זֶה:

בדורות האחרונים יש שנהגו לומר את הברכה בלחש בלא שם ומלכות בנוסח :

בְּרוּךְ שִׁפְטָרְנִי מֵעַנְשׁוֹ שֶׁלֹּזָה:

מי שבירך לבר מצוה

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת־הַבְּחוּר פב"פ שֶׁהִגִּיעוּ יָמָיו לְהִיזוֹת בַּר מִצְוָה וְעָלָה הַיּוֹם לַתּוֹרָה לִתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּשֹׂכֵר זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁמְרֵהוּ וְיַחֲיֵהוּ וְיַכּוֹנֵן אֶת־לְבוֹ לְהִיזוֹת שָׁלֵם עִם יי לְהַגִּיז בְּתוֹרָתוֹ וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו חֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו כָּל־הַיָּמִים וְיִצְלִיחַ בְּכָל דַּרְכָּיו וְיִמְצָא חַן וְחֶסֶד בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם וְיִזְכּוּ אֲבוֹתָיו לְרְאוּתוֹ גָּדֹל בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים וְנֹאמַר אָמֵן:

מי שבירך לחתן

מי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת הַחֲתָן פב"פ וְאֶת־כְּלָתוֹ בְּעֵבֹר שִׁתְּנוּ [בְּלֵי נְדָר] נְדָבַת לְבָם... בְּשֹׂכֵר זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְבָרַךְ אוֹתָם וְיִתֵּן לָהֶם בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְיִזְכּוּ לְבָנוֹת בֵּית בְּיִשְׂרָאֵל לְשֵׁם וּלְתַהֲלָה וְנֹאמַר אָמֵן:

זמר אל החתן.

חתן שעולה לתורה בשבתות שמחתו (מקבל עליה חשובה [שלישין] ולא מפטיר), היינו, בשבת שאחר היאירוסין, וכן בשבת שלפני חתונתו ובשבת שלאחריה, בסיימו לקרוא בתורה קודם אמירת 'מי שבירך', מזמרים לכבודו זמר 'אחד יחיד' שחיברו רבי אביגדור קרא מפראג. יש המזמרים רק את החרוז הראשון, אך ראוי לזמר את כולו.

לחתן תורה ולחתן בראשית מזמרים רק את החרוז הראשון. חתן בזיווג שני אין מזמרים לו.

אָחַד יְחִיד וּמִיחַד אֵל נְדָרְשׁ לְבַר לְבָב [אֲשֶׁר] שׁוֹאֵל אַךְ טוֹב אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל הַלְלוּ־יָהּ:

בֹּרָא כָּל-מִמְשׁ מִתְּהוֹ אִם יִשְׁפּוּעַל כְּמַעֲשָׂהוּ מִי הוּא זֶה וְאִיזָהוּ הִלְלוּ-יָהּ:
 יְהוּדֵי נוֹצְרֵי עֲרָבֵי בֵינָה לֹא נִרְאֵת לְאֵל כָּל-תְּמוּנָה דְרָכֵיו מִשְׁפָּט אֵל אַמוּנָה הִלְלוּ-יָהּ:
 גּוֹף אֵין לוֹ גַּם דָּם וּבִשָּׂר וּבִיָּדֵי אָדָם לֹא נִמְסָר וְאַמְנַת שְׁבָטִים שָׁנִים עֶשֶׂר הִלְלוּ-יָהּ:
 דֵּת תּוֹרָתוֹ הִחְפִּימְנוּ בְּתַרְיִ"ג מִצּוֹת הַכְּתִירָנוּ הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ הִלְלוּ-יָהּ:
 וּבִיּוֹם שַׁבָּת וּבְרִית מִיָּלָה בְּאוֹתוֹת עָלֵינוּ נִגְלָה לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת וּלְתַהֲלָה הִלְלוּ-יָהּ:
 לְזֶה הָאֻמוּנָה בְּכָל-הָאֵיִם לֹא נִמְצָאת רַק בְּעִבְרִיִּים הַבְּמוֹת תַּהֲיִינָה לְעֵיִם הִלְלוּ-יָהּ:
 לְיָנִי נַעֲמֵן גַּם עַבְדֶּיךָ רָחֵב נַעֲמָה וְרוֹת הַמוֹאבִּיָּה נִכְנָסוּ בְּדֵת תּוֹשִׁיָּה הִלְלוּ-יָהּ:
 לְיִשְׂרָאֵל יִשָּׂר בְּכּוֹנֵה הֵם נִמְסָרִים בְּסַכְּנָה אָנָּה יְיָ הוֹשִׁיעָה נָא הִלְלוּ-יָהּ:
 אֲדוֹן בְּכָל-שְׁלָמוֹת מוֹשְׁלֵם בְּרֶךְ עַמְּךָ כָּלֵם מַעֲתָה וְעַד-עוֹלָם הִלְלוּ-יָהּ:

מי שבירך למקדיש ספר תורה או לכל דבר לבית הכנסת:

מברכים את כל עולי התורה ב'מי שבירך' גם בקריאת התורה של חול.

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת נְדִיב הַלֵּב ר' פלוני בן ר'
 פלוני וְאֶת אִשְׁתּוֹ בְּנֵיוּ בְּנוֹתָיו וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּעִבּוֹר שְׁנֵשָׂאוֹ לְבוֹ וְנִדְבָה רוּחוֹ
 לִתֵּן מִתְּנָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְצָרְכֵי צְבוּר לְכָבוֹד הַמְּקוֹם לְכָבוֹד הַתּוֹרָה וְלְכָבוֹד
 הַקֹּהֵל הַקְּדוֹשׁ בְּשִׁכְרָה זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁמְרֵהוּ וְיִצְלִיָּהוּ מִכָּל-צָרָה וְצוּקָה
 וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְּלָחָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדָיו וְיִבְרַכְהוּ עִם כָּל-יִשְׂרָאֵל אַחֲיוֹ: וְנֹאמֵר
 אָמֵן:

הגבהה during תורה ספר. Bowing towards the ספר. is to bow when one faces the מנהג אשכנז
 is an explicit יד (סופרים יד: יד) (תוספתא (סופרים יד: יד) "...open the ספר תורה to reveal three columns, lift it up and show the
 text to the congregation standing to the right, the left, in front and behind. Since it is a mitzvah for
 all men and women to see the text, to bow (לכרוע) and to recite וזאת התורה אשר שם משה לפני בני"
 "...ישראל, תורת ד' תמימה משיבת נפש to bow, connotes bowing the head and the top half of the
 body (שלחן ערוך או"ח קל"ד סעיף ב).

The מנהג to point towards the ספר with one's pinky finger is of Turkish and Moroccan origin (מנהג
 (הספרדים), and is discussed by the מעם לועז and by רב חיים פלגי. It seems that the מנהג was brought to
 living in ירושלים by and large followed Turkish מנהגים, since ספרדים (The ספרדים by ארץ ישראל
 was ruled by the Turks for four hundred years), and from there it spread amongst some
 as well.

אחר שהשלימו הקריאה בספר תורה מגביהים וגוללים אותו.
 כשמגביהים הספר תורה כורעים מעט אל ספר התורה ומביטים נגד הכתב של ספר תורה

'בהגבת התורה יש מזמרים בנעימה את הפסוקים מ'וזאת התורה' עד 'ויאדיר

בימי הראשנים היו מגביהים הספר תורה קודם הקריאה

דברים ד:מד וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: במדבר ט:כג עַל-פִּי יי
בִּיד-מֹשֶׁה: משלי ג:יח עֵץ-חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתַמְכֶינָהּ מֵאֲשֶׁר: יז דְרָכֶיהָ
דְרָכֵי-נֶעֱם וְכָל-נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם: טז אֶרֶץ יָמִים בְּיַמִּינָהּ בְּשִׂמְאוֹלָהּ עֵשֶׂר
וְכָבוֹד: ישעיה מב:כא יי חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

After the גולל has rolled the ספר closed, while the ווימפל is wrapped around the ספר, someone holds the עצי חיים so that the ספר is held steady. This מנהג is still kept in Holland, and in newly established Yekkish קהילות. Five people are required; 1) to roll up the ווימפל after it has been removed from the Torah and then hand it to the 4, גלילה, (3 הגבהה, 2 גולל, 1) one to hold the תורה as the ווימפל is being wrapped around 5) handing the יד מעיל, and silver adornments (which according to the משנה ברורה is a different כיבוד). (Rolling the ווימפל after it has been removed from the ספר is done before the הגבהה [this may be done by women as well - the ווימפל would be passed over to the נשים, rolled and given back]).

בעוד שהוא כורך את המפה בספר תורה יש אומרים 'לך ד' הגדלה והגבורה':

אמירת 'אל מלא רחמים' בציבור, לאחר הקבורה או בכל זמן אחר, אינה מנהג אשכנז.

Ideally, one should chant a הפטרה out of a ספר אפטרותא (a single scroll containing all the פרשיות that pertain to the שבתות of the year). If one is unavailable, the most important thing is to find a ספר הפטרה where the letters are actually typeset onto the pages and not merely copied. If one has a choice of two books in typeset print, a חומש or a תנ"ך, one may follow the חומרה of the מגן אברהם and use a תנ"ך (and not to rely on לעשות לדת). This however, is not מנהג אשכנז. According to מנהג אשכנז, one chants the הפטרה out of a ספר אפטרותא, even if there is a full נביא available. The חתם סופר rules, מעיקר הדין הפטרה by heart בדיעבד, that

בשבת אחר שגמרו את גלילת ספר תורה מפטירין בנביאים מענין הסידרא. את ההפטרה קורא העולה לתורה בעצמו מתוך ספר אפטרותא, היינו אוסף של פרשיות נביאים השייכות לשבתות השנה, כתוב בדיו על גבי קלף. האזכרות שבו נכתבו לשם קדושה ויש בו ניקוד וטעמים. קבועים לו שני עמודים בשני צדיו ונגלל כספר תורה. הוא עטוף במעיל וכרוך במפה (ווימפל) כספר תורה. מניחים את הספר בארון מיוחד לתשמישי מצוה ולא ארון הקודש. מכבדים נערים

כבני אחת עשרה ושתים עשרה ב'הוצאה והכנסה' של ספר אפטרטא. הקהל אינו אומר את ההפטרות בקול רם עם המפטיר. אין המפטיר עומד בצד האלמעמער אלא במרכזה כשפניו אל ארון הקודש, אף שמאחוריו ספר התורה שקראו בו.

מנהג אשכנז בסדר ההפטרות שונה בכמה מקומות מהמודפס מחומשים.

קודם קריאת ההפטרות יברך המפטיר ברכה זו :

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה

בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשָּׁה עַבְדּוֹ

וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנְבִיאֵי הָאֵמֶת ⁸⁶ וְהַצֶּדֶק:

אחרי קריאת ההפטרות אומר המפטיר ברכות אלו :

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל-הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל-הַדּוֹרוֹת

הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם שְׂכָל-דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: ⁸⁷ לא יענה אמן

אחריו.

נְאֻמָּן אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר

לֹא-יָשׁוּב רִיקָם כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנְּאֻמָּן

בְּכָל-דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל-צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ ⁸⁸ לְעֵלּוּבַת נַפֶּשׁ (תּוֹשִׁיעַ) תִּנְקֹם נָקָם

86 מחזור ויטרי and מסכת סופרים, רב עמרם גאון, אבודרהם, רמב"ם, רוקח in נוסח וְהַצֶּדֶק This is as well, (and ברלין and נוסח פפדי"ם). (נוסח הספרדים).
רש"ס העדיף גירסת סידור מהרש"ל וסידור ספרד וְהַצֶּדֶק. (וכ"ג מחזור ויטרי, רע"ג, והרוקח). (סידור אזור אליהו)

87 לא יענה אמן אחר דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: שאין שם סיום הברכה, כן הוא בטור. ולכן המפטיר לא יגלגל שם את הניגון בנעימותו כאלו הוא סיום שלא להכשיל את הרבים. (יוסף אומץ דיני הפטרה סימן תרכט)

88 The נוסח was changed to ולעלובת נפש תושיע due to censorship. is to recite נקם תנקום נקם

בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׁמַחְנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ
בְּמַהֲרָה יָבֵא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ עַל-כִּסְאוֹ לֹא-יֵשֵׁב זָר וְלֹא-יִנְחָלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת-
כְּבוֹדוֹ כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ ⁸⁹ שְׁלֹא-תִכְבְּהוּ נְרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי מֶגֶן דָּוִד:

בכל שבתות השנה, גם בשבת חול המועד פסח, אומרים זה:

עַל-הַתּוֹרָה וְעַל-הָעֲבוּדָה וְעַל-הַנְּבִיאִים ⁹⁰ וְעַל-יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה שְׁנַתָּת
לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת: עַל-הַכֹּל יי אֱלֹהֵינוּ
אָנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל-חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

(even though it was not printed in the סידור), but the word תושיע which was printed in the סידור came into the נוסח as well, therefore the נוסח became בימינו 'במהרה נקם בתושיע ותנקום נקם במהרה בימינו' נוסח.

תושיע. כ"ה ברוב ס"י במקצתם (קראקא שני"ז) הגירסא ילעלובת נפש תנקום נקם במהרה בימינו כגירסת הרמב"ם. ונראה שגירסתנו היא כן מפני הצנוורה. (סידור אזור אליהו)

נוסח אשכנז 'נוסח פולין', יתכבדה 'יכבדה' 89

90 The שבת, יום המנוח מנהג cites the מנהג of calling 'יום השבת הזה'. The מנהג is to recite 'יום השבת הזה'. Meneh (Austria), and says that although there is a proof that רש"י approved of this מנהג, he does not understand why they did not retain the 'יום השבת' מנהג. Historically, רש"י practiced מנהג (France). מנהג הספרדים. מנהג אשכנז is partially based on מנהג צרפת which was influenced by מנהג אשכנז (Spain). מנהג בבל מנהג (Babylonia) and מנהג אשכנז is ancient מנהג אשכנז (Spain).

בשבת בר מצוה הרב דורש כאן לנער הבר מצוה העומד לפניו.

בשלוש רגלים, גם בשבת חול המועד סכות, אומרים זה:

עַל-הַתּוֹרָה וְעַל-הָעֲבוּדָה וְעַל-הַנְּבִיאִים וְעַל-יוֹם [בשבת הַשְּׁבֵת הַזֶּה וְעַל-

[יום]

בשמיני עצרת ושמחת תורה

הַזֶּה

בשבועות

בפסח

שְׁמִינֵי חַג הָעֶצְרָת

בסכות

חַג

חַג הַמִּצּוֹת

הַזֶּה

חַג הַסְּכוֹת הַזֶּה

הַשְּׁבוּעוֹת

הַזֶּה

שְׁנַתָּת לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ [בשבת לְקַדְּשָׁה וְלִמְנוּחָה] לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׂמֹחָה

לְכָבוֹד וְלִתְפָּאֶרֶת: עַל-הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אָנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ

יְתַבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל-חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ

[בשבת הַשְּׁבֵת וְ] יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

באחרון של פסח, יום שני של שבועות, שמיני עצרת, כשחלו בחול, אומרים כאן 'מתנת ידי' (עמי' 072).

וכשחלו בשבת אומרים אותו אחרי מי שברך לקהל (עמי' 571).

בראש השנה אומרים זה:

עַל-הַתּוֹרָה וְעַל-הָעֲבוּדָה וְעַל-הַנְּבִיאִים וְעַל-יוֹם [בשבת הַשְּׁבֵת הַזֶּה וְעַל-

יוֹם] הַזְּכוּרֹן הַזֶּה שְׁנַתָּת לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ [בשבת לְקַדְּשָׁה וְלִמְנוּחָה] לְכָבוֹד

וּלְתַפְאֲרַת: עַל-הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אָנּוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ יְתִבְרַךְ
שְׁמֶךָ בְּפִי כָל-חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ מְלַכְנוּ אִמֶת וְקִים לְעַד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ מְלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ מְקֹדֵשׁ [בשבת השַׁבָּת וְ] יִשְׂרָאֵל וַיּוֹם
הַזְּכוּרֹן:

לא הותר לאכול לפני תקיעות אלא לחולים ולכן אין עורכים הפסקה כעת לקידוש.
(כשיש מילה בראש השנה מלים כעת.)

ביום כפור בשחרית אומרים זה:

עַל-הַתּוֹרָה וְעַל-הָעֲבוּדָה וְעַל-הַנְּבִיאִים וְעַל-יוֹם [בשבת השַׁבָּת הַזֶּה וְעַל-
יוֹם] הַכְּפוּרִים הַזֶּה שְׁנַתְּתָ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ [בשבת לְקַדְשָׁה וּלְמִנוּחָה] לְמַחִילָה
וּלְסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה לְכַבוֹד וּלְתַפְאֲרַת: עַל-הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אָנּוּ מוֹדִים לָךְ
וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל-חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד וּדְבָרְךָ מְלַכְנוּ
אִמֶת וְקִים לְעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ לְעֲוֹנוֹתֵינוּ וְלְעֲוֹנוֹת עַמּוֹ
בֵּית יִשְׂרָאֵל וּמַעֲבִיר אֲשֵׁמוֹתֵנוּ בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה מְלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ
מְקֹדֵשׁ [בשבת השַׁבָּת וְ] יִשְׂרָאֵל וַיּוֹם הַכְּפוּרִים:

ביום כפור אחר ההפטרה מיחדים זמן קצר מאוד להזכרת נשמות (עמ' 423)

אין יוצאים מבית הכנסת בשעת אמירת הזכרת נשמות.

[וכשחל בשבת אומרים אותו אחרי מי שברך לקהל (עמ' 571).]

בשבת לאחר שהפטירו אומרים "יקום פרקן", וביום טוב ובימים נוראים כשחל בחול אין אומרים אותו.

אין החזן עומד בצד האלמעמער (בימה) אלא במרכזה כשפניו אל ארון הקודש, אף שמאחוריו ספר התורה שקראו בו.

יְקוּם פֶּרֶקֶן מִן־שָׁמַיָא חֲנָא וְחֶסְדָא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוּנֵי רוּיְחֵי
וְסִיעֵתָא דְשָׁמַיָא וּבְרִיּוֹת גּוֹפָא וְנְהוֹרָא מַעֲלִיָא זְרַעָא חֵיָא וְקִימָא
זְרַעָא דֵי לֹא־יִפְסוּק וְדֵי לֹא־יִבְטוּל מִפְתַּגְמֵי אֹרִיְתָא: לְמַרְנָן וְרַבְּנָן
חֲבוּרְתָא קְדִישָׁתָא דֵי בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל וְדֵי בְּבָבֶל לְרִישֵׁי כָּלֵי
וְלְרִישֵׁי גְלוּתָא וְלְרִישֵׁי מְתִיבְתָא וְלְדִינֵי דְבָבָא: לְכָל־תְּלַמְדֵי דִּיהוֹן
וְלְכָל־תְּלַמְדֵי תְּלַמְדֵי דִּיהוֹן וְלְכָל מֵאן־דְּעֶסְקִין בְּאֹרִיְתָא: מְלָכָא
דְּעֶלְמָא יְבָרַךְ יִתְהוֹן יִפִּישׁ חַיֵּיהוֹן וְיִסְגָּא יוֹמֵיהוֹן וְיִתֵּן אֲרַכָּא
לְשַׁנְיַהוֹן וְיִתְפָּרְקוּן וְיִשְׁתַּזְבּוּן מִכָּל־עָקָא וּמִכָּל־מְרַעִין בִּישׂוּן מָרָן
דֵי בְּשָׁמַיָא יְהֵא בְּסַעֲדָהוֹן כָּל־זְמַן וְעַדְּן: וְנֹאמַר אָמֵן:

יותר ראוי שיאמר יקום פרקן השני כלו בקול. (דברי קהלת)
(המתפלל ביחידות אין אומר יקום פרקן זה ולא את הימי שברך שאחריו.)

יְקוּם פֶּרֶקֶן מִן־שָׁמַיָא חֲנָא וְחֶסְדָא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוּנֵי רוּיְחֵי
וְסִיעֵתָא דְשָׁמַיָא וּבְרִיּוֹת גּוֹפָא וְנְהוֹרָא מַעֲלִיָא זְרַעָא חֵיָא וְקִימָא
זְרַעָא דֵי לֹא־יִפְסוּק וְדֵי לֹא־יִבְטוּל מִפְתַּגְמֵי אֹרִיְתָא: לְכָל־קְהֵלָא

קַדִישָׁא הָדִין רַבְרַבֵּיא עִם זְעַרְיָא טַפְלָא וּנְשִׂיא: מְלָכָא דְעֵלְמָא
יְבָרַךְ יִתְכוֹן יִפִּישׁ חֵיִיכוֹן וַיִּסְגָּא יוֹמֵיכוֹן וַיִּתֵּן אַרְכָּא לְשַׁנֵּיכוֹן
וְתִתְפָּרְקוּן וְתִשְׁתַּזְבֹּן מְכַל-עֵקָא וּמְכַל-מְרַעִין בִּישִׁין מְרָן דִּי
בְשַׁמַּיָּא יֵהֵא בְּסַעְדֵיכוֹן כָּל-זְמַן וְעַדְן: וְנֹאמַר אָמֵן:

בהרבה קהילות נוהגים להזכיר נשמות המתים בשבת וקוראים בו את שלושת הנפטרים האחרונים, אכן אין מזכירין כשיש חתונה או מילה ולא בשבת שמברכין החודש (חוץ ממברכין החודש סיון בשבת שלפני שבועות) ולא בראש חדש ולא בחנוכה ולא בשושן פורים, וכלל הוא בכל שבת שאומרים יוצר ואופן אין מזכירין חוץ משבת שובה שמזכירין (בק"ק פפד"מ אין מזכירין).

אחר יקום פרקן בשבת שלפני שבועות ושבת חזון החזן קורא בלחש, כדי שלא לעורר יגון,

מתוך ספר הזכרת הנשמות המכונה 'ממורבוך' (עמ' 292) אב הרחמים (עמ' 992).

'מי שבירך של קהל אומר החזן בלבד בקול רם ובנעימה: (אין אומרים מי שבירך בשבת שמברכין החודש:)

מִי שְׁבִירַךְ אָבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת-כָּל-הַקְּהָל

הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה עִם כָּל-קְהֵלוֹת הַקְּדוֹשׁ הֵם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם

וּבְנוֹתֵיהֶם וְכָל-אֲשֶׁר-לָהֶם: וּמִי שְׁמִי־חַדִּים בְּתֵי כְּנִסְיוֹת לְתַפְלָה

וּמִי שְׁבָאִים בְּתוֹכָם לְהַתְפַּלֵּל וּמִי שְׁנוֹתְנִים נֵר לְמָאוֹר

וַיִּזְן לְקְדוּשׁ וּלְהַבְדִּילָהּ וּפֶת לְאוֹרְחִים וּצְדָקָה לְעַנְיִים

[בשבת שלפני תענית בה"ב מוסיף: וְכָל-מִי שִׁיתְעַנֶּה שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי וְשְׁנֵי] וְכָל-מִי

שְׁעוֹסְקִים בְּצַרְכֵי צְבוּרָם בְּאִמוּנָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַם שְׂכָרָם

וְיִסִיר מֵהֶם כָּל-מַחֲלָה וְיִרְפָּא לְכָל-גּוּפָם וְיִסְלַח לְכָל-עֲוֹנָם וְיִשְׁלַח

בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם

וְיִכְתְּבֶם בְּסֵפֶר הַחַיִּים

לְרָגֵל

בשבת שחל להיות

בימים שאומרים ימי

שברך של מתנת ידי

מוסיפים

וְיִזְכֶּם לְעֹלוֹת

ביום כפור שחל בשבת מוסיפים

וְיִכְתְּבֶם בְּסֵפֶר

בא' ראש השנה שחל בשבת

ובשבת שובה מוסיפים

מְחִילָה וְסְלִיחָה

עִם כָּל-יִשְׂרָאֵל אֲחִיהֶם: וְנֹאמַר אָמֵן:

תפילה לשלום המלכות.

The סידור עבודת ישראל (pg. 231) contains הנותן תשועה למלכים and כל בו A footnote cites both the מנהג as sources for this. The older מחזורי רודלהיים do not contain a prayer either for the country or for the head of state.

תהלים קמדי הנותן תשועה למלכים וממשלה לנסיכים מלכותו קמה:יג

מלכות כל-עלמים קמדי: הפוצה את-דוד עבדו מחרב רעה: ישעיה מג:טו הנותן

ביום דוד ובמים עזים נתיבה: הוא יברך וישמור וינצור ויעזר וירומם

ויגדל וינשא למעלה את אדוננו (פלוגי) ירום הודו: מלך מלכי המלכים

בְּרַחֲמָיו יַחֲיֵהוּ וַיִּשְׁמְרֵהוּ וּמִכָּל-צָרָה וַיַּגֹּן וַיִּזְקַק יִצְלֵלְהוּ וַיְדַבֵּר עִמּוֹ תַּחַת
 רַגְלָיו וַיִּפִּיל שׁוֹנְאָיו לְפָנָיו וּבְכָל אֲשֶׁר-יִפְּנֶה יִצְלִיחַ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
 בְּרַחֲמָיו יִתֵּן בְּלִבּוֹ וּבְלִבְ כָּל-יּוֹעֲצָיו וְשָׂרָיו רַחֲמָנוֹת לַעֲשׂוֹת טוֹבָה עִמָּנוּ וְעִם
 כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו וּבְיָמֵינוּ יִרְמִיָּה כגו: תַּנְשֵׁעַ יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל יִשְׁכַּן לְבַטַּח יִשְׁעִיהָ
 נט:כ-כא וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְכֵן יְהִי רְצוֹן: וְנֹאמַר אָמֵן:

In pg. 74 (דברי קהלת) was not recited (פפדי"מ, הנותן תשועה

[. אבל "הנותן תשועה" וכו' לא אמרו בפרנקפורט מעולם כל ימי אשר להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר שר בתוכם]

ברכת החודש

בשבת שלפני ראש חודש מברכים ומכריזים את החודש הבא קודם שאומרים 'אשרי', ואז אין מזכירים נשמות.

בברכת החדש אין מכריזים את המולד ואין אומרים את התחינה⁹¹ 'יהי רצון וכו' שתחדש עלינו

(תפלת רב) (גמ' ברכות טז:), משום איסור בקשת צרכים בשבת. החזן פותח ואומר 'מי שעשה':

קו"ח מי שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ וּגְאָל אוֹתָם מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת הוּא יִגְאָל אוֹתָנוּ

(בְּקָרוֹב) וַיִּקְבֹּץ נִדְחֵינוּ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ חֲבֵרִים כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְנֹאמַר אָמֵן

החזן נוטל את הספר תורה בזרועו ומכריז:

חזן ראש חֲדָשׁ ... יְהִיָּה בְּיוֹם הַ... (לשני ימי ראש חודש מכריז וּבְיוֹם הַ...)

חזן ראש חֲדָשׁ ... יְהִיָּה בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה (וביום א' מכריז וּלְמַחְרָתוֹ בְּיוֹם

91 Originally did not include the 'דברי קהלת' (pg. 89). According to the חזן חזן one should always recite the short יחדשהו and not recite the רצון יהי, even in a synagogue which says the longer יחדשהו and/or the רצון יהי, due to the issue of בשבת צרכים.

הָרֵאשׁוֹן:

(חל ראש חודש בערב שבת ובשבת מכריז)

חזן ראש חֹדֶשׁ ... יְהִיָּה בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וּבְיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֵבֵא עָלֵינוּ לְטוֹבָה:

(חל ראש חודש ביום ראשון מכריז): חזן ראש חֹדֶשׁ ... יְהִיָּה לְמַחֵר בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן (וביום שני מכריז):
וּבְיוֹם הַשְּׁנִי:

הקהל אינו חוזר על הכרזת 'ראש חודש פלוני יהיה', אלא מתחיל מיד באמירת 'יחדשהו הקב"ה'.
החזן חוזר עליו בניגון של יום טוב או יום המצוין שחל באותו חודש. בניגון זה ממשיכים לנגן גם את תחילת 'אשרי'.
ראש חודש ניסן בניגון של אדיר הוא שבתוך ההגדה.
ראש חודש מרחשון⁹² בניגון הלכה ותוספות.

ראש חודש אייר בניגון לכה דודי של ספירת העומר. (ויש בניגון הלכה ותוספות)

ראש חודש כסלו בניגון של מעוז צור.

ראש חודש סיון בניגון של אקדמות.

ראש חודש טבת בניגון של שני זיתים.

ראש חודש תמוז בניגון של לכה דודי של בין המצרים של יפת.

ראש חודש שבט או אדר (פרשת שקלים) בניגון של שקלים או החדש. (בחודש שבט בשנה מעוברת בניגון נבחר).

ראש חודש מנחם אב בניגון של לכה דודי של שבת חזון.

ראש חודש אדר ואדר בניגון פורים.

ראש חודש אלול בניגון של אדר והוד.

קו"ח יְחִידֵשְׁהוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל-עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל

לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם (קהל אָמֵן) לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה (קהל אָמֵן) לְיִשׁוּעָה וּלְנַחֲמָה (קהל אָמֵן): וְנֹאמַר

92 The correct name for this fall month is the one word טו ככו ס"ק טו (מרחשון) (ערוך השלחן א"ה ס' קכו ס"ק טו). Older sources attest to this as well (as opposed to just חשון). When the eighth month is mentioned in the תענית א: ג ד, פסחים צד:, ראש תלמוד and משנה, it is referred to as מרחשון. A few examples include: השנה ז:, י"א י"א י"א. Throughout all of רש"י's Biblical and Talmudic commentary, he also refers to the month as מרחשון. Surprisingly, there are even customs that developed around the error. The assumption is that it is called מר חשון (חשון) either due to its lack of holidays or because it is when שרה אמינו died.

אַמֶּן:

מנגנים שני פסוקים ראשונים ושנים אחרונים של 'אשרי'

פד:ה 93 אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְלְלוּךָ סֵלָה:

קמד:טו אֲשֶׁרִי הָעַם שֶׁבְּכָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שֵׁי אֱלֹהִיו:

קמה תהלה לְדָוִד אַרְוַמְמָךְ אֱלוֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאַבְרָכָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּכָל-יוֹם
אַבְרָכָךָ וְאַהֲלִלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד: גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלֹגְדֹלְתוֹ אֵין חֶקֶר:
דָּוִד לְדָוִד יִשְׁבַּח מִעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרַתֶיךָ יִגִּידוּ: הֵדֵר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וּדְבָרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה: וְעֲזוֹז נִזְרַאֲתֶיךָ יֹאמְרוּ וּגְדֻלוֹתֶיךָ וּגְדֻלְתֶיךָ אֲסַפְּרָנָה: זָכַר רַב-טוֹבֶיךָ
יִבְיְעוּ וְצִדְקַתֶּךָ יִרְנְנוּ: חֲנוּן וְרַחוּם יְיָ אֶרְךָ אֲפִים וּגְדֻל-חֶסֶד: טוֹב-יְיָ לְכָל
יִרְחָמֵיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו: יוֹדוּךָ יְיָ כָּל-מַעֲשֵׂיךָ וְחִסֵּיֶיךָ יִבְרַכּוּכָה: כְּבוֹד
מַלְכוּתֶךָ יֹאמְרוּ וּגְבוּרַתֶּךָ יִדְבְּרוּ: לְהוֹדִיעַ לְבַנְיָהּ הַקָּדָשׁ גְּבוּרַתֶּיךָ וְכְבוֹד
הֵדֵר מַלְכוּתוֹ: מַלְכוּתֶיךָ מַלְכוּת כָּל-עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּיךָ בְּכָל-דָּוִד וְדָר:
סוּמְךָ יְיָ לְכָל-הַנְּפִלִים וְזוֹקֵף לְכָל-הַכְּפוּפִים: עֵינֵי-כָל אֱלֹהֵיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה

93 לפני תפילת גשם בשמיני עצרת ותפילת טל ביום א' של פסח, תולין פרוכת לבנה. החזן אינו לובש 'סארגנסי' (קיטל).

תחילת 'אשרי' וסופו, 'יהלליו' וסדר הכנסת ספר תורה, בניגוני ימים נוראים.

נֹתֵן-לָהֶם אֶת-אֲכָלָם בְּעֵתוֹ:

הבעל תפלה מרים קולו בנעימה

בפסוק פֹּתַח אֶת-יַדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל-חַי רִצּוֹן: צְדִיק יִי בְּכָל-דְּרָכָיו וְחֹסִיד בְּכָל-
 מַעֲשָׂיו: קָרוֹב יִי לְכָל-קִרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בְּאֵמֶת: רִצּוֹן-יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה
 וְאֶת-שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יִי אֶת-כָּל-אֱהָבָיו וְאֶת כָּל-
 הָרָשָׁעִים יִשְׁמִיד: תִּהְיֶה לָּךְ יִי יַדְבָּר פִּי וַיִּבְרַךְ כָּל-בֶּשֶׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם
 וָעֶד: קט"ח וְאֶנְחֵנוּ וְנִבְרַךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד-עוֹלָם הַלְלוּ-יְהוָה:

ברוב קהלות פולין אומרים בכל שבת 'אב הרחמים' קודם שמחזירים הספר להיכל, חוץ מבימים שאין אומרים
 צדקתך צדק ולא כשיש חתונה ומילה, ולא כשמברכים החדש חוץ מבימי הספירה, וכשמברכין חדש אב.
 אב הרחמים שוכן מרומים ברחמי העצומים הוא יפקד ברחמים החסידים והתמימים והישרים
 קהילות הקדש שמסרו נפשם על קדשת השם שמואל ב' א:כג הנאהבים והנעימים בתייהם ובמותם לא
 נפרדו מנשרים קלו ומאניות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם: יזכרם אלהינו לטובה עם שאר
 צדיקי עולם וינקם בימינו לעינינו נקמת דם עבדיו השפוף כפתוב בתורת משה איש האלהים:
 דברים לב:מג הרנינו גוים עמו כי דם-עבדיו יקום ונקם ישיב לצליו וכפר אדמתו עמו: ועל ידי עבדיך
 הנביאים כתוב לאמר: יואל ד:כא ונקיתי דמם לא-נקיתי ויי שכן בציון: ובכתבי הקדש נאמר: תהלים
 ע"י: למה ו יאמרו הגוים איה אלהיהם יונע בגיים בגוים לעינינו נקמת דם-עבדיו השפוף:
 ואומר: ט"ג כי-דרש דמים אותם זכר לא-שכח צעקת עניים ענוים: ואומר: ק"ו: ידיו בגוים מלא
 גויות מחץ ראש על-ארץ רבה: מנחל בדרך ישתה על-פני ירים ראש:

סדר הכנסת ספר התורה

קמח:יג-יד יְהַלְלוּ אֶת-שֵׁם יְיָ כִּי-נִשְׁגַּב שְׁמוֹ וְלִבְדּוֹ קָהַל: 95 הוֹדוּ עַל-אֶרֶץ

וְשָׁמַיִם: וַיֵּרָם קֶרֶן וְלַעֲמֹז תִּהְיֶה לְכָל-חֲסִידָיו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבּוֹ הַלְלוּ-

יְהוָה:

בשבת :

כט מְזֻמּוֹר לְדָוִד הָבּוֹ לִי בְנֵי אֱלֹהִים הָבּוֹ לִי כְבוֹד וְעֹז:

הָבּוֹ לִי כְבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוּוּ לִי בְּהַדְרַת-קֹדֶשׁ:

קוֹל יְיָ עַל-הַמַּיִם אֶל-הַכְּבוֹד הַרְעִים יְיָ עַל-מַיִם רַבִּים:

קוֹל-יְיָ בַּפֶּחַח קוֹל יְיָ בְּהַדָּר:

קוֹל יְיָ שִׁבְרֵי אֲרָזִים וַיִּשְׁבֶּר יְיָ אֶת-אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן:

וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ-עֵגֶל לְבָנוֹן וְשָׂרִיז כְּמוֹ בֶן-רֵאמִים:

קוֹל-יְיָ חִצָּב לְהַבּוֹת אֵשׁ:

קוֹל יְיָ יַחֲלֵל מִדְּבַר יַחֲלֵל יְיָ מִדְּבַר קֹדֶשׁ:

94 First the חזן receives the ספר with both hands from the גבאי (other times from the מגביה). When there is only one ספר he receives it comes from his left, two ספרים from his right, and three ספרים from directly behind him. The חזן turns to the South fairly quickly and usually before he finishes 'לבדו'. Other times (except maybe יום כפור מנחה) he turns around towards West and receives the ספר directly from the מגביה and turns to South as soon as he has a firm grip. Therefore he might begin 'יהללו' facing West Southwest or South.

95 העולם טועים בתיבת הוֹדוּ על ארץ ושמים שקורים הדי בשור"ק שנקרא אצלנו מלאפוי"ם ויהי פירושו אייב לשון הודאה. ואינו כן אלא הוא לשון הוד והדר. ופיי הוד שלו לפיכך צריך לקרות הדי בחול"ם כן משמע מלשון אאמ"ז מהרי"ה ז"ל בסי' י"א סימן רמ"ט ותקצ"ה והוא פשוט אצל בעלי מקרא. (נוהג כצאן יוסף)

קֹוֹל יִי וְיַחֲלֵל אֵילֹוֹת וַיִּחַשֶׁף יַעֲרוֹת וּבְהִיכְלוּ כָּלוּ אִמֵּר כְּבוֹד:

יִי לַמַּבּוּל יֵשֶׁב וַיֵּשֶׁב יִי מֶלֶךְ לְעוֹלָם:

יִי עֲזֹ לְעַמּוֹ יִתֵּן יִי וְיִבְרַךְ אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

ביום טוב שחל בחול :

כד לְדוֹד מְזֻמּוֹר⁹⁶ לִי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבְלֵ וַיֵּשְׁבִי בָּהּ:

⁹⁷ כִּי-הוּא עַל-יָמַי יְסֻדָּה וְעַל-נְהָרוֹת יְכוֹנְנָה:

מִי-יַעֲלֶה בְּהַר-יִי וּמִי-יָקוּם בְּמִקּוֹם קִדְשׁוֹ:

נָקִי כַפַּיִם וְבַר-לֵבָב אֲשֶׁר וְלֹא-נִשְׂאָ לַשָּׂוֵא נַפְשׁוֹ נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה:

יֵשֶׁא בְּרִכָּה מֵאֵת יִי וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ:

זֶה דְּוֹר דְּרִשׁוֹ דְּרִשְׁיוֹ מִבְּקִשֵׁי פְּנִיךָ יַעֲקֹב סְלָה:

שָׂאוּ שְׁעָרַיִם וְרֵאשִׁיכֶם וְהַנְּשָׂאוּ פֶתְחֵי עוֹלָם וַיִּבּוֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד וְיִי עֲזוֹז וְגִבּוֹר יִי גִבּוֹר מְלַחֲמָה:

שָׂאוּ שְׁעָרַיִם וְרֵאשִׁיכֶם וְשָׂאוּ פֶתְחֵי עוֹלָם וַיִּבּוֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

96 תנו רבנן, אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכל הנחה מן העולם הזה בלא ברכה, מעל. . . רבי לוי רמי, פתיב לדי' הארץ ומלוואה וכתביב השמים ושמם לדי' והארץ נתן לבני-אדם: (תהלים קיה: טז), לא קשיא, פאן קודם ברכה, פאן לאמר ברכה. (גמ' ברכות לה:)

97 אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב: כי-הוא על-ימים יסדה ועל-נהרות יכוננה: אלו שבעה ימים וארבעה נהרות, שמקיפין את ארץ ישראל, ואלו הן שבעה ימים: (א) ימה של טבריא, (ב) ימה של סדום, (ג) ימה של חילת, (ד) ימה של חילתא, (ה) ימה של סיבכיל, (ו) ים אספמניא, (ז) ים הגדול. ואלו הן ארבעה נהרות, (א) ירדן, (ב) ירמוף, (ג) וקירומיון (ד) ופיגה. (גמ' בבא בתרא עד:)

מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד ו יי צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סְלָה:

מדבריו של הדברי קהלת לגבי ההכנסה בשבת, מתברר שהחזן מוסר לו את הספר ורק אז פותח את הארון הקודש.

בהכנסת ספר התורה לארון הקודש אומרים :

במדבר י:לו ⁹⁸ וּבִגְנֹחָה יֹאמֶר שׁוּבָה יי רַבְבוֹת אֱלֹפֵי יִשְׂרָאֵל:

תהלים קלב:ח-י קוֹמָה יי לְמִנוּחֹתֶיךָ אֲתָה וְאַרְזוֹן עֲזוּךָ:

כְּהִנִּיךָ יִלְבְּשׁוּ-צַדֵּק וְחִסְדֶּיךָ יִרְנְנוּ:

בְּעֵבֹר דָּוִד עֲבַדְךָ אֶל-תֹּשֵׁב פָּנַי מְשִׁיחֶךָ:

משלי ד:ב כִּי יִלְקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תִּזְכְּרוּ אֶל-תַּעֲזֹבוּ:

ג:יח עֵץ-חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתִמְכֶינָה מְאֹשֶׁר:

ג:יז דְרָכֶיךָ דְרָכֵי-נֶעֱם וְכָל-נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם:

איכה ה:כא הֲשִׁיבֵנו יי ו אֱלֹהֶיךָ וְנִשׁוּב וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֹדֶם:

חזן כורע ⁹⁹ יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ זִוְקָף שְׁמִיָּה רַבָּא (קהל אָמֵן) בְּעֵלְמָא דְבְרָא כְרַעוּתָהּ

וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיִּיכוֹן וּבְיִזְמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּעֵגְלָא וּבְזֵמֵן

קָרִיב: וְאָמְרוּ חֲזוֹן כוֹרַע אָמֵן: (קהל אָמֵן)

98 תנו רבנן, ובגנחה יאמר שובה ד' רבבות אלפי ישראל: מלמד, שאין השכינה שורה, על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל, הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד, וזה לא עסק בפרשה ורביה, לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל: (גמ' יבמות סג:)

99 החזן מנגן הקדיש לפני מוסף תפילות גשם ושל' - בניגון ימים נוראים, כופלים בו 'לעלא' בניגון מיוחד.

יְהִי שְׁמֵיךָ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי וְלְעַלְמֵי עֲלַמְיָא וּבְנִשְׁמָה אַחֲרֵת מוֹסִיפִים יִתְבָּרַךְ

חזון כורע: יְתִבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא

וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵיךָ דְקִדְשָׁא חזון כורע: בְּרִיךְ הוּא הַצִּיבּוֹר אוֹמֵר עִמּוֹ (וְלֹא

לֹאחֲרֵיו).

לְעֵלָא (בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה וַיּוֹם כְּפוֹר וּלְפָנֵי תְּפִילוֹת גֶּשֶׁם וְטַל מוֹסִיפִים וְלְעֵלָא) מְכַל-בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא

תְּשַׁבְּחָתָא וְנִחְמָתָא דְאַמִּירָן בְּעֵלְמָא: חזון כורע: וְאַמְרוּ אָמֵן: (קַהֲל אָמֵן)

בשבת ראש חודש אומרים כאן מוסף של שבת ראש חודש (עמ' 062).
בשלוש רגלים ובשבת חול המועד אומרים כאן מוסף של שלש רגלים (עמ' 172).
בימים נוראים אומרים כאן מוסף של ראש השנה (עמ' 803), של יום כפור (עמ' 523).

תפלת מוסף לשבת

כל יחיד חייב בתפלת מוסף בין יש צבור בעיר בין לא. זמן תפלת מוסף אין יותר מסוף ז' שעות, ובדיעבד אם התפלל אותה כל היום, יצא. עבר כל היום ולא התפלל מוסף אין לה תשלומין. מותר לטעום קצת קודם אבל סעודה אסורה (לפני מוסף) יותר מכביצה אלא למאן דחלש לביה.

תהלים נא: טז אֲדֹנָי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

כורע בְּרוּךְ מִשְׁתַּחוּה אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם

אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן

גוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקִנְיָה הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת וּמְבִיא גּוֹאֵל

לְבָנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

בשבת שובה [אבל בחזרת השי"ץ אין הקהל אומר זכרנו לחיים]:

זְכַרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים וְכַתְּבָנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן: כּוֹרֵעַ בְּרוּךְ מִשְׁתַּחוּה אֶתְּךָ יְיָ מִגֵּן אַבְרָהָם:

אַתָּה גְּבוּר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

ממוסף של שמיני עצרת עד שחרית של יום ראשון של פסח מוסיפים:

מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים

וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אַמוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עֶפְרָיִם: מִי כְמוֹךָ

בְּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה-לָךְ מֶלֶךְ מְמִית וּמְחַיֶּה וּמְצַמִּיחַ יְשׁוּעָה:

בשבת שובה [אבל בחזרת השי"ץ אין הקהל אומר ימי כבוד]:

מִי כְמוֹךָ אֵב הַרְחָמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לַחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וּנְאֻמָּן אַתָּה לְהַחְיֹת מֵתִים: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֶּה הַמֵּתִים:

חזון בלבד נְעַרְיָצָךְ וְנִקְדִישְׁךָ כְּסוּד שֵׁיחַ שְׂרָפֵי קֹדֶשׁ הַמְקַדְּשִׁים שְׁמֶךָ בְּקֹדֶשׁ

כְּפָתוּב עַל-יַד ¹⁰²נְבִיאָךְ יִשְׁעִיהַּ וְגַם וְקָרָא זֶה אֶל-זֶה וְאָמַר

קהל וחזון יחדיו

קְדוֹשׁ וְקְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֵא כָּל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

חזון כְּבוֹדוֹ מְלֵא עוֹלָם מִשְׁרָתוֹ שׁוֹאֲלִים זֶה לְזֶה

אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְעַמְתָּם בְּרוּךְ יֵאמְרוּ:

קהל וחזון יחדיו

יחזקאל ג:יב בְּרוּךְ כְּבוֹד-יְיָ מִמְּקוֹמוֹ:

חזון מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֵּן בְּרַחֲמִים וַיַּחֵן עִם הַמְיַחֲדִים שְׁמוֹ

עָרַב וּבָקֵר בְּכָל-יּוֹם תָּמִיד פְּעָמִים בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים:

100 חֲבִיבֵינוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִמְּלֹאכֵי הַשָּׁרֵת, שֵׁיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה בְּכָל שְׁעָה, וּמְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת אֵין אוֹמְרִים שִׁירָה אֶלָּא פְּעַם אַחַת בְּיוֹם, וְאָמְרֵי לָהּ, פְּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת . . . וְיִשְׂרָאֵל מְזַכְּרִין אֶת הַשֵּׁם אַחַר שְׁתֵּי תִיבוֹת, שְׁנֵאמַר: 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ד' וּמְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת אֵין מְזַכְּרִין אֶת הַשֵּׁם אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשׁ תִּיבוֹת, כְּדָכְתִּיב: 'קְדוֹשׁ וְקְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ד' צְבָאוֹת, וְאֵין מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים שִׁירָה לְמַעְלָה, עַד שֵׁיאֲמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה, שְׁנֵאמַר: 'בְּרִן-יַחַד כּוֹכְבֵי בָקֵר וַיִּרְעוּ כָּל-בְּנֵי אֱלֹדִים: (איוב לח:ז). (גמ' חולין צב.)

101 יֵשׁ נוֹהֲגִים לִנְגֹן אֶת הַקְּדוֹשָׁה, וּבִפְרֵט בְּשַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי שְׁבֻעוֹת מְקִיפִים עַל זֶה כַּדִּי לְהַבְדִּילָהּ מִשַּׁבַּת חֲזוֹן. בִּימֵים שֶׁל תְּפִילַת טַל וּגְשָׁם מְנַגְּנִים אוֹתָהּ בְּנִיגוֹן תְּפִילַת טַל וּגְשָׁם. וּשְׁבֻתוֹת שְׁקָלִים וְהַחֹדֶשׁ מְנַגְּנִים אוֹתָהּ בְּנִיגוֹן הַפִּיּוֹט 'אוֹר פְּנִיךְ', שֶׁל מוֹסֵף שְׁקָלִים.

102 בַּחֲטָף פֶּתַח - כִּי"ה בְּכָל סִי"י וְהַסְּגוּל הוּא מִשִּׁינוּי רַז"ה. (סידור אזור אליהו)

קהל וחזן יחדיו

דברים ו:ד¹⁰³ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

חזן¹⁰⁴ אֶחָד הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אָבִינוּ הוּא מַלְכֵנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ

וְהוּא יִשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָל-חַי בַּמְדָּבָר טו:מא לְהִיּוֹת לָכֶם

לְאֱלֹהִים

קהל וחזן יחדיו

אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

בשבת שאומרים בה אופן מוסיפים פיוט 'אלדיכם' בקדושת מוסף:

כְּתָמִים לְכַפְרָה מְשִׁיגִים לִילוֹת וַיָּמִים
חֲזָה עִמָּךְ בְּצָרָה מִתְעַנִּים וְצָמִים זָכֹר
לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים יִשְׂרָיִם וְתַמִּימִים
קָיִם לְבָנֵי בְנֵיהֶם שְׁבוּעַת קְדוּמִים
וַיִּמְלִיכוּ מֶלֶכָם לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים:

בקהילות הוותיקות אין אומרים אותו
(פפד"מ, מגנצא, וורמייזא ועוד)

אֱלֹהֵיכֶם שׁוֹפֵט צָדֵק יִשְׁפֹּט מִישׁוֹר
לְאֲמִים מְדוּתָיו יִהְפֹּךְ מִדַּת דֵּין
לְרַחֲמִים וַיִּכְפֹּר זְדוֹנוֹת וּשְׁגָגוֹת וַעֲזוֹן
וְאֲשָׁמִים אָדוֹן חֲטָאִים הַצָּהָר וְהַלְבָּן

105 בסיום הקדושה בה אנו מזכירים את קידוש המלאכים וברכתם לקב"ה, ומתוך כך את תפילתם שימלוך ד' לעולם על ציון לדור ודור, אנו מוסיפים גם כאן לבקש את רחמיו לכפר לנו, בזכות שיתבונן בקהלנו המתפללים אליו לילות וימים ומתענים ביום הכפורים, ובזכות אבותינו הצדיקים יקיים להם את שבעתו ויגאלנו, כדי שנקבל עלינו את מלכותו לעולמים.

103 and 'אלדיכם שמע ישראל were inserted here in the fifth century, when special government officials were posted in the synagogues to prevent the ציבור's proclamation of God's Oneness. Toward the end of orenen, when the spies had left, the שמע was recited in an abridged form.

104 נוסח קדושת מוסף יד' אחד, אחד הוא אלידנו' הוא מטבע עתיק יומין שטבעוהו חכמים. על נוסח הקדושה 'אחד אחד' הגנו חסידי אשכנז, והם נימקוהו על פי תורת הסוד. בהשפעת האריז"ל והגר"א פשט בדורות האחרונים המנהג להשמיט את המילה 'אחד' השניה. היום נשאר עדיין שריר וקיים בסידורי בני אשכנז ובקרב מתפללי מנהג אשכנז המובהק.

106 לשבת בראשית.

חתום בו יהודה חזק.

אֱלֹהֵיכֶם יִשְׁכֵּיל עֲבָדוֹ יִכּוֹן כְּסָאוֹ
כְּמִרְאֵשִׁית הָעִיר עַל תְּלֵה יִבְנֶה
אֲרֻמוֹן יִשִׁית וּמִזְבְּחוֹ יִרְפָּא וּמְקוֹם
נְסוּךְ הַשִּׁית דְּרוּר לְעִבְרֵיהָ יִקְרָא
הַיּוֹתֵה חֲפָשִׁית הָעוֹבֵד בָּהּ יִמְחָץ
כְּעַל-יַד לְקַח כְּשִׁית חֲזֹק זוֹעֲמִיו קָמִיו
יִפִּיץ חֲרִישִׁית יִמְלֵךְ עַל עַם שׁוֹמֵר
שַׁבַּת בְּרִאשִׁית:

106 כאן אנו מוסיפים להודיע את תקוותנו לגאולה העתידה שימלוך ד' על הכל כמו שמלך בתחילה, ויבנה את ירושלים ובית המקדש, ויצילנו מאויבינו; כאשר בכך נזכה למלוכת ד' עלינו בגלוי, כשמלוכתו מתבטאת על ידינו בשמירת שבת בראשית כהלכתה.

לשבת (ראשונה של) חנוכה.

חתום בו יהודה חזק.

אֱלֹהֵיכֶם יָבִיא מְשִׁיחוֹ אֲזוּר צֶדֶק
וּמְשַׁפֵּט רַבִּיד הַרְשָׁעָה יָמִית בְּשַׁבֵּט
פִּי אֹיֵב יֶאֱבִיד וְעַל הַנְּסִים הַלֵּל
לְגִמּוֹר צָעִיר מִהַעֲבִיד וְתַת חֲדָשָׁה
יְחַדֵּשׁ הַטּוֹת אֲזֶן מִהַכְּבִיד חֲלוּף
אֱלִילִים זָבֹול קֹדֵשׁ יְקוֹמֵם יֶזְבִּיד
וְנִשְׁיֵר תְּהִלִּים לֵא: מְזִמּוֹר שִׁיר־חֲנֻכָּת
הַבַּיִת לְדָוִד:

107 לשבת נחמו.

חתום בו יהודה בר שמואל חזק.

אֱלֹהֵיכֶם יוֹסִיף יָדוֹ לְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵיכֶם
הָעֵת יַחֲיֵשׁ לְאֹמֵר צָאוּ לְאַסִּירֵיכֶם
וּמְלֹאךְ בְּרִיתוֹ יִשְׁלַח לְהַשִּׁיב לְבַבְכֶם
דָּרָךְ עֲקוֹב לְמִישׁוֹר לְצִיּוֹן יִקְבְּצֶכֶם
הַשּׁוֹמְרִים שַׁבָּת בְּרִית בִּינִי וּבִינֵיכֶם
בְּרַכּוּ שְׁמוֹ אֵל תִּתְּנֵנוּ דְּמֵי לָכֶם חֵי
זָכַר קֹדֵשׁוֹ יִשְׁעִיה מֵא: נַחֲמֵנו עַמִּי יֹאמֵר
אֱלֹהֵיכֶם: כִּי אֲנִי הוּא מְלַכְכֶם וְאֶמְלֹךְ
עֲלֵיכֶם:

107 בקדושה אנו מוסיפים לבקש על קיבוץ הגלויות שיהיה כאשר נשוב בתשובה שלמה ע"י אליהו הנביא. ובזכות שמירת השבת שלנו שהיא לנו לאות ברית עם ד', נזכה לנחמה לראות שוב בשוב די ציון.

The פיוט for שבת ברית מילה are only said when the ברית is performed on שבת itself. The פיוט סעודת נישואין for שבת נישואין is said only when the wedding is performed on Friday, and the פיוט is on שבת. This is quite uncommon today, therefore this פיוט has not been said for many years.

לשבת נישואין. חתום בו שמואל חזק.

לשבת ברית מילה.

אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי זֹכֵר הַבְּרִית הַגְּדוֹלָה אֲנִי
 שׁוֹלַח לְשָׂאֲרֵי אֶת-נִסְתָּר בְּנִחַל כְּרִית
 וּפְנֵה לְפָנָיו גּוֹיִם יְכָרִית מִבֶּשֶׁר טוֹב
 וְשָׁלוֹם בְּאַחֲרֵי יָדְעוּ זֹאת כָּל-כּוֹרְתֵי
 בְּרִית אֹמֵר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֵיךָ זְהוּרִית:

אֱלֹהֵיכֶם שְׁכְנוּ שָׁם כִּסֵּי עֵילָמוּ מְלֹאכֵינוּ
 רוּחוֹת רָזוּ לֹא לָמוּ וְאֵיהָ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ
 הוֹלָמוּ אֹמְרִים: יחזקאל גיב ברוך
 כְּבוֹד־יְיָ מִמְקוֹמוֹ: לַעֲתָ יִמְלֹךְ לְיוֹם
 קוֹמוֹ חֲזֵה צִיּוֹן גָּנוֹן בְּמִקְוָמוֹ זֶה יֵרָאוּ
 וַיִּדְעוּ כָּל-יְקוֹמוֹ קְרוֹא לִירוּשָׁלַם כְּפֹא

חזו ובדברי קדשך כתוב לאמר:

קהל וחזן יחדיו תהלים קמו: ימלך יי ו לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה:

חזו לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדשתך נקדיש ושבתך אלהינו
 מפנינו לא ימוש לעולם ועד כי אל מלך גדול וקדוש אתה: ברוך אתה

יי האל (בשבת שובה : המלך) הקדוש:

אתה קדוש ושםך קדוש וקדושים בכל-יום והללוך סלה: ברוך אתה

יי האל (בשבת שובה : המלך) הקדוש:

108 תפנת שבת רצית קרבנותיה צוית פרושיה עם סדורי נסכיה

108 רב עמרם גאון and was known to מחזור ויטרי in the בית אלף acrostic, is found תכנת שבת

מְעַנְיָהָ לְעוֹלָם כְּבוֹד יִנְחָלוּ טוֹעֲמֵיהָ חַיִּים זְכוּ וְגַם ¹⁰⁹ הָאוֹהֲבִים (נ"א ¹¹⁰

הָאוֹהֲבִי) וְדַבְרֶיהָ גְדֹלָה בְּחָרוּ אֲזוּ מַסִּינִי נַצְטוּוּ עֲלֶיהָ וּתְצַנְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבַּן מוֹסֵף שַׁבַּת כְּרָאוּי:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתַּעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ
וּתְטַעֲנוּ בְּגִבּוֹלֵנוּ וְשֵׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת-קָרְבָּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים
כְּסֻדְרָם וּמוֹסָפִים כְּהַלְכָתָם: וְאֶת-מוֹסֵף יוֹם הַשַּׁבַּת הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב
לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצּוֹת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שִׁפְתָּבֶת עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל-יְדֵי מֹשֶׁה
עֲבֹדְךָ מִפִּי כְבוֹדְךָ כְּאָמֹר:

במדבר כח: ט-י וביום השבת שני-כבשים בני-שנה תמימים ושני עשרונים סלת
מנחה בלולה בשמן ונספו: עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונספה:

יִשְׁמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שֹׁמְרֵי שַׁבַּת וְקוֹרְאֵי עֲנֵג עִם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעֵי

109 (האוהבים: 1) סדר רב עמרם גאון, מהד' גולדשמידט, כת"י מ' (נוסח ספרדי), וכת"י א' (נוסח צרפתי).
2) סידור רב סעדיה גאון, ירושלים תש"א, עמ' קיב, כת"י א" (כתב יד העיקרי). 3) סידור המיוחס לראב"ן, גנוזות ג,
עמ' קא. - האוהבי עם גרש (אולי הוספת המו"ל). 4) סידור רבינו שלמה מגרמייזא, ירושלים תשל"ב, עמ' קעה. 5)
ספר המנהיג, מהד' רפאל, ח"א, עמ' קסט.

110 (האוהבי: 1) סדר רב עמרם גאון, מהד' גולדשמידט, כת"י ז' (ביה"מ לרבנים נ"י, ארץ מוצאו אינה ידועה, כתב
איטלקי). 2) סדר רב סעדיה גאון, ירושלים תש"א, עמ' קיב, כת"י אד"מ 3) עזרא פליישר, תפילה ומנהגי תפילה
ארץ-ישראלים בתקופת הגניזה, ירושלים תש"ח, עמ' 25-35, הע' 98. - סבור שכך הגירסה הקדומה, ובהתאמה
למיבנה הטקסט. 4) פירושי סידור התפילה לרוקח, כתב היד שנבדק על ידי הרב דויד יצחקי. 5) מחזור וורמיישא
משנת ל"ב. 6) מחזור ויטרי, סימן קצ"א (השוה מהד' גולדשמידט, ח"א, עמ' רפט). 7) עץ חיים לר"י חזן מלונדרץ.

על המבוכה בזה גם אצל הספרדים כתב הרב דוד סטבון, עלי הדס: אוסף מנהגי הלכה של ק"ק תונס, קרית ספר
תש"ע, עמ' 763: "בענין הגירסאות האוהבי/האוהבים בודאי שמבחינה דקדוקית הגירסא האוהבים נראית יותר,
וכמו שכתב הגאון רבי מאיר מאזוז בקונטרס לאוקמי גירסא. ומה עוד שכן מצאנו בגירסאות רוב הגאונים
והראשונים: סידור רב עמרם גאון, סידור רב סעדיה גאון, סידור רבי שלמה ב"ר נתן סג"למאסי, ספר המנהיג,
סידור הרוקח, פירוש התפלות לרבי יהודה ב"ר יקר. ובספר המחכים (עמ' 32) לרבנו נתן ב"ר יהודה מצאתי:
"האוהבי" דבריה", האוהבי" עם גרש בסוף לשם קיצור. מאידך אשכחן גירסת האוהבי במחזור ויטרי ובספר עץ
חיים לרבי יעקב חזן מלונדריש (א"כ יתברר שגם שם היה כתוב האוהבי" ונמחק הגרש), ויש מרבני זמננו שיצאו
ליישב גירסא זו שהתפשטה מאד בסידורי ספרד (וכן גירסת מחזור ארם צובה, ויניציה רפ"ז).". (הרב ש. המבורגר)

כָּלֶם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְעַנְּגוּ מִטּוֹבָךְ וּבִשְׁבִיעֵי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדְשָׁתוֹ חֲמֻדַּת יָמִים
אוֹתוֹ קָרָאתָ זָכַר לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רָצָה בְּמִנוּחָתָנוּ קִדְשָׁנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ וְתַן
חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: שְׁבַעְנוּ מִטּוֹבָךְ וְשִׂמְחָנוּ בִישׁוּעָתֶךָ וְטַהַר לִבָּנוּ לְעִבְדֶּךָ
בְּאֵמֶת: וְהִנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קִדְשֶׁךָ ¹¹¹ וַיִּשְׂמְחוּ בְךָ
יִשְׂרָאֵל אֲהַבֵי שְׁמֶךָ: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

רָצָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבְתַפְלָתָם וְהֵשֵׁב הָעֲבוּדָה לְדַבִּיר בֵּיתֶךָ
וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְתַפְלָתָם מְהֵרָה בְּאַהֲבָה תִקְבַּל בְּרָצוֹן וְתֵהִי לְרָצוֹן תָּמִיד
עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ: וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבָךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
הַמְּחַזֵּיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

ישמעו.

החזן צריך לומר 'מוֹדִים' בקול רם כדי שהציבור

גְּלִיּוֹתֵינוּ לְחֻצּוֹת קִדְשֶׁךָ לְשָׁמֵר
כְּשֹׂאֲמַרִים הַמִּלָּה בְּרוּךְ זֹקֵף אֵל
חֻקֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וְלַעֲבֹדֶךָ בְּלִבָּב
הַהוֹדָאוֹת:
שָׁלֵם עַל שְׂאֵנוּ מוֹדִים לָךְ: כּוֹרְעִים מַעֲט

בחנוכה אומרים כאן 'על הנסים':

עַל הַנְּסִים וְעַל הַפְּרָקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת

וְעַל הַמַּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה:

בַּיָּמִי מִתְּתַיְהוּ בֶן יוֹחָנָן כִּהְיָה גָּדוֹל חֲשַׁמְנִי וּבְנֵי כִּשְׁעֵמָדָה מַלְכוּת יוֹן הָרִשְׁעָה
עַל-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרְתֶךָ וְלַהֲעֲבִירָם מִחֻקֵי רְצוֹנֶךָ: וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעַת צָרָתָם רַבַּת אֶת רִיבָם דָּנַתְּ אֶת דֵּינָם נִקְמַתְּ אֶת
נִקְמָתָם: מִסֵּרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים וְרַבִּים בְּיַד מְעֻשִׁים וְשָׂמַאִים בְּיַד טְהוּרִים
וְרִשְׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְזָדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תּוֹרְתֶךָ: וְלָךְ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ
בְּעוֹלָמְךָ וְלַעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה וּפְרָקָן כִּהְיוּם הַזֶּה: וְאַחַר כֵּן בָּאוּ
בְּנֵיךָ לְדַבֵּר בֵּיתֶךָ וּפְנּוּ אֶת הַיְכָלְךָ וְטָהְרוּ אֶת מִקְדָּשֶׁךָ וְהִדְלִיקוּ נְרוֹת
בְּחֻצּוֹת קִדְשֶׁךָ וְקִבְּעוּ שְׂמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלָיו לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל:

וְעַל-כֵּלָם יִתְבָּרַךְ וַיִּתְרוֹמַם שִׁמְךָ מִלְּכָנוּ תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

בשבת שובה: וכתוב לחיים טובים בני בְּרִיתֶךָ: (קהל אָמֵן)

[בחזרת הש"ץ הקהל עונה רק 'אמן' על אמירה 'וכתוב לחיים', שאין הקהל חוזר על אמירה זו]:

וְכָל-הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֵלָה וַיְהִלְלוּ אֶת-שִׁמְךָ בְּאַמֶּת הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ וְעִזְרָתָנוּ

סֵלָה: כּוֹרַע בְּרוּךְ מִשְׁתַּחוּה אֶתָּה זֹקֵף יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וְלָךְ נָאָה לְהוֹדוֹת:

בחזרת הש"ץ אומר החזן:

בארץ ישראל הכהנים מברכים כאן את הקהל (עמ' 772).

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּרַכְנוּ בְּבִרְכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה הַכְּתוּבָה עַל-יְדֵי מֹשֶׁה
עֲבֹדָךְ

הָאָמוּרָה מִפִּי אֱהָרֹן וּבְנָיו כְּהֹנִים עִם קְדוֹשֶׁךָ - כְּאָמוּר:

במדבר ו:כד-כו יְבָרְכֶךָ יְיָ וַיִּשְׁמְרֶךָ: כו יהי רצון יי' ו פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְּךָ: כו יהי רצון

יֵשָׁא יְיָ ו פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: כו יהי רצון

שֵׁים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָה חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל

עַמְּךָ: בְּרַכְנוּ אָבוּנוּ כְּלָנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנִיֶךָ כִּי בְאוֹר פְּנִיֶךָ נְתַתְּ לָנוּ יְיָ

אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וַיְצַדֶּקְהָ וּבִרְכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם:

וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֶךְ אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עֵת וּבְכָל-שָׁעָה בְּשָׁלוֹמְךָ:

”בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם וּפְרִנְסָה

טוֹבָה נִזְכָּר וְנִכְתָּב לְפָנֶיךָ אָנוּ

וְכָל-עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים

וּלְשָׁלוֹם:”

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ

אֶת-עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

בשבת שובה : [בחזרת השי"ץ הקהל מקדים אמירת
'בספר... לפני החזן]:

אֱלֹהֵי נֹצֵר לְשׁוֹנֵי מִרְעַע וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מְרָמָה וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תַדִּים וְנַפְשֵׁי

כְּעֶפֶר לְכָל תַּהֲיָה: פֶּתַח לְבָבִי בַּתּוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשֵׁי וְכָל-הַחוֹשְׁבִים

עָלַי רָעָה מְהֵרָה הִפֵּר עֲצָתָם וּמְלַקֵּל מַחְשְׁבוֹתָם: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן

יְמִינֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשַׁתְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתְךָ: תהלים ס:ז לְמַעַן יַחַלְצוּן יְדִידֶיךָ

הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וְעַנְנוּ וְעַנְנֵי: יט:טו יְהִיו לְרִצּוֹן וְאִמְרֵי-פִי וְהִגִּיוֹן לְבָבִי לְפָנֶיךָ יְיָ

צוּרֵי וְגֵאֲלֵי: פוסע לאחריו ג' פסיעות ואומר : עֲשֵׂה שָׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שָׁלוֹם

עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְאָמְרוּ אָמֵן:

זוקף לאט ואומר :

יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ

בַּתּוֹרָתְךָ: וְשֵׁם נַעֲבֹדְךָ בִּירְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קְדָמְנִיּוֹת: מלאכי ג:ד וְעָרְבָה לִלִּי מִנְחַת יְהוּדָה

וירושלם בימי עולם וכשנים קדמנית:

ועומד במקום שכלו פסיעותיו עד כדי הלוך ד' אמות, ובצבור עד שיגיע החזן לקדושה.
החזן חוזר ומתפלל בקול ואומר מתחלה 'אדני שפתי תפתח' בלחש.

חזן כורע ¹¹² ¹¹³ יתגדל ויתקדש זוקף שמייה רבא (קהל אמן) בעלמא דברא כרעותיה

וימליך מלכותה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל-בית-ישראל בעגלא ובזמן

קריב: ואמרו חזן כורע אמן: (קהל אמן)

יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיה ובנשימה אחרת מוסיפים 'יתברך'

חזן כורע יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא

ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמייה דקדשא חזן כורע בריך הוא הציבור אומר עמו (ולא

לאחריו).

לעלא (בראש השנה ויום כפור ואחרי תפילות גשם ושל מוסיפים ולעלא) מכל-ברכתא ושירתא

תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא: חזן כורע ואמרו אמן: (קהל אמן)

קהל: קבל ברחמים וברצון את תפלתנו:

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל-ישראל קדם אבוהון די בשמיא: ואמרו אמן:

(קהל אמן)

תהלים קיג:ב קהל: יהי שם יי מברך מעתה ועד-עולם:

יהא שלמא רבא מן-שמיא וחיים עלינו ועל-כל-ישראל: ואמרו אמן: (קהל

אמן)

קכא:ב קהל: עזרי מעם יי עשה שמים וארץ:

חזן פוסע לאחוריו בנחת שלש פסיעות בכריעה אחת

112 החזן מנגן הקדיש אחר תפלת מוסף בניגון של ימים נוראים משבת נחמו עד יום כפור.

113 מנגנים בקדיש אחרי מוסף לכבוד יולדת הבאה לבית הכנסת, וכן בעוד הרבה שבתות מיוחדות כגון ראש חודש, ד' פרשיות, ניסן, חנוכה, פורים, לפני שבועות, ובשאר ימים שאין תחנון אם היה חול.

פונה לשמאלו ואומר **עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו** פונה לימינו ואומר **הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ**
 ושוחה לפניו ואומר **וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְאָמְרוּ אָמֵן:** (קהל אָמֵן)
סיום התפילה

¹¹⁴ According to תפילה בר מצוה, מנהג אשכנז boys under do not lead *any*.

שבח ¹¹⁵ ¹¹⁶ 'אין אלדינו' אומרים בנעימה.

¹¹⁷ **אֵין פֶּאלֶהִינוּ אֵין פֶּאדוֹנָנוּ אֵין כְּמִלְכָנוּ אֵין כְּמוֹשִׁיעָנוּ:**

מִי כֶּאלֶהִינוּ מִי כֶּאדוֹנָנוּ מִי כְּמִלְכָנוּ מִי כְּמוֹשִׁיעָנוּ:

נוֹדָה לֶאלֶהִינוּ נוֹדָה לֶאדוֹנָנוּ נוֹדָה לְמִלְכָנוּ נוֹדָה לְמוֹשִׁיעָנוּ:

בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ בְּרוּךְ אֶדוֹנָנוּ בְּרוּךְ מִלְכָנוּ בְּרוּךְ מוֹשִׁיעָנוּ:

אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ אַתָּה הוּא אֶדוֹנָנוּ

אַתָּה הוּא מִלְכָנוּ אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעָנוּ:

114 . . . [חרש שוטה וְקָטָן אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַרְבִּים וְדִי חוֹבְתָן. זֶה הַפְּלֵל, כָּל שְׂאִינוּ מְחוּיֵיב בְּדָבָר, אֵינוּ מוֹצִיא אֶת הַרְבִּים וְדִי חוֹבְתָן. (משנה ח' ראש השנה דף כט)]

115 Preceding אלוד with the three 'אין אלדינו' מנהג אשכנז is a פסוקים, קוה אל ד', אין קדוש כד', כי מי אלוד with the three 'אין אלדינו' מנהג אשכנז not אריז"ל

116 עיקר טעמא של אין אלדינו משום מאה ברכות דחייבים לומר בכל יום. ובשבתות וביו"ט א"א רק ז' של י"ח דתפלה ונתייסדו באין אלדינו י"ב אמן. אין מי נודה כל אחד ארבע פעמים, ואח"כ ברוך אתה והוי כאילו אמר ברוך אתה אל מלך נאמן י"ב פעמים ואינד ז' הרי י"ח ברכות עם ברכת המינין י"ט, וכן הוא במחזור ויטרי. (מהרי"ל)

117 **בימים הנוראים ובימים טובים מזמרים 'אין אלדינו' בניגונים מיוחדים.**

אחר 'תפילות גשם ושל' אומרים 'אין אלדינו' בניגון ימים נוראים.

אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את קטרת הסמים:

יאמר פטום הקטרת בניגון שאומרים המשניות

תלמוד מסכת כריתות ו.

¹¹⁸ פטום הקטרת:

[א] הַצָּרִי, [ב] וְהַצֶּפֶרֶן, [ג] וְהַחֲלָבָנָה, [ד] וְהַלְבוֹנָה, מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנָה. [ה] מִזֶּרֶק, [ו] וְקִצְיָעָה, [ז] שִׁבְלַת-נֶרְדִּי, [ח] וְכִרְכָּם, מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנָה. [ט] הַקֶּשֶׁט שְׁנַיִם עָשָׂר, [י] וְקְלוּפָה שְׁלֹשָׁה, [יא] וְקִנְמוֹן תִּשְׁעָה. בְּרִית כְּרִשִּׁינָה תִּשְׁעָה קִבִּין, יֵין קִפְרִיסִין סְאִין תִּלְתָּא וְקִבִּין תִּלְתָּא, וְאִם אֵין לוֹ יֵין קִפְרִיסִין, מִבֵּיא חֲמֵר חוֹרִיזִין עֲתִיק, מְלַח סְדוּמִית, רִבַּע (הַקֵּב), מַעְלָה עֲשָׂן כָּל שָׁהוּא. רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר: אֵף כִּפְתַּת הַיֶּרֶדֶן כָּל שָׁהוּא, וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבִשׁ, פְּסָלָהּ. וְאִם חֲסַר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ, חֵיב מִיתָהּ. רַבִּין שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שָׂרָף הַנוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקֶּטֶף. בְּרִית כְּרִשִּׁינָה, שִׁשְׁפִּין בָּהּ אֶת הַצֶּפֶרֶן, כְּדִי שִׁתְּהָא נָאָה. יֵין קִפְרִיסִין, שִׁשְׁוֹרִין בּוֹ אֶת הַצֶּפֶרֶן, כְּדִי שִׁתְּהָא עֲזָה. וְהֵלֵא מִי רַגְלִים יִפִּין לָהּ, אֶלָּא שְׂאִין מִכְּנִיסִין מִי רַגְלִים בְּעֶזְרָה מִפְּנֵי הַכְּבוֹד.

משנה סוף מסכת תמיד, וסופרים פרק י"ח.

השיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש:

ביום הראשון היו אומרים כדא לִיזִי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבְּל וַיִּשְׁבִּי בָּהּ:

בְּשֵׁנֵי הָיוּ אוֹמְרִים מ:חב גְּדוֹל יְיָ וּמְהַלֵּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הֵרֶ-קִדְשׁוֹ:

בְּשְׁלִישֵׁי הָיוּ אוֹמְרִים פ:בב אֱלֹהִים נֶעְצַב בְּעֵדֶת-אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט:

בְּרַבִּיעֵי הָיוּ אוֹמְרִים צד:א אֶל-נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ:

בְּחֲמִישֵׁי הָיוּ אוֹמְרִים פ:אב הִרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוּ הָרִיעוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:

בְּשֵׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים צג:א יְיָ מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבֶשׂ לְבֶשׂ יְיָ עֵז הַתְּאוֹר

אף-תִּכּוֹן תִּבְּל בַּל-תְּמוֹט:

בְּשַׁבַּת הָיוּ אוֹמְרִים צב:א מְזֻמָּר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת:

מְזֻמָּר שִׁיר לְעֵתִיד לְבֹא לַיּוֹם שֶׁכָּלוּ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

גמ' ברכות סד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים מְרַבִּים שְׁלוֹם

בְּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר: יִשְׁעִיה נד:יג וְכָל-בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ: אֵל תִּקְרָא בְּנֵיךָ

אֶלָּא בּוֹנֵיךָ קו"ח תהלים קיט:קסה שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאִין-לְמוֹ מְכָשׁוֹל: קכב:ז-ט

יְהִי-שְׁלוֹם בְּחִילְךָ שְׁלוֹהַּ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ: לְמַעַן-אֲחִי וְרַעֲי אַדְבָּרָה-נָא שְׁלוֹם בְּךָ:

לְמַעַן בֵּית-יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבִקְשָׁה טוֹב לָךְ: כט:יא יְיָ עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ וְיִבְרַךְ אֶת-עַמּוֹ

בְּשְׁלוֹם:

נאמר קדיש יתום אם יש יותר מאבל אחד.

יתום (קטן) כורע יתגדל ויתקדש זוקף שמייה רבא (קהל אמן) בעלמא דברא כרעותה

וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ בְּחַיֵּיכֹן וּבְיִזְמוּמֵיכֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּעֶגְלָא וּבְזִמְנָא

קָרִיב: וְאָמְרוּ יתום (קטן) כורע אָמֵן: (קהל אָמֵן)

יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָּא וּבְנִשְׁימָה אַחַרְתָּ מוֹסִיפִים 'יְתַבְרַךְ'

יתום (קטן) כורע 'יְתַבְרַךְ' וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוּמֵם וְיִתְנַשֵּׂא

וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמִיָּה דְקַדְשָׁא יתום (קטן) כורע בְּרִיךְ הוּא הַצִּיּוֹר אוֹמֵר עִמוּ (ולא

לאחריו).

לְעָלְמָא מְכָל-בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא

דְאָמִירָן בְּעָלְמָא: יתום (קטן) כורע וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל אָמֵן)

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן-שְׁמֵיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל

אָמֵן)

יתום (קטן) פוסע לאחוריו בנחת שלש פסיעות בכריעה אחת

פונה לשמאלו ואומר עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוּמָיו פונה לימינו ואומר הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ

ושוחה לפניו ואומר וְעַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: וְאָמְרוּ אָמֵן: (קהל אָמֵן)

כשיש מילה בבית הכנסת מדלגין את 'עלינו' ומלים בסוף התפלה (עמ' 943) ואחר כך אומרים 'עלינו'.

is only recited just before leaving the synagogue.

Therefore, it is postponed in case of מילה ברית.

עָלֵינוּ לְשַׁבַּח לְאָדוֹן הַכֹּל לְתַת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שְׁלֵא עָשָׂנוּ

כְּגוּיֵי הָאָרְצוֹת וְלֹא שָׁמְנוּ כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאָדָמָה: שְׁלֵא שָׁם חִלְקֵנוּ כְּהֵם

וּגְרַלְנוּ כְּכֹל-הַמּוֹנֵם: שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לְהֶבֶל וְרִיק יִשְׁעִיהָ מֵהַיָּם וּמִתְפַּלְלִים אֶל-
אֵל לֹא יוֹשִׁיעַ: וְאַנְחָנוּ כּוֹרַע כּוֹרַע בְּזֵרַעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים זֹקֵף לְפָנָי מֶלֶךְ מַלְכֵי
הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שֶׁהוּא נֹא: יֵג נֹטָה שָׁמַיִם וְיִסַּד אֶרֶץ וּמוֹשֵׁב יְקָרוֹ
בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׂכִינַת עִזּוֹ בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים: הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד אֲמַת
מִלִּפְנֵי אִפְסֵי זֹלָתוֹ כְּכַתוּב בְּתוֹרָתוֹ: דְּבָרִים ד: לט וְיִדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-
לְבַבְךָ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

עַל-כֵּן נִקְוָה לָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְרֹאוֹת מְהֵרָה בְּתַפְאֵרַת עֲזֶךָ לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים
מִן-הָאָרֶץ וְהַאֲלִילִים כְּרוֹת יִכְרְתוּן לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שִׁדְי: וְכֹל-בְּנֵי
בְּשָׂר יִקְרְאוּ בְּשִׁמְךָ לְהַפְנוֹת אֲלֶיךָ כָּל-רִשְׁעֵי אֶרֶץ: יִכִּירוּ וַיִּדְעוּ כָּל-יּוֹשְׁבֵי
תֵּיבֵל כִּי לָךְ יִשְׁעִיהָ מֵהַיָּם כִּג תִּכְרַע כָּל-בָּרָךְ תִּשָּׁבַע כָּל-לְשׁוֹן: לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יִקָּר יִתְנוּ: וַיִּקְבְּלוּ כָּלֵם אֶת-עַל מַלְכוּתְךָ וְתִמְלֹךְ
עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלָּךְ הִיא וְלְעוֹלָמֵי עַד וְתִמְלֹךְ
בְּכָבוֹד:

לפי המנהג הקודם באשכנז לא אמרו כלל פסוקים אחר עלינו:

119) בַּכְּתוּב בְּתוֹרַתְךָ: שְׁמוֹת טוֹיִח יי ו יִמְלֹךְ לְעַלְמֵי וְעַד:

וְנֶאֱמַר: זְכוּרֵיהּ יד:ט וְהָיָה יי לְמִלְךָ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יי אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד:

120

121 שִׁיר הַיַּחּוּד לַיּוֹם הַשַּׁבָּת

ברוב הקהלות ואפילו באותן שאין נוהגים לומר שיר היחוד בחול,

מכל מקום בשבת אומרים שיר היחוד לשבת ומנגנים אחריו אנעים ומירות.

וראו לקהל לומר בלחש גם את פסוקי החזן, ולחזן לומר גם את פסוקי הקהל.

חזן אָז בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נִחַת יוֹם הַשַּׁבָּת עַל-פֶּן בְּרַכָּתָ:

קַהֲלֵנוּ עַל-כָּל-פְּעַל תְּהִלָּה עֲרוּכָה חֲסִידֶיךָ בְּכָל-עֵת יְבָרְכוּכָה:

חזן בָּרוּךְ יי יוֹצֵר כָּל־אֵלֶּים אֱלֹהִים חַיִּים וּמְלֹךְ עוֹלָם:

קַהֲלֵנוּ כִּי מַעוֹלָם עַל-עֲבֹדֶיךָ רַב רַחֲמֶיךָ וְחֲסִדֶיךָ:

חזן וּבְמִצְרֵים הַחֲלוֹתָ לְהוֹדִיעַ כִּי מְאֹד נִעְלִיתָ

119 (עיינן במחזור ויטרי סי' צט, ספר הרוקח סו"ס שכד, החזות יאיר בספר 'מקור חיים' סי' נה, סעי' ב) א"א קדיש **כלל** אחר 'עלינו' וכ"ה במחזור ויטרי, רוקח וטור (סימן קל"ג ועי"ש בד"מ) - אין לומר קדיש (שאמר בכתוב בתורתך ונאמר אף על פי כן, הוא אמר ש) גם לדעת האריז"ל אחר 'עלינו' (כך כתב הבן איש חי שו"ת רב פעלים ח"ד, אור"ח, סי' ז).

120 כי יוסף אומץ סימן נ"ט מנהגנו פה ק"ק ורנקבורט שאין אומרי קדיש אחר עלינו. וני"ל הטעם כמ"ש לבוש אי"ח קל"ג בענין אנעים ומירות וכו' שכיון שחושבי אותו לשבת גדול לא ה"ל לאמרו בכל יום אלא לפרקי' ועי"ד שארז"ל כל האומר הלל בכל יום ה"ז מחרף ומגדף כי אין זה דרך המוסר אפי' במלך ב"ו לספר בשבחיו הגדולי בכל יום כדי שלא להדגילם כ"כ בפי הבריות ויהיה אז בפייהם כמזמר ומתלוצץ. (דברי קהלת דף 651)

121 In those קהילות where שיר היחוד is said daily they should continue saying it. Those קהילות which do not, do not have to begin saying it. שיר היחוד was said on שבת by most קהילות, since a) one has more time, and b) it is short. According to some פוסקים, it is not recommended to recite either שיר היחוד or שיר הכבוד without a מנין.

קהל על כל-אלהים בעשות בהם

שפטים גדולים ובאלהיהם:

חזו בבקעת ים-סוף עמך ראו

היך הגדולה וייראו:

קהל נהגת עמך לעשות לך

שם ותפארת להראות גדלך:

חזו ודברת עם מן השמים

וגם העבים נטפו מים:

קהל ידעת לכתם במדבר

בארץ ציה איש לא עבר:

חזו תתה לעמך דגן שמים

וכעפר שאר ומצור מים:

קהל תגרש גוים רבים עמים

יירשו ארצם ועמל

לאמים:

חזו בעבור ישמרו חקים ותורות

אמרות יי אמרות

טהורות:

קהל ויתעדנו במרעה שמן

ומחלמיש צור פלגי שמן:

חזו בנוחם בנו עיר קדשך

ויפארו בית מקדשך:

קהל ותאמר פה אשב לארך - ימים

צידה ברך אברך:

חזו כי שם יזבחו זבחי-צדק

אף כהניך ילבשו-צדק: קהל

ובית הלוי נעימות יזמרו

לך יתרועעו אף ישירו:

חזו בית ישראל ויראי יי

יכבדו ויודו שמך יי:

קהל הטיבות מאד לראשונים

כן תיטיב גם לאחרונים:

חזו יי תשיש נא עלינו

כאשר ששת על-אבותינו:

קהל אותנו להרבות ולהיטיב

ונודה-לך לעולם כי

תיטיב:

חזו יי תבנה עירך מהרה

כי עליה שמך נקרא:

קהל וקרן דוד תצמיח בה

ותשכן לעולם יי בקרבה:

חזו זבחי צדק שמה נזבחה

וכימי קדם תערב מנחה:

קהל וברך עמך באור פניך

כי חפצים לעשות רצונך:

חזו וברצונך תעשה חפצנו

הבט-נא עמך כלנו:

קהל בחרתנו היות לך לעם סגלה

על-עמך ברכתך סלה:

חזו ותמיד נספר תהלתך

ונהלל לשם תפארתך:

קהל ומברכתך עמך יברך

כי את-כל אשר-תברך מברך:

חזו ואני בעודי אהללה בוראי

ואברכהו כל-ימי צבאי:

קהל יהי שם יי מברך לעולם

מן-העולם ועד-העולם:

קו"ח בכתוב: ד"ה א' טז:לו בְּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעַם אָמֵן וְהִלֵּל לַיְיָ: דניאל ב:כ עָנָה דָּנִיֵּאל וַאֲמַר לַהוָּא שָׁמָּה דִי־
 אֱלֹהָא מְבָרַךְ מִן־עֲלָמָא וְעַד־עֲלָמָא דִי חֲכַמְתָּא וּגְבוּרְתָא דִי לֵה־הִיא:
 וּנְאָמַר: נחמיה ט:ה וַיֹּאמְרוּ הַלְלוּם יֵשׁוּעַ וְקִדְמִיאל בְּנֵי חֲשַׁבְנִיָּה שְׂרָבְיָה
 הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פְתַחְיָה קוֹמוּ בְּרַכּוּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן־הָעוֹלָם עַד־הָעוֹלָם
 וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבֹדְךָ וּמְרוֹמֶם עַל־כָּל־בְּרָכָה וּתְהִלָּה:
 וּנְאָמַר: תהלים קו:מח בְּרוּךְ־יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 וַאֲמַר כָּל־הָעַם אָמֵן הַלְלוּ־יָהּ: וּנְאָמַר: ד"ה א' כט:י"ג וַיְבָרַךְ דָּוִד אֶת־יְיָ לְעֵינָי
 כָּל־הַקֶּהֶל וַיֹּאמַר דָּוִד בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד־
 עוֹלָם:

שיר הכבוד ¹²²

הפותח וסוגר את ארון הקודש לכבוד שיר הכבוד מתעטף בטלית, אם אינו עטוף בה.

בפתיחת ארון הקודש יש אומרים בלחש את הפסוקים (תהלים כד:ז-י) הבאים:

122 Recently discovered manuscripts of שיר הכבוד reveal that what was originally thought to be a מנהגים פייטן. מנהגים vary regarding where it is sung, a) before שחרית טוב שבת ויום טוב שחרית, b) after שבת טוב מוסף טוב שבת ויום טוב שחרית, c) daily, d) after שבת שחרית טוב שבת שחרית טובים, and the סידורים, ימים טובים, and the היידענהיים for מחזורי ריוו היידענהיים. It is included in all קריאת התורה. It is included in all עבודת ישראל (Baer) and the שפת אמת after קהלת דברי קהלת (שבת מוסף דברי קהלת) pg. 76 [שנת תקע"ח]

שָׂאוּ שְׁעָרִים וְרָאשֵׁיכֶם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד וַיֵּי עֲזוֹז וַיִּגְבֹּר וַיֵּי גִבּוֹר מִלְחָמָה:

שָׂאוּ שְׁעָרִים וְרָאשֵׁיכֶם וְשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד וַיֵּי עֲבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סְלָה:

וראווי לקהל לומר בלחש גם את פסוקי החזן, ולחזן לומר גם את פסוקי הקהל.

חזן ¹²³ אֲנַעִים זְמִירוֹת וְשִׁירִים אֶאָרוּג כִּי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי תַעֲרוֹג:

לְדַעַת כָּל־רֹז סוֹדֶךָ:

קהל נַפְשִׁי חֲמָדָה בְּעַל יְדֶךָ

הוֹמָה לְבִי אֶל־הוֹדִיךָ:

חזן מִדִּי דְבָרִי בַכְּבוֹדֶךָ

וְשִׁמְךָ אֶכְבֵּד בְּשִׁירֵי יְדִידוֹת:

קהל עַל־כֵּן אֶדְבֵּר בְּךָ נִכְבְּדוֹת

אֶדְמָךָ אֶכְנֹךָ וְלֹא

חזן אֶסְפְּרָה כְבוֹדֶךָ וְלֹא רֵאִיתִיךָ

יְדַעְתִּיךָ:

דְּמִיתָ הַדָּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ:

קהל כִּיד נְבִיאִיךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ

כִּנּוּ לְתַקֵּף פְּעֻלָּתֶךָ:

חזן גִּדְלָתֶךָ וַיִּגְבֹּרְתֶךָ

וַיִּשְׁוֹךְ לְפִי מַעֲשֵׂיךָ:

קהל דָּמוֹ אוֹתֶךָ וְלֹא כָפִי־יִשְׁךָ

חזון המְשִׁילֵךְ בְּרַב חֲזִיוֹנוֹת

הִנֵּךְ אֶחָד בְּכָל־דְּמִיוֹנוֹת:

קהל! יִחְזוּ בְךָ זְקֵנָה וּבַחֲרוֹת

וּשְׁעַר רֵאשִׁיךָ בְּשִׁיבָה וְשַׁחֲרוֹת:

חזון! זְקֵנָה בְּיוֹם דִּין וּבַחֲרוֹת בְּיוֹם קָרֵב

בְּאִישׁ מְלַחְמוֹת יָדָיו לֹא

רָב:

קהל! חָבֵשׁ כּוֹבֵעַ יִשׁוּעָה בְּרֵאשׁוֹ

הוֹשִׁיעָה לֹא יִמִּינֹו וְזָרוּעַ

קִדְשׁוֹ:

חזון טַלְלֵי אֲזֵרוֹת רֵאשׁוֹ נִמְלֵא

וּקְנֻצוֹתָיו רִסְסֵי לִילָה:

קהל! תִּפְאֶרֶת־בִּי כִּי חִפְצ־בִּי

וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְעֵטְרַת צְבִי:

חזון כְּתָם טְהוֹר פִּזּוֹ דְּמוֹת רֵאשׁוֹ

וְחַק עַל מְצַח כְּבוֹד שֵׁם

קִדְשׁוֹ:

קהל! לְחֵן וּלְכָבוֹד צְבִי תִפְאָרָה

אִמְתּוֹ לֹא עֵטְרָה עֵטְרָה:

חזון מְחֻלְפוֹת רֵאשׁוֹ כְּבִימֵי בַחֲרוֹת

קְנֻצוֹתָיו תִּלְתְּלִים שַׁחֲרוֹת:

קהל! נִוָּה הַצֶּדֶק צְבִי תִפְאָרְתּוֹ

יַעֲלֶה נָא עַל־רֵאשׁ שִׁמְחָתּוֹ:

חזון סגלתו תהי בידו עטרת

ועניף מלוכה צבי תפארת:

קהל עמוסים נשאם עטרת ענדם

מאשר יקרו בעיניו כבדם:

חזון פארו עלי ופארי עליו

וקרוב אלי בקראי אליו:

קהל צח ואדום ללבשו אדם

פורה בדרךכו בבואו

מאדום:

חזון קשר תפילין הראה לענו

תמונת יי לנגד עיניו:

קהל רוצה בעמו ענוים יפאר

יושב תהלות בם להתפאר:

חזון ראש דברך אמת קורא מראש

דור ודור עם דורשך

דרוש:

קהל שית המון שירי נא עליך

ורנתי תקרב אליך:

חזון תהלתי תהי לראשך עטרת

ותפלתי תפוזן קטרת:

קהל יתקר שירת-רש בעיניך

כשיר יושר על-קרבניך:

חזון ברכתי תעלה לראש משביר

מחולל ומוליד צדיק

בְּבִיר:

וְאוֹתָהּ קַח לְךָ כְּבִשְׁמַיִם

קַח לְךָ וּבְבִרְכָתִי תִנְעֲנַע לִי רֹאשׁ

רֹאשׁ:

כִּי נִפְשֵׁי תַעְרֹג אֵלֶיךָ:

חַיּוֹ יַעֲרֹב נָא שִׁיחֵי עֲלֶיךָ

הפסוקים שנדפסו בסידורים מסוימים אחר שיר הכבוד, הם תוספת מאוחרת מאוד, ולא נהגו לאומרם.

אין אומרים קדיש יתום וממשיכים באמירת שיר של יום.

שיר של יום

היום יום שבת קדש שבו

ביו"ט אומרים רק הלויים היו אומרים במקדש:

צב מזמור שיר ליום השבת: טוב להדות ליי ולזמר לשמך עליזון: להגיד

בבקר חסדך ואמונתך בלילות: עלי-עשור ועלי-נבל עלי הגיזון בכנור: כי

שמחתני יי בפעלך במעשי ידיך ארנן: מהגדלו מעשיך יי מאד עמקו

מחשבתך: איש-בער לא ידע וכסיל לא-יבין את-זאת: בפרח

רשעים ו כמו עשב ויציצו כל-פעלי און להשמדם עדי-עד: ואתה מרום

לעלם יי: כי הנה איביך יי כי-הנה איביך יאבדו ותפרדו כל-פעלי און:

וּתְרַם כְּרָאִים קִרְנֵי בְּלֹתֵי בְּשֵׁמֶן רְעֵנָן: וּתְבַט עֵינַי בְּשׁוּרֵי בְּקָמִים עָלַי
מֵרְעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנֵי: צְדִיק כְּתָמַר יִפְרַח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה: שְׁתוּלִים
בְּבֵית יי בְּחֻצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרִיחוּ: עוֹד יִנּוּבּוֹן בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ:
לְהַגִּיד כִּי-יִשְׂרָאֵל יי צוּרֵי וְלֹא-עֲלֵתָה עוֹלָתָה בּוֹ:

(נאמר קדיש יתום אם יש יותר משני אבלים.)

נוהגים בהרבה קהילות, גם בק"ק פפד"מ, לומר בכל יום אחר שיר של יום מזמור פ"ג,
ומנהג הרבה קהילות שאין לאמרו בימים שאין אומרים תחנון.

פג שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף: אֱלֹהִים אֶל-דָּמִי-לָךְ אֶל-תַּחֲרַשׁ וְאֶל-תִּשְׁקֹט אֵל:
כִּי-הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יִהְיֶינָה וּמִשְׁנֵאֵיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ: עַל-עַמֶּךָ יַעֲרִימוּ סוּד וְיִתְיַעֲצוּ
עַל-צְפוּנֶיךָ: אָמְרוּ וְלָכוּ וְנִכְחִידֶם מִגּוֹי וְלֹא-יִזְכָּר שֵׁם-יִשְׂרָאֵל עוֹד: כִּי נִוְעָצוּ
לֵב יַחֲדוּ עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ: אֱהָלֵי אֱדוּם וַיִּשְׁמַעֲאֱלִים מוֹאָב וְהַגְּרִים: גָּבַל
וַעֲמֹן וַעֲמַלְק פְּלֶשֶׁת עַם-יִשְׂבִּי צוּר: גַּם-אַשׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זְרוּעַ לִבְנֵי-לוֹט
סָלָה: עָשָׂה-לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא כְּיִבִּין בְּנַחַל קִישׁוֹן: נִשְׁמְדוּ בְּעֵין-דָּאָר הָיוּ
דִּמְן לְאֲדָמָה: שִׁיתָמוּ נְדִיבָמוּ כְּעַרְב וְכּוֹאֵב וְכּוֹזָבַח וְכַצְלַמְנָע כָּל-נְסִיכָמוּ:
אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָנוּ אֹתָא נְאוֹת אֱלֹהִים: אֱלֹהֵי שִׁיתָמוּ כַּגְּלָגַל כְּקֶשׁ
לִפְנֵי-רוּחַ: כְּאֵשׁ תִּבְעַר-יַעַר וְכַלְהָבָה תִּלְהַט הָרִים: בֵּן תִּרְדָּפֶם בְּסַעֲרָךְ

וּבְסוּפֹתַי תִּבְהַלֵּם: מִלֵּא פְנֵיהֶם קָלוֹן וַיִּבְקְשׁוּ שְׁמִי יי: יִבְשׁוּ וַיִּבְהַלּוּ עַד־עַד
וַיִּחְפְּרוּ וַיֵּאבְדוּ: וַיִּדְעוּ כִּי־אַתָּה שְׁמִי יי לְבַרְךָ עֲלִיזוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ:

קדיש יתום נאמר אפילו אם אין שם אבל.

יתום (קטן) כורע יתגדל ויתקדש זוקף שמייה רבא (קהל אמן) בעלמא דברא כרעותיה

וימליך מלכותיה בחיכוך וביומיכוך ובחיי דכל-בית-ישראל בעגלא ובזמן

קריב: ואמרו יתום (קטן) כורע אמן: (קהל אמן)

יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא ובנשימה אחרת מוסיפים 'יתברך'

יתום (קטן) כורע יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא

ויתגדר ויתעלה ויתהלל שמייה דקדשא יתום (קטן) כורע בריך הווא הציבור אומר עמו (ולא

לאחריו).

לעלא מכל-ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא

דאמירן בעלמא: יתום (קטן) כורע ואמרו אמן: (קהל אמן)

יהא שלמא רבא מן-שמיא וחיים עלינו ועל-כל-ישראל: ואמרו אמן: (קהל

אמן)

יתום (קטן) פוסע לאחוריו בנחת שלש פסיעות בכריעה אחת

פונה לשמאלו ואומר עשה שלום במרומי פונה לימינו ואומר הווא יעשה שלום עלינו

ושוחה לפניו ואומר ועל-כל-ישראל: ואמרו אמן: (קהל אמן)

שבת on תפלת מוסף (עמי' 3) אדון עולם) chant , מנהג פולין which follow קהילות German

(חנוכה מזמור שיר-חנכת - or ראש חודש - ברכי נפשי i.e.) מזמורים No additional
תפילה בציבור are to be included within

לעולם אין אומרים 'ברכו' בתרא אחר התפלה, מפני שאין ברכה אחריה.

אין לומר מזמור 'לדוד' ו' אורי וישעי' אחרי התפלות, כי הוא מנהג חסידים והוי יוהרה.
(יש טעמים אחרים א. מקורו מפוקפק מחמת ימים החשוד בשבתאות. ב. מנהג מאוחר
ג. אין להוסיף מזמורים על התפילות הקבועות ד. רבים מעדות החסידים נמנעים מאמירתו בגלל הטעם הראשון.
ואצל הספרדים כלל לא התקבל וכ"ש תימנים. ה. י"א שמיועד לאמרו כל השנה אחרי התפלה.)

מיד אחר התפלה מתקיים שיעור קצר בבית הכנסת, בו לומדים משנה או הלכה. אחר כל שיעור או דרשה
אומרים קדיש דרבנן. אחר שיעור בהלכה ושמעתתא יש המקדימין לומר 'רבי חנניא בן עקשיא אמר רצה' וכו'.
אחר דרשה באגדתא לא הצריכו אמירה זו.

נוהגים לברך את הילדים בשבתות ובימים טובים אחר התפלה, בליל שבת, שבת בבוקר ובמוצאי שבת,
טרם יציאה מבית הכנסת או בכניסה לבית, וגם הבנים הגדולים מקבלים ברכה מאבותיהם.
והמברכים מניחים ב' ידיהם על המתברך:

לבנים בראשית מח: כ' שְׁמֹךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה | לבנות יְשִׁמְךְ אֱלֹהִים כְּשָׂרָה רַבֵּקָה

רַחֵל וְלֵאָה:

במדבר ו: כד-כו יְבָרְכֶךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיַחַנְנֶךָ:

יִשָּׂא יְיָ | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וכל אחד יכול להוסיף ברכה משלו כפי צחות לשונו.